JUVENALIS SATYRÆ

11385. de

In Usum Scholæ westmonasteriensis.

Mr. Robinson 1776

LONDINI,
Ex officinâ JOHANNIS REDMAYNE
M.DC.LXVIII.

IUVENALIS

D. JUNII JUVENALIS *VITA.*

Ex Antiquorum monumentis.

D. Junii Juvenalis liberti locupletis, incertum, filius an alumnus, ex Aquino Volscorũ oppido oriundus: Præceptorẽ habuit Frontonẽ, vel (ut alii perhibent,) F. Quintilianum. Amicis potissimùm usus est Voluſio Bithynico, Corvino, Vmbricio, Calvino, Persico, Gallo, Valerio quoque Martiali. Ad mediam fere ætatem declamavit, animi magis causâ quàm quòd Scholæ aut foro se præpararet. Deinde paucorum versuum Satyrâ non absurdè compositâ in Paridem Pantomimum Domitiani, ejus semestribus militiis tumentem, id genus scripturæ industriosè excoluit. Et tamen diu ne modico quidem auditorio quicquam committere est ausus. Mox magnâ frequentiâ, tantóque successu bis ac ter auditus est, ut novis inferciret scriptis hæc ipsa, quæ prima fecerat,

Quod non dant Proceres, dabit Histrio, &c.

Venit inde Juvenalis in suspicionem quasi tempora figuratè notasset, ac statim per honorem militiæ, urbe summotus est, missusque ad præfecturam cohortis tendentis in extremam Ægypti partem. Placuit ejusmodi supplicium, ut levi atque joculari delicto par esset. Post obitum Domitiani Romam reversus, supra octogesimum ætatis annum, ad Hadriani usque tempora pervixit.

D. JU-

D. IUNII
IUVENALIS
AQVINATIS

SATIRA I.

EMPER ego auditor tantum? nunquamne reponam,
Vexatus toties rauci Theseïde Codri?
Impune ergo mihi recitaverit ille togatas? (rit ingens
Hic elegos? impune diem consumpserit. Telephus? aut summi plena jam margine libri
Scriptus, & in tergo, necdum finitus Orestes?
Nota magis nulli domus est sua, quam mihi lucis
Martis; & Æoliis vicinum rupibus antrum
Vulcani; quid agant venti; quas torqueat umbras
Æacus; unde alnus furtivæ devehat aurum,
Pelliculæ; quantas jaculetur Monychus ornos:
Frontonis platani, convulsaque marmora clamant
Semper, & assiduo ruptæ lectore columnæ.
Expectes eadem à summo, minimoque poëta.
Et nos ergo manum ferulæ subduximus; & nos
Consilium dedimus Syllæ, privatus ut altum
Dormiret. Stulta est clementia, cum tot ubique
Vatibus occurras perituræ parcere chartæ.
Cur tamen hoc libeat potius decurrere campo,
Per quem magnus equos Auruncæ flexit alumnus;
Si vacat, & placidi rationem admittitis, edam.
Patricios omnes opibus cum provocet unus,
Quo tondente gravis juveni mihi barba sonabat;
Cum pars Niliacæ plebis, cum verna Canopi
Crispinus, Tyrias humero revocante lacernas,
Ventilet æstivum digitis sudantibus aurum,
Nec sufferre queat majoris pondera gemmæ:

Difficile eſt Satyram non ſcribere. Nam quis iniquæ
Tam patiens urbis, tam ferreus, ut teneat ſe?
Cauſidici nova cum veniat lectica Mathonis
Plena ipſo: & poſt hunc magni delator amici,
Et cito rapturus de nobilitate comeſa (palpat.
Quod ſupereſt; quem Maſſa timet; quem munere
Catus; & officio ſequitur trepidante Latinus
Pallidus, ut nudis preſſit qui calcibus anguem,
Aut Lugdunenſem rhetor diſturus ad aram.
Quid referam, quanta ſiccum jecur ardeat ira,
Cum populum gregibus comitum premit hic ſpolia-
Pupilli lacrymantis? & hic damnatus inani (tor
Judicio (quid enim ſalvis infamia nummis?)
Exul ab octava Marius bibit, & fruitur diis
Iratis: at tu victrix provincia plotas.
Hæc ego non credam Venuſina digna lucerna?
Hæc ego non agitem? ſed quid magis Heraclæas
Aut Diomedeas, aut mugitum Labyrinthi?
Et mare percuſſum puero, fabrumque volantem?
Cum leno accipiat mœchi bona, ſi capiendi
Jus nullum uxori; quod ſcit, neſcire peritus,
Cum fas eſſe putet curam ſperare cohortis,
Qui bona donavit præſepibus, & caret omni
Majorum cenſu, dum pervolat axe citato
Flaminiam: puer Automedon nam lora tenebat,
Ipſe lacernatæ cum ſe jactaret amicæ.
Nonne liber medio æras implere capaces
Quadrivio? cum jam ſexta cervice feratur
Hinc, atque inde patens, acuida penè cathedra,
Et multum referens de Mecœnate ſupino
Signator falsò, qui ſe lautum atque beatum,
Exiguis tabulis, & gemma fecerat uda.
Occurrit matrona potens, quæ molle Calenum
Porrectura viro miſcet ſitiente rubetam;
Inſtituitque rudes melior Locuſta propinquas
Per famam, & populum nigros efferre maritos.
Aude aliquid brevibus Gyaris, & carcere dignum,
Si vis eſſe aliquis. Probitas laudatur & alget.
Criminibus debent hortos, prætoria, menſas,

Argen-

Argentum vetus, & stantem extra pocula caprum.
Quem patitur dormire nurus corruptor avara?
Et pupæ turpes? & prætextatus adulter?
Si natura negat, facit indignatio versum,
Qualemcunque potest; qualis ego, vel Cluvienus?
Ex quo Deucalion, nimbis tollentibus æquor,
Navigio montem ascendit, sortesque poposcit,
Paulatimque anima caluerunt mollia saxa,
Et maribus dignas ostendit Pyrrha puellas:
Quicquid agunt homines, votum, timor, ira, voluptas,
Gaudia, discursus, nostri est farrago libelli.
Et quando uberior vitiorum copia? quando
Major avaritiæ patuit sinus? alea quando
Hos animos? neque enim loculis comitantibus itur
Ad casum tabulæ, posita sed luditur arca.
Prælia quanta illic dispensatore videbis
Armigero, simplexne furor sestertia centum
Ferdere? & horrenti tunicam non reddere servo?
Quis totidem erexit villas? quis fercula septem
Secreto cœnavit avus? nunc sportula primo
Limine parva sedet, turbæ rapienda togatæ.
Ille tamen faciem primis inspicit, & trepidat ne
Suppositus venias, ac falso nomine poscas:
Agnitus accipies: jubet à prætore vocari
Ipsos Trojugenas: nam vexant limen & ipsi
Nobiscum: da Prætori, da deinde Tribuno.
Sed libertinus prior est; prior, inquit, ego adsum.
Cur timeam dubitemve locum defendere? quamvis
Natus ad Euphratem, molles quod in aure fenestræ
Arguerint, licet ipse negem: sed quinque tabernæ
Quadringenta parant: quid confert purpura majus
Optandum? si Laurenti custodit in agro
Conductas Corvinus oves; ego possideo plus
Pallante, & Licinis. Expectent ergo tribuni;
Vincant divitiæ: sacro nec cedat honori,
Nuper in hanc urbem pedibus qui venerat albis.
Quandoquidem inter nos sanctissima divitiarum
Majestas: etsi, funesta Pecunia, templo
Nondum habitas; nullas nummorum ereximus aras,

Hic colitur Pax, atque Fides, Victoria, Virtus,
Quæque salutato crepitat Concordia nido.
Sed cum summus honor finito computet anno,
Sportula quid referat, quantum rationibus addat:
Quid facient comites, quibus hinc toga, calceus hinc
Et panis, fumusq; domi? densissima centum (est,
Quadrantes lectica petit, sequiturque maritum
Languida, vel prægnans, & circumducitur uxor.
Hic petit absenti, notâ jam callidus arte,
Ostendens vacuam, & clausam pro conjuge sellam.
Galla mea est, inquit, citius dimitte: moraris?
Profer Galla caput: noli vexare, quiescit.
Ipse dies pulchro distinguitur ordine rerum.
Sportula, deinde forum jurisque peritus Apollo,
Atque triumphales: inter quas ausus habere
Nescio quis titulos Ægyptius, atque Arabarches,
Cujus ad effigiem non tantum meje re fas est.
Vestibulis abeunt veteres, lassique clientes,
Votaque deponunt, quanquam longissima, cœnæ;
Spes hominum! caules miseris, atq; ignis emendus.
Optima sylvarum interea pelagique vorabit
Rex horum, vacuisque toris tantum ipse jacebit.
Nam de tot pulchris, & latis orbibus, & tam
Antiquis, una comedunt patrimonia mensa.
Nullus jam Parasitus erit, sed quis ferat istas
Luxuriæ sordes? quanta est gula, quæ sibi totos
Ponit apros, animal propter convivia natum?
Pœna tamen præsens, cum tu deponis amictus
Turgidus, & crudum pavonem in balnea portas:
Hinc subitæ mortes, atque intestata senectus:
It nova nec tristis per cunctas fabula cœnas,
Ducitur iratis plaudendum funus amicis.
Nil erit ulterius, quod nostris moribus addat
Posteritas, eadem cupient, facientque minores.
Omne in præcipiti vitium stetit, utere velis,
Totos pande sinus dicas hic forsitan, unde
Ingenium par materiæ? unde illa priorum
Scribendi quodcunque animo flagrante liberet,
Simplicitas, cujus non audeo dicere nomen?

Quid-

Quam quod ridiculos homines facit: exeat, inquit,
Si pudor est, & de pulvino surgat equestri,
Cujus res legi non sufficit, & sedeant hic
Lenonum pueri quocunque in fornice nati.
Hic plaudat nitidi præconis filius inter
Pinnirapi cultos juvenes, juvenesque lanistæ.
Sic libitum vano, qui nos distinxit, Othoni.
Quis gener hic placuit censu minor, atque puellæ
Sarcinulis impar? quis pauper scribitur hæres?
Quando in consilio est ædilibus? agmine facto
Debuerant olim tenues migrasse Quirites.
HAUD facile emergunt, quorum virtutibus obstat
Res angusta domi: sed Romæ durior illis
Conatus; magno hospitium miserabile, magno
Servorum ventres, & frugi cœnula magno.
Fictilibus cœnare pudet, quod turpe negavit
Translatus subito ad Marsos mensamq; Sabellam,
Contentusque illic Veneto, duroque cucullo.
Pars magna Italiæ est (si verum admittimus) in qua
Nemo togam sumit nisi mortuus, ipsa dierum
Festorum herboso colitur si quando theatro
Majestas, tandemque redit ad pulpita notum
Exodium, cum personæ pallentis hiatum
In gremio matris formidat rusticus infans;
Æquales habitus illic, similemque videbis
Orchestram, & populum: clari velamen honoris,
Sufficiunt tunicæ summis ædilibus albæ.
Hic ultra vires habitus nitor, hic aliquid plus,
Quam satis est, interdum aliena sumitur arca.
Commune id vitium est: hic vivimus ambitiosa
Paupertate omnes. quid te morer? OMNIA Romæ
Cum pretio: quid das, ut Cossum aliquando salutes?
Ut te respiciat clauso Vejento labello?
Ille metit barbam, crinem hic deponit amici:
Plena domus libis venalibus: accipe, & illud
Fermentum tibi habe: præstare tributa clientes
Cogimur, & cultis augere peculia servis.
Quis timet, aut timuit gelida Præneste ruinam?
Aut positis nemorosa inter juga Volsiniis, aut

Sora,

Simplicibus Gabiis, aut proni Tyburis arce?
Nos urbem colimus tenui tibicine fultam,
Magna parte sui: nam si labentibus obstat
Villicus, & veteris rimæ contexit hiatum,
Securos pendente jubet dormire ruina.
Vivendum est illic, ubi nulla incendia, nulli
Nocte metus: jam poscit aquam, jam frivola transfert
Ucalegon, tabulata tibi jam tertia fumant:
Tu nescis; nam si gradibus trepidatur ab imis,
Ultimus ardebit, quem tegula sola tuetur
A pluvia, molles ubi reddunt ova columbæ.
Lectus erat Codrò Procula minor, urceoli sex,
Ornamentum abaci, nec non & parvulus infra
Cantharus, & recubans sub eodem marmore Chiron,
Jamque vetus Græcos servabat cista libellos,
Et divina opici rodebant carmina mures.
Nil habuit Codrus: quis enim negat? & tamen illud
Perdidit infelix totum nil: ultimus autem
Æruminæ cumulus; quòd nudum & frusta rogantem
Nemo cibo, nemo hospitio, tectoque juvabit.
Si magna Assyrii cecidit domus, horrida mater,
Pullati proceres, differt vadimonia prætor;
Tunc gemimus casus urbis, tunc odimus ignem:
Ardet adhuc, & jam accurrit qui marmora donet,
Conferat impensas, hic nuda & candida signa,
Hic aliquid prælarum Euphranoris & Polycleti,
Phecasianorum vetera ornamenta Deorum:
Hic libros dabit, & forulos, mediamque Minervam,
Hic modium argenti: meliora ac plura reponit
Persicus, orborum lautissimus; & merito jam
Suspectus, tanquam ipse suas incenderit ædes.
Si potes avelli Circensibus, optima Soræ,
Aut Fabrateriæ domus, aut Frusinone paratur,
Quanti nunc tenebras unum conducis in annum.
Hortulus hic, puteusq; brevis, nec reste movendus,
In tenues plantas facili diffunditur haustu.
Vivebidentis amans, & culti villicus horti;
Unde epulum possis centum dare Pythagoræis.
Est aliquid, quocunque loco, quocunque recessit,

Unius

Unius sese dominum fecisse lacertæ.
Plurimus hic æger moritur vigilando, sed illum
Languorem peperit cibus imperfectus, & hærens
Ardenti stomacho, nam quæ meritoria somnum
Admittunt? Magnis opibus dormitur in urbe.
Inde caput morbi. Rhedarum transitus arcto
Vicorum inflexu, & stantis convitia mandræ
Eripient somnum Druso, vitulisque marinis.
Si vocat officium, turba cedente vehetur
Dives, & ingenti curret super ora Liburno,
Atque obiter leget, aut scribet, vel dormiet intus
(Namque facit somnum clausa lectica fenestra)
Ante tamen veniet: nobis properantibus obstat
Unda prior, magno populus premit agmine lumbos,
Qui sequitur? ferit hic cubito, ferit asserе duro
Alter, at hic tignum capiti incutit, ille metretam.
Pinguia crura luto; planta mox undique magna
Calcor, & in digito clavus mihi militis hæret.
Nonne vides quanto celebretur sportula fumo?
Centum convivæ, sequitur sua quemque culina.
Corbulo vix ferret tot vasa ingentia, tot res
Impositas capiti, quas recto vertice portat
Servulus infelix, & cursu ventilat ignem.
Scinduntur tunicæ sartæ; modo longa coruscas
Sarraco veniente abies, atque altera pinum
Plaustra vehunt, nutant alte, populoque minantur.
Nam si procubuit, qui saxa Liguſtica portat
Axis, & eversum fudit super agmina montem,
Quid supereſt de corporibus? quis membra, quis ossa
Invenit? obtritum vulgi perit omne cadaver
More animæ: domus interea secura patellas
Jam lavat, & bucca foculum excitat, & sonat unctis
Strigilibus, pleno & componit lintea gutto:
Hæc inter pueros varie properantur; at ille
Jam sedet in ripa, tetrumque novitius horret
Porthmea, nec sperat cœnosi gurgitis alvum
Infelix, nec habet quem porrigat ore trientem.
Respice nunc alia, ac diversa pericula noctis:
Quod spatium tectis sublimibus, unde cerebrum

Testa

Testa ferit, quoties rimosa & curta fenestris
Vasa cadunt, quanto percussum pondere signent,
Et lædant silicem: possis ignarus haberi,
Et subiti casus improvidus, adde [illegible],
Intestatus eas: adeo tot fata, quot illa
Nocte patent vigiles, te prætereunte, fenestræ.
Ergo optes, votumque feras miserabile tecum,
Ut sint contentæ patulas effundere pelves.
Ebrius ac petulans, qui nullum forte cecidit,
Dat pœnas, noctem patitur lugentis amici
Pelidæ; cubat in faciem, mox deinde supinus:
Ergo non aliter poterit dormire: quibusdam
Somnum rixa facit: sed quamvis improbus annis,
Atque mero fervens, cavet hunc quem coccina læna
Vitari jubet, & comitum longissimus ordo;
Multum prætereà flammarum, atque ænea lampas.
Me, quem Luna solet deducere, vel breve lumen
Candelæ, cujus dispensо, & tempero filum,
Contemnit: miseræ cognosce proœmia rixæ,
Si rixa est, ubi tu pulsas, ego vapulo tantum.
Stat contra, starique jubet, parere necesse est:
Nam quid agas, cum te furiosus cogat, & idem
Fortior? unde venis? exclamat: cujus aceto,
Cujus conche tumes? quis tecum sectile porrum
Sutor, & elixi vervecis labra comedit?
Nil mihi respondes? aut dic, aut accipe calcem.
Ede ubi consistas, in qua te quæro proseucha?
Dicere si tentes aliquid, tacitusve recedas,
Tantundem est. feriunt pariter: vadimonia deinde
Irati faciunt: libertas pauperis hæc est;
Pulsatus rogat, & pugnis concisus adorat,
Ut liceat paucis cum dentibus inde reverti.
Nec tamen hoc tantum metuas, nam qui spoliet te
Non deerit, clausis domibus postquam omnis ubique
Fixa catenatæ siluit compago tabernæ.
Interdum & ferro subitus grassator agit rem,
Armato quoties tutæ custode tenentur
Et Pontina palus, & Gallinaria pinus.
Sic inde huc omnes tanquam ad vivaria currunt.

Qua

Qua fornace graves, qua non incude catenæ?
Maximus in vinclis ferri modus, ut timeas, ne
Vomer deficiat, ne marræ & sarcula desint.
Felices proavorum atavos, felicia dicas
Secula, quæ quondam sub regibus, atque tribunis
Viderunt uno contentam carcere Romam.
His alias poteram plures subnectere causas,
Sed jumenta vocant, & sol inclinat: eundum est
Nam mihi commota jam dudum mulio virga
Innuit: ergo vale nostri memor, & quoties te
Roma tuo refici properantem reddet Aquino,
Me quoq; ad Elvinam Cererem, vestramq; Dianam,
Convelle à Cumis: satyrarum ego (ni pudet illas)
Adjutor gelidos veniam caligatus in agros.

SATYRA IV.

ECce iterum Crispinus, & est mihi sæpe vocandus
Ad partes, monstrum nulla virtute redemptum
A vitiis, æger, solaque libidine fortis.
Quid refert igitur, quantis jumenta fatiget
Porticibus? quanta nemorum vectetur in umbra?
Jugera quot vicina foro, quas emerit ædes?
Nemo malus felix; minime corruptor, & idem
Incestus, cum quo nuper virtata jacebat,
Sanguine adhuc vivo terram subitura sacerdos.
Sed nunc de factis levioribus: & tamen alter
Si fecisset idem, caderet sub judice morum.
Nam, quod turpe bonis Titio Seioque, decebat
Crispinum. quid agas cum dira & fœdior omni
Crimine persona est? mullum sex millibus emit,
Æquantem sane paribus sestertia libris,
Ut perhibent, qui de magnis majora loquuntur.
Consilium laudo artificis, si munere tanto
Præcipuam in tabulis ceram senis abstulit orbi:
Est ratio ulterior, magnæ si misit amicæ,
Quæ vehitur clauso latis specularibus antro:
Nil tale expectes; emit sibi: multa videmus,
Quæ miser, & frugi non fecit Apicius. hoc tu
Succinctus patria quondam, Crispine, papyro?

Hoc

Hoc pretium quamæ? potuit fortasse minoris
Piscator quam pisces emi. Provincia tanti
Vendit agros, sed majores Apulia vendit.
Quales tunc epulas ipsum glutisse putemus
Inquperatorem, cum tot sestertia, partem
Exiguam, & modicæ sumptam de margine cœnæ,
Purpureus magni ructaret scurra palati?
Jam princeps equitum, magna qui voce solebat,
Vendere municipes fracta de merce siluros.
Incipe Calliope, licet hic considere, non est
Cantandum, res vera agitur: narrate puellæ
Pierides, prosit mihi vos dixisse puellas.
Cum jam semianimum lacerasset Flavius orbem
Ultimus, & calvo serviret Roma Neroni;
Incidit Adriaci spatium admirabile rhombi
Ante domum Veneris, quam Dorica sustinet Ancon,
Implevitq; sinus: neque enim minor hæc ferat illis,
Quos operit glacies Mæotica, ruptaque tandem
Solibus effundit torpentis ad ostia ponti,
Desidia tardos, & longo frigore pingues.
Destinat hoc monstrum cymbæ lynique magister
Pontifici summo; quis enim proponere talem,
Aut emere auderet? cum plena ea littora multo
Delatore forent: dispersi protinus algæ
Inquisitores agerent cum remige nudo;
Non dubitaturi fugitivum dicere piscem,
Depastumque diu vivaria Cæsaris, inde
Elapsum, veterem ad dominum debere reverti.
Si quid Palphurio, si crediimus Armillato, (est,
Quicquid conspicuum, pulchrumq; ex æquore toto
Res fisci est, ubicunque natat: donabitur ergo,
Ne pereat, jam lethifero cedente pruinis
Autumno, jam quartanam sperantibus ægris:
Stridebat deformis hyems, prædamque recentem
Servabat, tamen hic properat, velut urgeat Auster:
Utque lacum superat; ubi quamquam diruta servat
Ignem Troianum, & Vestam colit Alba minorem;
Obstitit intranti miratrix turba parumper:
Ut cessit, facili patuerunt cardine valvæ.

Exclusi

Exclusi expectant admissa obsonia patres.
Itur ad Atridem; tunc Picens, accipe, dixit,
Privatis majora focis: genialis agatur
Iste dies, propera stomachum laxare saginis.
Et tua servatum consume in secula thonibum.
Ipse capi voluit; quid apertius? & tamen illi
Surgebant crista. Nihil est, quod credere de se
Non possit, cum laudatur Diis æqua potestas.
Sed deerat pisci patinæ mensura: vocantur
Ergo in consilium proceres, quos oderat ille;
In quorum facie miseræ magnæque sedebat
Pallor amicitiæ: primus, clamante Liburno,
Current, jam sedit, tanta properabat abolla.
Pegasus, attonitæ positus modo villicus urbi.
Anne aliud tunc præfecti? quorum optimus, atque
Interpres legum sanctissimus; omnia quanquam
Temporibus diris tractanda putabat inermi
Justitia. Venit & Crispi jucunda senectus,
Cujus erant mores, qualis facundia, mite
Ingenium; maria, ac terras, populosque regenti
Quis comes utilior, si clade & peste sub illa
Sævit jam damnare, & honestum afferre liceret
Consilium? sed, Quid violentius aure tyranni?
Cum quo de pluviis, aut æstibus, aut nimboso
Vere locuturi fatum pendebat amici.
Ille igitur nunquam direxit brachia contra
Torrentem; nec civis erat, qui libera posset
Verba animi proferre, & vitam impendere vero;
Sic multas hyemes, atque octogesima vidit
Solstitia, his armis illa quoque tutus in aula.
Proximus ejusdem properabat Acilius ævi,
Cum juvene indigno quem mors tam sæva maneret,
Et domini gladiis tam festinata; sed olim
Prodigio par est in nobilitate senectus:
Unde fit ut malim fraterculus esse gigantum.
Profuit ergo nihil misero quod cominus ursos
Figebat Numidas Albana nudus arena,
Venator; quis enim jam non intelligat artes
Patritias? quis priscum illud miretur acumen

Brutæ

Brute tuum? facile est barbato imponere regi.
Nec melior vultu, quamvis ignobilis, ibat
Rubrius, offensæ veteris reus atque tacendæ.
Montani quoque venter adest abdomine tardus,
Et matutino sudans Crispinus amomo,
Quantum vix redolent duo funera: sævior illo
Pompejus tenui jugulos aperire susurro:
Et qui vulturibus servabat viscera Dacis
Fuscus, marmoreâ meditatus prælia villa:
Et cum mortifero prudens Vejento Catullo,
Qui nunquam vitæ flagrabat amore puellæ:
Grande, & conspicuum nostro quoq; tempore mon-
Cæcus, adulator, dirusq; à ponte satelles, (strum;
Dignus Aricinos qui mendicaret ad axes,
Blandaque devexæ jactaret basia rhedæ.
Nemo magis rhombum stupuit; jam plurima dixit
In lævum conversus, at illi dextra jacebat
Bellua; sic pugnas silicis laudabat, & ictus,
Et pægma, & pueros inde ad velaria raptos.
Non cedit Vejento, sed ut fanaticus œstro
Percussus, Bellona, tuo divinat, & ingens
Omen habes, inquit, magni clarique triumphi:
Regem aliquem capies, aut de temone Britanno
Excidet Arviragus; peregrina est bellua: cernis
Erectas in terga sudes? hoc defuit unum
Fabricio, patriam ut rhombi memoraret, & annos.
Quidnam igitur censes? conciditur? absit ab illo
Dedecus hoc; Montanus ait; testa alta paretur,
Quæ tenui muro spatiosum colligat orbem:
Debetur magnus patinæ, subitusque Prometheus:
Argillam, atque rotam citius properate: sed ex hoc
Tempore jam, Cæsar, figuli tua castra sequantur.
Vicit digna viro sententia: noverat ille
Luxuriam imperii veterem, noctesque Neronis
Jam medias, aliamque famem, cum pulmo Falerno
Arderet: nulli major fuit usus edendi
Tempestate meâ: Circeis nata forent, an
Lucrinum ad saxum, Rutupinove edita fundo
Ostrea, callebat primo deprendere morsu:

Et

Et semel aspecti littus dicebat echini.
Surgitur, & misso proceres exire jubentur
Concilio, quos Albanam dux magnus in arcem
Traxerat attonitos, & festinare coactos,
Tanquam de Cattis aliquid totvisque Sicambris
Dicturus; tanquam diversis partibus orbis
Anxia præcipiti venisset epistola penna.
Atque utinam his potius nugis tota illa dedisset
Tempora sævitiæ, claras quibus abstulit urbi
Illustresque animas impune, & vindice nullo.
Sed periit, postquam cerdonibus esse timendus
Cœperat: hoc nocuit Lamiarum cæde madenti.

SATYRA V.

SI te propositi nondum pudet, atq; eadem est mens
Ut bona summa putes, aliena vivere quadra:
Si potes illa pati, quæ nec Sarmentus iniquis
Cæsaris ad mensas, nec vilis Galba tulisset:
Quamvis jurato metuam tibi credere testi.
Ventre nihil novi frugalius: hoc tamen ipsum
Defecisse puta, quod inani sufficit alvo;
Nulla crepido vacat? nusquam pons? & tegetis pars
Dimidia brevior? tantine injuria cœnæ?
Tam jejuna fames? quin poscis honestius illic
Et tremere, & sordes farris mordere canini?
Primo fige loco, quod tu discumbere jussus
Mercedem solidam veterum capis officiorum.
Fructus amicitiæ magnæ cibus. Imputat hunc rex,
Et quamvis rarum, tamen imputat. Ergo duos post
Si libuit menses neglectum adhibere clientem,
Tertia ne vacuo cessaret culcitra lecto,
Una simus ait: votorum summa, quid ultra
Quæris? habet Trebius propter quod rumpere som-
Debeat, & ligulas dimittere, sollicitus ne (num
Tota salutatrix jam turba peregerit orbem,
Syderibus dubiis, aut illo tempore, quo se
Frigida circumagunt pigri sarraca Bootæ.
Qualis cœna tamen? vinum, quod succida nolit
Lana pati: de conviva Corybanta videbis.

Jurgia proludunt; sed mox & pocula torques.
Saucius & rubra detergens vulnera mappa,
Inter vos quoties libertorumque cohortem
Pugna Saguntina fervet commissa lagena.
Ipse capillato diffusum consule potat,
Calcatamque tenet bellis socialibus uvam;
Cardiaco nunquam cyathum missurus amico:
Cras bibet Albanis aliquid de montibus, aut de
Setinis, cujus patriam titulumque senectus
Delevit multa veteris fuligine testæ:
Quale coronati Thraséa Helvidiusque bibebant,
Brutorum & Cassi natalibus. Ipse capaces
Heliadum crustas, & inæquales beryllos,
Virro tenet phialas: tibi non committitur aurum;
Vel si quando datur, custos affixus ibidem,
Qui numeret gemmas, unguesq; observet acutos.
Da veniam; præclara illic laudatur iaspis.
Nam Virro (ut multi) gemmas ad pocula transfert
A digitis, quas in vaginæ fronte solebat
Ponere zelotypo juvenis prælatus Hiarbæ.
Tu Beneventani sutoris nomen habentem
Siccabis calicem nasorum quatuor, ac jam
Quassatum, & rupto poscentem sulfura vitro.
Si stomachus domini fervet vinoque, ciboque,
Frigidior Geticis petitur decocta pruinis.
Non eadem vobis poni modo vina querebar:
Vos aliam potatis aquam. Tibi pocula cursor
Getulus dabit, aut nigri manus ossea Mauri,
Et cui per mediam nolis occurrere noctem,
Clivosæ veheris dum per monumenta Latinæ:
Flos Asiæ ante ipsum, pretio majore paratus,
Quam fuit & Tulli census pugnacis, & Anci,
Et, ne te teneam, Romanorum omnia regum
Frivola. Quod cum ita sit, tu Getulum Ganymedem
Respice, cum sities. nescit tot millibus emptus
Pauperibus miseere puer: sed forma, sed ætas
Digna supercilio, quando ad te pervenit ille?
Quando vocatus adest calidæ gelidæque ministet?
Quippe indignatur veteri parere clienti,

Quodq;

Quodq; aliquid poscas, & quod se stante recumbas.
Maxima quæque domus servis est plena superbis.
Ecce alius quanto porrexit murmure panem
Vix fractum, solidæ jam mucida frusta farinæ,
Quæ genuinum agitent, non admittentia morsum:
Sed tener, & niveus, mollique siligine factus
Servatur domino: dextram cohibere memento,
Salva sit artoptæ reverentia, finge tamen te
Improbulum, superest illic qui ponere cogat:
Vis tu consuetis audax conviva canistris
Impleri, panisque tui novisse colorem?
Scilicet hoc fuerat, propter quod sæpe relicta
Conjuge, per montem adversum, gelidasque cucurri
Exquilias, fremeret sæva cum grandine vernus
Juppiter, & multo stillaret penula nimbo.
Aspice, quam longo distendat pectore lancem
Quæ fertur domino squilla, & quibus undique septa
Asparagis, quæ despiciat convivia cauda,
Cum venit excelsi manibus sublata ministri;
Sed tibi dimidio constrictus cammarus ovo
Ponitur, exigua feralis cœna patella.
Ipse Venafrano piscem perfundit: at hic, qui
Pallidus offertur misero tibi caulis, olebit
Laternam: illud enim vestris datur alveolis, quod
Canna Micipsarum prora subvexit acuta;
Propter quod Romæ cum Boccare nemo lavatur:
Quod tutos etiam facit à serpentibus atris.
Mullus erit domino, quem misit Corsica, vel quem
Taurominitanæ rupes; quando omne peractum est,
Et jam defecit nostrum mare, dum gula sævit,
Retibus assiduis penitus scrutante macello
Proxima, nec patitur Tyrrhenum crescere piscem;
Instruit ergo focum provincia. sumitur illinc
Quod captator emat Lenas, Aurelia vendat.
Virroni muræna datur, quæ maxima venit
Gurgite de Siculo: nam dum se continet Auster,
Dum sedet, & siccat madidas in carcere pennas,
Contemnunt mediam temeraria lina Charybdim.
Vos anguilla manet longæ cognata colubræ,

Aut glacie aſperſus maculis Tyberinus, & ipſe
Vernula ripārum pinguis torrente cloaca,
Et ſolitus mediæ cryptam penetrare Suburræ.
Ipſi pauca velim, facilem ſi præbeat aurem.
Nemo petit, modicis quæ mittebantur amicis
A Seneca, quæ Piſo bonus, quæ Cotta ſolebat
Largiri (namque & titulis & faſcibus olim
Major habebatur donandi gloria, ſolum
Poſcimus, ut cœnes civiliter: hoc face, & eſto,
Eſto (ut nunc multi) dives tibi, pauper amicis.
Anſeris ante ipſum magni jecur, anſeribus par
Altilis, & flavi dignus ferro Meleagri
Spumat aper; poſt hunc raduntur tubera, ſi ver
Tunc erit, & facient optata tonitrua cœnas
Majores. tibi habe frumentum, Aledius inquit,
O Lybie, diſjunge boves, dum tubera mittas.
Structorem interea, ne qua indignatio deſit,
Saltantem ſpectes, & chironomonta volanti
Cultello, donec peragat dictata magiſtri
Omnia: nec minimo ſane diſcrimine refert,
Quo geſtu lepores, & quo gallina ſecetur.
Ducetis planta, velut ictus ab Hercule Cacus;
Et ponere foris, ſi quid tentaveris unquam
Hiſcere, tanquam habeas tria nomina, Quando pro-
Virro tibi, ſumitque tuis contacta labellis (pinat
Pocula? quis veſtrum temerarius uſque adeo, quis
Perditus, ut dicat regi, bibe? plurima ſunt, quæ
Non audent homines pertuſa dicere læna.
Quadringenta tibi ſi quis deus, aut ſimilis diis
Et melior fatis donaret, homuncio quantus
Ex nihilo fieres! quantus Virronis amicus!
Da Trebio, pone ad Trebium; vis, frater, ab iſtis
Ilibus? ô nummi! vobis hunc præſtat honorem:
Vos eſtis fratres dominus tamen, & domini rex
Si vis tu fieri, nullus tibi parvulus aula
Luſerit Æneas, nec filia dulcior illo.
Jucundum, & charum ſterilis facit uxor amicum.
Sed tua nunc Mygale pariat licet, & pueros tres
In gremium patris fundat ſimul; ipſe loquaci

Gau-

Gaudebit nido: viridem thoraca jubebit
Afferri, minimasque nuces, assemque rogatum,
Ad mensam quoties parasitus venerit infans.
Vilibus ancipites fungi ponentur amicis;
Boletus domino; sed qualem Claudius edit,
Ante illum uxoris, post quem nil amplius edit.
Virro sibi, & reliquis Virronibus, illa jubebit
Poma dari, quorum solo pascaris odore;
Qualia perpetuis Phæacum autumnus habebat,
Credere quæ possis surrepta sororibus Aphris:
Tu scabie frueris mali, quod in aggere rodit
Qui tegitur parma & galea, metuensque flagelli
Dilcit ab hirsuta jaculum torquere capella.
Forsitan impensæ Virronem parcere credas:
Hoc agit, ut doleas, nam quæ comœdia, mimus
Quis melior plorante gula? ergo omnia fiunt,
Si nescis, ut per lacrymas effundere bilem
Cogaris pressoque diu stridere molari.
Tu tibi liber homo, & regis conviva videris:
Captum te nidore suæ putat ille culinæ:
Nec male conjectat. quis enim tam nudus, ut illum
Bis ferat, Hetruscum puero si contigit aurum;
Vel nodus tantum, & signum de paupere loro?
Spes bene cœnandi vos decipit: ecce dabit jam
Semesum leporem, atque aliquid de clunibus apri;
Ad nos jam veniet minor altilis; inde parato
Intactoque omnes, & stricto pane tacetis.
Ille sapit, qui te sic utitur: omnia ferre
Si potes, & debes: pulsandum vertice raso
Præbebis quandoque caput, nec dura timebis
Flagra pati, his epulis, & tali dignus amico.

SATYRA VI.

CRedo pudicitiam Saturno rege moratam
In terris, visamque diu, cum frigida parvas
Præberet spelunca domos, ignemque, latemque,
Et pecus, & dominos communi clauderet umbra:
Sylvestrem montana torum cum sterneret uxor
Frondibus, & culmo, vicinarumque ferarum
Pelli-

Pellibus: haud similis tibi, Cynthia, nec tibi, cujus
Turbavit nitidos extinctus passer ocellos;
Sed potandâ ferens infantibus ubera magnis,
Et sæpe horridior glandem ructante marito.
Quippe aliter nunc orbe novo, cœloque recenti
Vivebant homines, qui rupto robore nati,
Compositive luto nullos habuere parentes.
Multa pudicitiæ veteris vestigia forsan,
Aut aliqua exiterant & sub Jove, sed Jove nondum
Barbato; nondum Græcis jurare paratis
Per caput alterius; cum furem nemo timeret
Caulibus, aut pomis, & aperto viveret horto.
Paulatim deinde ad superos Astræa recessit
Hac comite, atque duæ pariter fugere sorores.
Antiquum & vetus est alienum, Posthume, lectum
Intrare, atque sacri genium contemnere fulcri.
Omne aliud crimen mox ferreâ protulit ætas:
Viderunt primos argentea sæcula mœchos.
Conventum tamen, & pactum, & sponsalia nostra
Tempestate paras, jamque à tonsore magistro
Pectoris, & digito pignus fortasse dedisti.
Certe sanus eras, uxorem, Posthume, ducis?
Dic, qua Tisiphone, quibus exagitare colubris?
Ferre potes dominam salvis tot restibus ullam?
Cum pateant altæ caligantesque fenestræ?
Cum tibi vicinum se præbeat Æmilius pons?
Sed placet Urfidio rex Julia; tollere dulcem
Cogitat hæredem, cariturus turture magno,
Mulorumque jubis, & captatore macello.
Quid fieri non posse putes, si jungitur ulla
Urfidio? si mœchorum notissimus olim
Stulta maritali jam porrigit ora capistro,
Quem toties texit perituri cista Latini?
Quid, quod & antiquis uxor de moribus illi
Quæritur? ô medici, mediam pertundite venam.
Delicias hominis! Tarpejum limen adora
Pronus, & auratam Junoni cæde juvencam,
Si tibi contigerit capitis matrona pudici.
Pauca adeo Cereris vittas contingere dignæ,

Quarum

Quarum non timeat pater oscula. nectę coronam
Postibus, & densos perlimina tende corymbos;
Unus Iberinæ vir sufficit: ocyus illud
Extorquebis, ut hæc oculo contenta sit uno.
Magna tamen fama est cujusdam rure paterno
Viventis: vivat Gabiis, ut vixit in agro;
Vivat Fidenis, & agello cedo paterno.
Quis tamen affirmat, nil actum in montibus, aut in
Speluncis? adeo senuerunt Juppiter, & Mars?
Porticibusne tibi monstratur fœmina voto
Digna tuo? cuneis an habent spectacula totis
Quod securus ames, quodque inde excerpere possis?
Ecce illæ, quoties aulæa recondita cessant,
Et vacuo clausoque sonant fora sola theatro,
Atque à plebejis longe Megalesia, tristes
Personam, thyrsumque tenent: Hispulla tragœdo
Gaudet. An expectas, ut Quintilianus ametur?
Accipis uxorem, de qua cytharœdus Echion,
Aut Glaphyrus fiat pater, Ambrosiusque choraules.
Longa per angustos figamus pulpita vicos,
Ornentur postes, & grandi janua lauro,
Ut testudineo tibi, Lentule, conopeo
Nobilis Euryalum mirmillonem exprimat infans.
Nupta Senatori comitata est Hippia ludum
Ad Pharon, & Nilum, famosaque mœnia Lagi;
Prodigia, & mores urbis damnante Canopo.
Immemor illa domûs, & conjugis, atque sororis,
Nil patriæ indulsit: plorantesque improba natos,
Utque magis stupeas, ludos Paridemque reliquit.
Sed quanquam in magnis opibus, plumaque paterna,
Et segmentatis dormisset parvula cunis,
Contempsit pelagus: famam contempserat olim;
Cujus apud molleis minima est jactura cathedras.
Tyrrhenos igitur fluctus, lateque sonantem
Pertulit Ionium constanti pectore, quamvis
Mutandum toties esset mare, justa pericli
Si ratio est & honesta, timent pavidoque gelantur
Pectore, nec tremulis possunt insistere plantis:
Fortem animum præstant rebus quas turpiter audent.

Si jubeat conjux, durum est conscendere navim;
Tunc sentina gravis, tunc summus vertitur aër:
Quæ nicchum sequitur, stomacho valet. Illa maritum
Convomit; hæc inter nautas & prandet, & errat
Per puppim, & duros gaudet tractare rudentes.
Qua tamen exarsit forma? qua capta juventa est
Hippia? quid vidit propter quod Ludia dici
Sustinuit? nam Sergiolus jam radere guttur
Cœperat, & secto requiem sperare lacerto;
Præterea multa in facie deformia, sicut
Attritus galea, mediisque in naribus ingens
Gibbus, & acre malum semper stillantis ocelli.
Sed gladiator erat: facit hoc illos Hyacinthos,
Hoc pueris, patriæque, hoc præstitit illa forori,
Atq; viro: ferrum est, quod amant: hic Sergius idem
Accepta rude cœpisset Vejento videri.
Quid privata domus, quod fecerit Hippia curas?
Respice rivales divorum: Claudius, audi,
Quæ tuleris; dormire virum cum senserat uxor,
Ausa palatino tegetem præferre cubili.
Hippomanes, carmenq; loquar, coctumq venenum,
Privignoque datum? faciunt graviora coactæ
Imperio sexus; minimumque libidine peccant.
Optima sed quare Cesennia teste marito?
Bis quingenta dedit, tanti vocat ille pudicam;
Nec Veneris pharetris macer est, aut lampade fervet;
Inde faces ardent, veniunt à dote sagittæ.
Libertas emitur: coram licet innuat, atque
Rescribat, vidua est locuples, quæ nupsit avaro.
Tu nube atque tace: donant arcana cylindros.
Cur desiderio Bibulæ Sertorius ardet?
Si verum excutias, facies, non uxor amatur.
Tres rugæ subeant, & sectis arida laxet;
Fiant obscuri dentes, oculique minores;
Collige sarcinulas, dicet libertus, & exi;
Jam gravis es nobis, & sæpe emungeris, exi
Ocyus, & propera; sicco venit altera naso.
Interea calet, & regnat, poscitque maritum
Pastores, & ovem Canusinam, ulmosque Falernas.

Quan-

Quantulum in hoc? pueros omnes, ergastula tota:
Quodque domi non est, & habet vicinus, ematur.
Mense quidem bumæ cum jam mercator Jason
Clausus, & armatis obstat casa candida nautis;
Grandia tolluntur crystallina, maxima rursus
Myrrhina, deinde adamas notissimus, & Berenices
Indigito factus pretiosior: hunc dedit olim
Barbarus incestæ, dedit hunc Agrippa sorori;
Observant ubi festa mero pede sabbata reges,
Et vetus indulget senibus clementia porcis.
Nullane de tantis gregibus tibi digna videtur?
Sit formosa, decens, dives, fœcunda, vetustos
Porticibus disponat avos, intactior omni
Crinibus effusis bellum dirimente Sabina;
Rara avis in terris, nigroque simillima cygno:
Quis ferat uxorem cui constant omnia? malo,
Malo Venusinam, quam te, Cornelia mater
Gracchorum, si cum magnis virtutibus affers
Grande supercilium, & numeras in dote triumphos.
Tolle tuum precor Annibalem, victumq; Syphacem
In castris, & cum tota Carthagine migra.
Parce precor Pæan, & tu depone sagittas,
Nil pueri faciunt, ipsam configite matrem,
Amphion clamat; sed Pæan contrahit arcum.
Extulit ergo gregem natorum, ipsumque parentem;
Dum sibi nobilior Latonæ gente videtur,
Atque eadem scropha Niobe fœcundior alba.
Quæ tanti gravitas? quæ forma, ut se tibi semper
Imputet? hujus enim rari summique voluptas
Nulla boni, quoties animo corrupta superbo
Plus aloes quam mellis habet. quis deditus autem
Usque adeo est, ut non illam, quam laudibus effert,
Horreat, inque dies septenis oderit horis?
Quædam parva quidem, sed non tolerauda maritis.
Nam quid rancidius quam quod se non putat ulla
Formosam, nisi quæ de Tusca Græcula facta est?
De Sulmonensi mera Cecropis; omnia Græcè;
Cum sit turpe magis nostris nescire Latiné.
Hoc sermone pavent; hoc iram, gaudia, curas,

Hoocuncta effundunt animi secreta, quid ultra?
Convivunt Græce. dones tamen ista puellis.
Tunc etiam, quam sextus & octogesimus annus
Pulsat, adhuc Græcè? non est hic sermo pudicus
In vetula, quoties lascivum intervenit illud
Ζωὴ καὶ ψυχή; quem non movet? ut tamen omnes
Subsidant pennæ, dicas hæc mollius Hæmo
Quamquam & Carpophoro, facies tua computat an-
Si tibi legitimis pactam junctamque tabellis (nos.
Non es amaturus, ducendi nulla videtur
Causa; nec est quare cœnam, & mustacea perdas
Labente officio, crudis donanda; nec illud,
Quod prima sub nocte datur, cum lance beata
Dacicus, & scripto radiat Germanicus auro.
Si tibi simplicitas uxoria, deditus uni
Est animus, submitte caput cervice parata
Ferre jugum: nullam invenies, quæ parcat amanti;
Ardeat ipsa licet, tormentis gaudet amantis,
Et spoliis: Igitur longe minus utilis illi
Uxor, quisquis erit bonus, optandusque maritus.
Nil unquam invita donabis conjuge: vendes
Hac obstante nihil: nihil, hæc si nolit, emetur.
Hæc dabit affectus: ille excludetur amicus.
Jam senior, cujus barbam tua genua vidit.
Testandi cum sit lenonibus, atque lanistis,
Libertas, & juris idem contingat arenæ;
Non unus tibi rivalis dictabitur hæres.
Pone crucem servo: meruit quo crimine servus
Supplicium? quis testis adest? quis detulit? audi;
Nulla unquã de morte hominis cunctatio longa est.
O demens, ita servus homo est? nil fecerit, esto:
Hoc volo, sit jubeo; sit pro ratione voluntas.
Imperat ergo viro: sed mox hæc regna relinquit,
Permutatque domos & flammeã conterit: inde
Advolat, & spreti repetit vestigia lecti.
Ornatas paulo ante fores, pendentia linquit
Vela domûs, & adhuc virides in limine ramos.
Sic crescit numerus, sic fiunt octo mariti
Quinque per autumnos: titulo res digna sepulcri.

Despe-

Desperanda tibi salva concordia socru.
Illa docet spoliis nudi gaudere mariti:
Illa docet, missis à corruptore tabellis,
Nil rude, nil simplex rescribere: decipit illa
Custodes, aut ære domat. Tunc corpore sano
Advocat Archigenen, onerosaque pallia jactat.
Abditus interea latet, & secretus adulter.
Scilicet expectas, ut tradat mater honestos,
Aut alios mores, quam quos habet? utile porro
Filiolam turpi vetulæ producere turpem.
Nulla fere causa est, in qua non fœmina litem
Moverit: accusat Manilia, si rea non est.
Componunt ipsæ per se, formantque libellos,
Principium atque locos Celso dictare paratæ.
Endromidas Tyrias, & fœmineum ceroma
Quis nescit? aut quis non vidit vulnera pali?
Quem cavat assiduis sudibus, scutoque lacessit,
Atque omnes implet numeros, dignissima prorsus
Florali matrona tuba, nisi si quid in illo
Pectore plus agitat, veræque paratur arenæ.
Quem præstare potest mulier galeata pudorem,
Quæ sugit à sexu, vires amat amphitheatri?
Quale decus rerum, si conjugis auctio fiat:
Balteus, & manicæ, & cristæ, cru risque sinistri
Dimidium tegmen? vel si diversa movebit
Prælia, tu felix, ocreas vendente puella.
Hæ sunt, quæ tenui sudant in cyclade, quarum
Delicias & panniculus bombycinus urit.
Aspice quo fremitu monstratos perferat ictus,
Et quanto galeæ curvetur pondere, quanta
Poplitibus sedeat, quam denso fascia libro:
Et ride positis mox cum stola sumitur armis.
Dicite vos neptes Lepidi, cæcive Metelli,
Gurgitis, aut Fabii, quæ Ludia sumpserit unquam
Hos habitus? quando ad palum gemat uxor Asyll?
Semper habet lites, alternaque jurgia lectus
In quo nupta jacet; minimum dormitur in illo.
Tunc gravis illa viro, tunc orba tigride pejor,
Cum simulat gemitus occulti conscia facti,

Auc

Aut odit pueros, aut ficta pellice plorat,
Uberibus semper lachrymis, semperque paratis
In statione sua, atque expectantibus illam
Quo jubeat manare modo. Tu credis amorem,
Tu tibi tunc, curruca, places; fletumque labellis
Exorbes: quæ scripta, & quas lecture tabellas,
Si tibi Zelotypæ retegantur scrinia mœchæ!
Sed jacet in servi complexibus, aut equitis: dic,
Dic aliquem sodes, dic Quintiliane colorem.
Hæremus: dic, ipsa olim convenerat, inquit,
Ut faceres tu quod velles, nec non ego possem
Indulgere mihi: clames licet, & mare cœlo
Confundas, homo sum. Nihil est audacius illis
Deprensis; iram atque animos à crimine sumunt.
Unde hæc monstra tamen, vel quo de fonte requiris.
Præstabat castas humilis fortuna Latinas
Quondam, nec vitiis contingi parva sinebat
Tecta labor, somnique breves, & vellere Tusco
Vexatæ duræque manus, ac proximus urbi
Annibal, & stantes Collina in turre mariti.
Nunc patimur longæ pacis mala: sævior armis
Luxuria incubuit victumque ulciscitur orbem.
Nullum crimen abest, facinusque libidinis, ex quo
Paupertas Romana perit: hinc fluxit ad istos
Et Sybaris colles, hinc & Rhodus, & Miletus,
Atq; coronatum & petulans madidumq; Tarentum.
Prima peregrinos obscœna pecunia mores
Intulit, & turpi fregerunt sæcula luxu
Divitiæ molles: quid enim Venus ebria curat?
Grandia quæ mediis jam noctibus ostrea mordet,
Cum perfusa mero spumant unguenta falerno,
Cum bibitur concha, cum jam vertigine tectum
Ambulat: & geminis exurgit mensa lucernis
Et quis tunc hominum contemptor numinis? aut quis
Simpuvium ridere Numæ, nigrumque catinum,
Et Vaticano fragiles de monte patellas
Ausus erat? sed nunc ad quas non Clodius aras?
Audio quid veteres olim moneatis amici:
Pone seram; cohibe; sed quis custodiet ipsos

Custo-

Cuſtodes? cauta eſt, & ab illis incipit uxor.
Jamque eadem ſummis parîter, minimiſque libido:
Nec melior, pedibus ſilicem quæ conterit atrum,
Quam quæ longorum vehitur cervice Syrorum.
Ut ſpectet ludos, conducit Ogulnia veſtem,
Conducit comites, ſellam, cervical, amicas,
Nutricem, & flavam, cui det mandata, puellam.
Hæc tamen, argenti ſupereſt quodcunque paterni,
Lævibus athletis, ac vaſa noviſſima donat.
Multis res anguſta domi eſt, ſed nulla pudorem
Paupertatis habet, nec ſe metitur ad illum (quid ſit
Quem dedit hæc, poſuitque modum. tamen utile
Proſpiciunt aliquando viri frigoſque famemque.
Formica tandem quidam expavere magiſtra:
Prodiga non ſentit pereuntem fœmina cenſum;
Ac velut exhauſta redivivus pullulet arca
Nummus, & è pleno ſemper tollatur acervo,
Non unquam reputant, quanti ſibi gaudia conſtent.
Si gaudet cantu, non ſalva modeſtia durat
Vocem vendentis prætoribus: organa ſemper
In manibus, denſi radiant teſtudine tota
Sardonyches: criſpo numerantur pectine chordæ,
Quo tener Hedymeles operam dedit; hunc tener,
Solatur, gratoque indulget baſia plectro. (hoc ſe
Quædam de numero Lamiarum, ac nominis alti,
Cum farre, & vino Ianum, Veſtamque rogabat,
An Capitolinam deberet Pollio quercum
Sperare, & fidibus promittere: quid faceret plus,
Ægrotante viro? medicis quid triſtibus erga
Filiolum? ſtetit ante aram, nec turpe putavit
Pro cithara velare caput, dictataque verba
Protulit (ut mos eſt) & aperta palluit agna.
Dic mihi nunc quæſo dic, antiquiſſime divum,
Reſpondes his, Jane pater? magna otia cœlo!
Non eſt (ut video) non eſt, quod agatur apud vos,
Hæc de comœdiſte conſulit, illa tragœdum.
Commendare volet: varicoſus fiet aruſpex.
Sed cantet potius, quàm totam pervolet urbem.
Audax, & cœtus poſſit quam ferre virorum.

Cumque

Cumque paludatis ducibus præsente marito
Ipsa loqui recta facie strictisque mamillis.
Hæc eadem novit quid toto fiat in orbe;
Quid Seres, quid Thraces agant: secreta noverca,
Et pueri: quis amet, quis dicipiatur adulter.
Instantem regi Armenio Parthoque cometen
Prima videt: famam, rumoresque illa recentes
Excipit ad portas: quosdam facit esse Niphatem
In populos, magnoque illic cuncta arva teneri
Diluvio, natare urbes, subsidere terras,
Quocunque in trivio, cuicunque est obvia narrat.
Nec tamen id vitium magis intolerabile, quam quod
Vicinos humiles rapere, & concidere loris
Exorata solet: nam si latratibus alti
Rumpuntur somni; fustes huc ocyus, inquit,
Afferte; atque illis dominum jubet ante feriri,
Deinde canem. gravis occursu, teterrima vultu
Balnea nocte subit; conchas, & castra moveri
Nocte jubet; magno gaudet sudare tumultu,
Cum lassata gravi ceciderunt brachia massa:
Convivæ miseri interea somnoque fameque
Urgentur; tandem illa venit rubicundula, totum
Oenophorum sitiens, plena quod tenditur urna
Admotum pedibus, de quo sextarius alter
Ducitur ante cibum rabidam facturus orexim.
Dum redit, & terram loto ferit intestino,
Marmoribus rivi properant, aurata falernum
Pelvis olet; nam sic tanquam alta in dolia longus
Decideret serpens, bibit, & vomit: ergo maritus
Nauseat, atque oculis bilem substringit opertis.
Illa tamen gravior, quæ cum discumbere cœpit,
Laudat Virgilium, perituræ ignoscit Elissæ,
Committit vates, & comparat inde Maronem,
Atque alia parte in trutina suspendit Homerum;
Cedunt grammatici, vincuntur rhetores, omnis
Turba tacet; nec causidicus, nec præco loquatur,
Altera nec mulier: verborum tanta cadit vis,
Tot pariter pelves, tot tintinnabula dicas
Pulsari; jamnemo tubas, atque æra fatiget;

Una

Una laboranti poterit succurrere lunæ.
Imponit finem sapiens & rebus honestis.
Nam quæ docta nimis cupit & facunda videri,
Crure tenus medio tunicas succingere debet,
Cædere Sylvano porcum, quadrante lavari.
Non habeat matrona, tibi, quæ juncta recumbit,
Dicendi genus, aut curtum sermone rotato.
Torqueat enthymema, nec historias sciat omnes,
Sed quædam ex libris, & non intelligat. Odi
Hanc ego, quæ repetit, volvitque Palæmonis artem;
Servata semper lege, & ratione loquendi;
Ignotosque mihi tenet antiquaria versus;
Nec curanda viris opicæ castigat amicæ
Verba; solœcismum liceat fecisse marito.
Nil non permittit mulier sibi; turpe putat nil;
Cum virides gemmas collo circumdedit, & cum
Auribus extensis magnos commisit elenchos.
Intolerabilius nihil est quam fœmina dives.
Interea fœda aspectu, ridendaque multo
Pane tumet facies, aut pinguia Poppæana
Spirat, & hinc miseri viscantur labra mariti.
Ad mœchum veniet lota cute: quando videri
Vult formosa domi? mœchis foliata parantur;
His emitur quicquid graciles huc mittitis Indi:
Tandem aperit vultum, & tectoria prima reponit.
Incipit agnosci, atque illo lacte fovetur,
Propter quod secum comites educit asellas,
Exul Hyperboreum si dimittatur ad axem.
Sed quæ mutatis inducitur, atque fovetur
Tot medicaminibus, coctæque siliginis offas
Accipit & madidæ, facies dicetur an uleus?
Est operæ pretium penitus cognoscere toto
Quid faciant, agitentque die. Si nocte maritus
Stertuit obstreperus, periit libraria, ponunt
Cosmetæ tunicas, tarde venisse Liburnus
Dicitur, & pœnas alieni pendere somni
Cogitur: hic frangit ferulas, rubet ille flagellis,
Hic scutica: sunt quæ tortoribus annua præstant.
Verberat, atque obitæ faciem linit; audit amicas,

Aut

Aut latum pictæ vestis considerat aurum,
Et cædit; longi relegit transacta diurni,
Et cædit: donec lassis cædentibus, exi
Intonat horrendum, jam cognitione peracta;
Præfectura domus Sicula non mitior aula.
Nam si constituit, solitoque decentius optat
Ornari, & properat, jamque expectatur in hortis,
Aut apud Isiacæ potius sacraria lenæ;
Componit crinem laceratis ipsa capillis,
Nuda humeros Psecas infelix, nudisque mamillis.
Altior hic quare cincinnus? Taurea punit.
Continuo flexi crimen facinusque capilli.
Quid Psecas admisit? quænam est hic culpa puellæ,
Si tibi displicuit nasus tuus? altera lævum
Extendit, pectitque comas, & volvit in orbem.
Est in consilio matrona, admotaque lanis
Emerita quæ cessat acu: sententia prima
Hujus erit, post hanc ætate, atque arte minores
Censebunt, tanquam famæ discrimen agatur,
Aut animæ: tanta est quærendi cura decoris.
Tot premit ordinibus, tot adhuc compagibus altum
Ædificat caput; Andromachen à fronte videbis,
Post minor est; aliam credas: cedo, si breve parvi
Sortita est lateris spatium, breviorque videtur
Virgine Pygmæa nullis adjuta cothurnis,
Et levis erecta consurgit ad oscula planta.
Nulla viri cura interea, nec mentio fiet
Damnorum: vivit tanquam vicina mariti,
Hoc solo propior, quod amicos conjugis odit,
Et se vos: gravis est rationibus. Ecce furentis
Bellonæ, matrisque Deum chorus intrat, & ingens
Antistes, cui rauca cohors, cui tympana cedunt
Plebeia, & Phrygia vestitur bucca tiara:
Grande sonat, metuique jubet Septembris, & Austri
Adventum, nisi se centum lustraverit ovis,
Et xerampelinas veteres donaverit ipsi:
Ut quicquid subiti, & magni discriminis instat,
In tunicas eat, & totum semel expiet annum.
Hybernum fracta glacie descendet in amnem.

Ter-

Tot matutino Tyberi mergetur, & ipsis
Vorticibus timidum caput abluet; inde superbi
Totum regis agrum nuda ac tremebunda cruentis
Ere pet genibus: si candida jusserit Io,
Ibit ad Ægypti finem, calidaque petitas
A Meroë portabit aquas, ut spargat in ædem
Isidis, antiquo quæ proxima surgit ovili:
Credit enim ipsius dominæ se voce moneri.
En animam, & mentē, cum qua Dii nocte loquuntur!
Ergo hic præcipuum, summumq; meretur honorem,
Qui grege linigero circundatus, & grege calvo,
Plangentis populi currit deriſor Anubis.
Ille petit veniam, quoties non abſtinet uxor
A rixâ, ſacris obſervandiſque diebus:
Magnaque debetur violato pœna cadurco.
Et moviſſe caput viſa eſt argentea ſerpens
Illius lachrymis, meditataque murmura præſtant
Ut veniam culpæ non abnuat: anſere magno
Scilicet, & tenui popano corruptus Oſiris.
Cum dedit ille locum: cophino, fœnoque relicto,
Arcanam Judæa tremens mendicat in aurem,
Interpres legum Solymarum, & magna ſacerdos
Arboris, ac ſummi fida internuntia cœli.
Implet & illa manum: ſed parcius, ære minuto
Qualiacunque voles Judæi ſomnia vendunt.
Spondet amatorem tenerum, vel divitis orbi
Teſtamentum ingens, calidæ pulmone columbæ
Tractato, Armenius, vel Commagenus aruſpex;
Pectora pullorum rimatur, & exta catelli,
Interdum & pueri: faciet, quod deferat ipſe.
Chaldæis ſed major erit fiducia: quicquid
Dixerit Aſtrologus, credent à fonte relatum
Ammonis; quoniam Delphis oracula ceſſant,
Et genus humanum damnat caligo futuri.
Præcipuus tamen eſt horum, qui ſæpius exul;
Cujus amicitia, conducendaque tabella
Magnus civis obit, & formidatus Othoni.
Inde fides artî, ſonuit ſi dextera ferro,
Lævaque; ſi longo caſtrorum in carcere manſit.

Nemo

Nemo mathematicus genium indemnatus habebit;
Sed qui pæne perit, cui vix in Cyclada mitti
Contigit, & parva tandem caruisse Seripho.
Consulit ictericæ lentro de funere matris;
Ante tamen de te Tanaquil tua; quando sororem
Efferat, & patruos; an sit victurus adulter
Post ipsam; quid enim majus dare numina possunt?
Hæc tamen ignorat, quid sydus triste minetur
Saturni, quo læta Venus se proferat astro,
Qui mensis damno, quæ dentur tempora lucro.
Illius occursus etiam vitare memento,
In cujus manibus, ceu pinguia succina, tritas
Cernis ephemeridas; quæ nullum consulit, & jam
Consulitur; quæ, castra viro patriamque petente,
Non ibit pariter numeris revocata Thrasylli.
Ad primum lapidem vectari cum placet, hora
Sumitur ex libro; si prurit frictus ocelli
Angulus, inspecta genesi collyria poscit;
Ægra licet jaceat, capiendo nulla videtur
Aptior hora cibo, nisi quam dederit Petosiris.
Si mediocris erit; spatium lustrabit utrumque
Metarum, & forteis ducet, frontemq; manumque
Præbebit vati, crebrum poppysma cienti.
Divitibus responsa dabit Phryx augur, & Indus
Conductus, dabit astrorum mundique peritus,
Atque aliquis senior, qui publica fulgura curat.
Plebeium in circo positum est, & in aggere fatum:
Quæ nudis longum ostendit cervicibus aurum,
Consulit ante Phalas, delphinorumque columnas,
An saga vendenti nubat caupone relicto.
Hæ tamen & partus subeunt discrimen, & omneis
Nutricis tolerant fortuna urgente labores:
Sed jacet aurato vix ulla puerpera lecto.
Tantum artes hujus, tantum medicamina possunt,
Quæ sterileis facit, atq; homines in ventre necandos
Conducit gaude infelix, atque ipse bibendum.
Torrige quidquid erit: nam si distendere vellet,
Et vexare uterum pueris salientibus, esses
Æthiopis fortasse pater; mox decolor hæres

Im-

Impleret tabulas, nunquam tibi mane videndus.
Transeo suppositos, & gaudia, votaque sæpe
Ad spurcos decepta lacus, atque inde petitos
Pontifices Salios, Scaurorum nomina falso
Corpore laturos. Stat Fortuna improba noctu,
Arridens nudis infantibus: hos fovet omneis,
Involvitque sinu; domibus tunc porrigit altis,
Secretumque sibi mimum parat: hos amat, his se
Ingerit, utque suos ridens producit alumnos.
Hic magicos adfert cantus, hic Thessala vendit
Philtra, quibus valeat mentem, vexare mariti;
Et solea pulsare caput. Quod despis, inde est,
Inde animi caligo, & magna oblivio rerum,
Quas modo gessisti. tamen hoc tolerabile, si non
Et furere incipias, ut avunculus ille Neronis,
Cui totam tremuli frontem Cæsonia pulli
Infudit. Quæ non faciet, quod Principis uxor?
Ardebant cuncta, & fracta compage ruebant;
Non aliter, quam si fecisset Juno maritum
Insanum. Minus ergo nocens erit Agrippinæ
Boletus: siquidem unius præcordia pressit
Ille senis, tremulumque caput descendere jussit
In cœlum, & longam manantia labra salivam.
Hæc poscit ferrum, atque ignes, hæc potio torquet
Hæc lacerat mixtos equitum cum sanguine patres.
Tanti partus equæ, quanti una venefica constat.
Oderunt natos de pellice: nemo repugnet,
Nemo vetet: jam jam privignum occidere fas est.
Vos ego, pupilli, moneo, quibus ampliot est res,
Custodite animas, & nulli credite mensæ:
Livida materno fervent adipata veneno.
Mordeat ante aliquis, quidquid porrexerit illa,
Quæ peperit; timidus prægustet pocula pappas.
Fingimus hæc, altum Satyra sumente cothurnum
Scilicet, & finem egressi, legemque priorum,
Grande Sophocleo carmen bacchamur hiatu,
Montibus ignotum Rutulis, cœloque Latino.
Nos utinam vani: sed clamat Pontia, feci,
Confiteor; pueriſque meis aconita paravi,

Quæ

Quæ deprensa patent: facinus tamen ipsa peregit.
Tune duos una sævissima vipera cœna?
Tune duos? septem, si septem forte fuissent.
Credamus tragicis, quidquid de Colchide torva
Dicitur, & Progne. Nil contra conor, & illæ
Grandia monstra suis audebant temporibus: sed
Non propter nummos. Minor admiratio summis
Debetur monstris, quoties facit ira nocentem
Hunc sexum; rabie jecur incendente feruntur
Præcipites, ut saxa jugis abrupta, quibus mons
Subtrahitur, clivoque latus pendente recedit:
Illam ego non tulerim, quæ computat, & scelus in-
Sana facit. Spectant subeuntem fata mariti (gens.
Alcestim, &, similis si permutatio detur,
Morte viri cupient animam servare cateruæ.
Occurrunt multæ tibi Belides, atque Eriphylæ:
Mane Clitemnæstram nullus non vicus habebit.
Hoc tantum refert, quod Tyndaris illa bipennem
Insulsam, & fatuam dextra, lævaque tenebat:
At nunc res agitur tenui pulmone rubetæ;
Sed tamen & ferro, si prægustaret Atrides
Pontica ter victi cautus medicamina Regis.

SATYRA VII.

ET spes, & ratio studiorum in Cæsare tantum;
Solus enim tristes hac tempestate Camœnas
Respexit, cum jam celebres, notique poëtæ
Balneolum Gabiis, Romæ conducere furnos
Tentarent; nec fœdum alii, nec turpe putarent
Præcones fieri, cum, desertis Aganippes
Vallibus, esuriens migraret in atria Cleio.
Nam, si Pieria quadrans tibi nullus in arca
Ostendatur, ames nomen victumque Machæræ;
Et vendas potius, commissa quod auctio vendit
Stantibus; œnophorum, tripodes, armaria, cistas,
Halcyonem Bacchi, Thebas, & Terea Fausti.
Hoc satius, quam si dicas sub judice, vidi,
Quod non vidisti: faciant equites Asiani, (thyni,
Quanquam & Cappadoces faciant, equitesque Bi-
Al-

Altera quos nudo traducit Gallia talo.
Nemo tamen ſtudiis indignum ferre laborem
Cogetur poſthac, neſcit quicunque canoris
Eloquium vocale modis, laurumque momordit.
Hoc agite ô juvenes; circumſpicit, & ſtimulat vos,
Materiamque ſibi ducis indulgentia quærit.
Si qua aliunde putas rerum expectanda tuarum
Præſidia, atque ideo croceæ membrana tabellæ
Impletur; lignorum aliquid poſce ocyus, & quæ
Componis, dona Veneris, Theleſine, marito;
Aut claude, & poſitos tinea pertunde libellos.
Frange miſer calamos, vigilataque prælia dele,
Qui facis in parva ſublimia carmina cella,
Ut dignus venias hederis, & imagine macra.
Spes nulla ulterior: didicit jam dives avarus
Tantum admirari, tantum laudare diſertos,
Ut pueri Junonis avem: ſed defluit ætas
Et pelagi patiens, & caſſidis, atque ligonis.
Tædia tunc ſubeunt animos, tunc ſeque, ſuamque
Terpſichoren odit facunda & nuda ſenectus.
Accipe nunc artes, ne quid tibi conferat iſte,
Quem colis, & Muſarum & Apollinis æde relicta;
Ipſe facit verſus, atque uni cedit Homero
Proxter mille annos. At ſi dulcedine famæ
Succenſus recites. Maculonus commodat ædes;
Hæc longe ferrata domus ſervire jubetur,
In qua ſollicitas imitatur janua portas:
Scit dare libertos extrema in parte ſedentes
Ordinis, & magnas comitum diſponere voces.
Nemo dabit regum, quanti ſubſellia conſtent,
Et quæ conducto pendent anabathra rigillo,
Quæque reportandis poſita eſt orcheſtra cathedris.
Nos tamen hoc agimus, tenuique in pulvere ſulcos
Ducimus, & littus ſterili verſamus aratro.
Nam ſi diſcedas, laqueo tenet ambitioſi
Conſuetudo mali; tenet inſanabile multos
Scribendi cacoëthes, & ægro in corde ſeneſcit.
Sed vatem egregium, cui non ſit publica vena,
Qui nihil expoſitum ſoleat deducere, nec qui

Com-

Communi feriat carmen triviale moneta;
Hunc, qualem nequeo monstrare, & sentio tantum,
Anxietate carens animus facit, omnis acerbi
Impatiens, cupidus sylvarum, aptusque bibendis
Fontibus Aonidum. Neque enim cantare sub antro
Pierio, thyrsumve potest contingere mœsta
Paupertas, atque æris inops, quo nocte dieque
Corpus eget: satur est, cum dicit Horatius, ohe.
Quis locus ingenio? nisi cum se carmine solo
Vexant, & dominis Cyrrhæ Nysæque ferumut
Pectora nostra duas non admittentia curas?
Magnæ mentis opus, nec de lodice paranda
Attonitæ, currus & equos faciesque Deorum
Aspicere, & qualis Rutulum confundat Erynnis.
Nam si Virgilio puer, & tolerabile deesset
Hospitium, caderent omnes à crinibus hydri;
Surda nihil gemeret grave buccina. Poscimus, ut sit
Non minor antiquo Rubrenus Lappa cothurno,
Cujus & alveolos, & lænam pignerat Atreus?
Non habet infelix Numitor, quod mittat amico;
Quintillæ quod donet, habet; nec defuit illi
Unde emeret multa pascendum carne leonem,
Jam domitum: constat leviori bellua sumptu
Nimirum, & capiunt plus intestina poëtæ.
Contentus fama jaceat Lucanus in hortis
Marmoreis: at Sarrano, tenuique Saleio
Gloria quantalibet quid erit, si gloria tantum est?
Curritur ad vocem jucundam, & carmen amicæ
Thebaïdos, lætam fecit cum Statius urbem,
Promisitque diem: tanta dulcedine captos
Afficit ille animos, tantaque libidine vulgi
Auditur. sed, cum fregit subsellia versu,
Esurit, intactam Paridi nisi vendat Agaven.
Ille & militiæ multis largitur honorem,
Semestri vatum digitos circumligat auro.
Quod non dant proceres, dabit histrio. tu Cæneri-
Et Bareas, tu nobilium magna atria curas: nos
Præfectos Pelopea facit, Philomela tribunos.
Haud tamen invideas vati, quem pulpita pascunt.

Quis

Quis tibi Mecænas? quis nunc erit aut Proculejus,
Aut Fabius? quis Cotta iterum? quis Lentulus alter?
Tunc par ingenio pretium, tunc utile multis
Pallere, & vinum toto nescire Decembri.
Vester porro labor fœcundior, historiarum
Scriptores, petit hic plus temporis, atque olei plus:
Namque oblita modi millesima pagina surgit
Omnibus, & crescit multa damnosa papyro.
Sic ingens rerum numeris jubet, atque operum lex.
Quæ tamen inde seges? terræ quis fructus apertæ?
Quis dabit historico, quantum daret acta legenti?
Sed genus ignavum, quod lecto gaudet, & umbra.
Dic igitur, quid causidicis civilia præstent
Officia, & magno comites in fasce libelli?
Ipsi magna sonant: sed tunc, cum creditor audit,
Præcipue, vel, si tetigit latus acrior illo,
Qui venit ad dubium grandi cum codice nomen,
Tunc immensa cavi spirant mendacia folles,
Conspuiturque sinus. veram deprendere messem
Si libet; hinc centum patrimonia causidicorum,
Parte alia solum russati pone Lacertæ.
Consedere duces: surgis tu pallidus Ajax
Dicturus dubia pro libertate, bubulco
Judice: rumpe miser tensum jecur, ut tibi lasso
Figantur virides, scalarum gloria, palmæ.
Quod vocis pretium? siccus petasunculus, & vas
Pelamydum; aut veteres Maurorum epimenia bulbi;
Aut vinum Tiberi devectum, quinque lagenæ,
Si quater egisti; si contigit aureus unus,
Inde cadunt partes ex fœdere pragmaticorum.
Æmilio dabitur, quantum petet; & melius nos
Egimus hujus enim stat currus aheneus, alti
Quadrijuges in vestibulis, atque ipse feroci
Bellatore sedens curvatum hastile minatur
Eminus, & statua meditatur prælia lusca.
Sic Pedo conturbat, Matho deficit: exitus hic est
Tongilli, magno cum rhinocerote lavari
Qui solet, & vexat lutulenta balnea turba,
Perque forum juvenes longo premit assere Medos,

Em-

Empturus pueros, argentum, murrhina, villas.
Spondet enim Tyrio ſtlataria purpura filo.
Et tamen eſt illis hoc utile: Purpura vendit
Cauſſidicum, vendunt amethyſtina: convenit illis
Et ſtrepitu, & facie majoris vivere cenſus.
Sed finem impoſæ non ſervat prodiga Roma.
Ut redeant veteres, Ciceroni nemo ducentos
Nunc dederit nummos, niſi fulſerit annulus ingens.
Reſpicit hæc primum, qui litigat, an tibi ſervi
Octo, decem comites, an poſt te ſella, rogati
Ante pedes. Ideo conducta Paullus agebat
Sardonyche, atque ideo pluris quam Coſſus agebat,
Quam Baſilus. Rara in tenui facundia panno.
Quando licet Baſilo flentem producere matrem?
Quis bene dicentem Baſilum ferat? accipiat te
Gallia, vel potius nutricula cauſſidicorum
Africa, ſi placuit mercedem ponere linguæ.
Declamare doces, (ô ferrea pectora) Vetti,
Cum perimit ſævos claſſis numeroſa tyrannos.
Nam quæcunque ſedens modo legerat, hæc eadem
Proferet, atq; eadem cantabit verſibus iiſdem. (ſtans
Occidit miſeros crambe repetita magiſtros.
Quis color, & quod ſit cauſſæ genus, atq; ubi ſumma
Quæſtio, quæ veniant diverſa parte ſagittæ;
Scire volunt omnes, mercedem ſolvere nemo.
Mercedem appellas? quid enim ſcio? culpa docentis
Scilicet arguitur, quod læva in parte mamillæ
Nil ſalit Arcadico juveni; cujus mihi ſexta
Quaque die miſerum dirus caput Hannibal implet;
Quidquid id eſt, de quo deliberat, an petat urbem
A Cannis, an poſt nimbos, & fulmina cautus
Circumagat madidas à tempeſtate ecorteæ
Quantum vis ſtipulare, & protinus accipe quod do,
Ut toties illum pater audiat. Aſt alii ſex,
Vel plures uno conclamant ore Sophiſtæ,
Et veras agitant lites; raptore relicto,
Fuſa venena ſilent, malus ingratuſque maritus,
Et quæ jam veteres ſanant mortaria cæcos.
Ergo ſibi dabit ipſe rudem, ſi noſtra movebunt

Conſi-

Consilia, & vitæ diversum iter ingredietur,
Ad pugnam qui rhetorica descendit ab umbra,
Summula ne pereat, qua vilis tessera venit
Frumenti; quippe hæc merces lautissima, tenta
Chrysogonus quanti doceat, vel Pollio quanti
Lautorum pueros, artem scindens Theodori.
Balnea sexcentis, & pluris porticus, in qua
Gestetur dominus, quoties pluit: anne sereno
Exspectet, spargatque luto jumenta recenti?
Hic potius: namque hic mundæ nitet ungula mulæ.
Parte alia longis Numidarum fulta columnis
Surgat, & algentem rapiat cœnatio solem
Quanticunque domus, veniet qui fercula docte
Componit, veniet qui pulmentaria condit.
Hos inter sumptus sestertia Quintiliano
Ut multum duo sufficient. Res nulla minoris
Constabit patri, quam filius. Unde igitur tot
Quintilianus habet saltus? exempla novorum
Fatorum transi; felix, & pulcher, & acer:
Felix, & sapiens, & nobilis, & generosus
Appositam nigræ lunam subtexit alutæ:
Felix, orator quoque maximus, & jaculator:
Et si pertrixit, cantat bene. Distat enim, quæ
Sidera te excipiant modo primos incipientem
Edere vagitus, & adhuc à matre rubentem.
SI FORTUNA volet, fies de rhetore consul:
Si volet hæc eadem, fies de consule rhetor.
Ventidius quid enim? quid Tullius? anne aliud quã
Sidus, & occulti miranda potentia fati?
Servis regna dabunt, captivis fata triumphos.
Felix ille tamen, corvo quoque rarior albo.
Pœnituit multos vanæ, sterilisque cathedræ;
Sicut Thrasymachi probat exitus, atque Secundi
Carinatis: & hunc inopem vidistis, Athenæ,
Nil præter gelidas ausæ conferre cicutas.
Dii majorum umbris tenuem, & sine pondere terrã,
Spirantesque crocos, & in urna perpetuum ver,
Qui præceptorem sancti voluere parentis
Esse loco. Metuens virgæ jam grandis Achilles

Cantabat patriis in montibus: & cui non tunc
Eliceret risum citharœdi cauda magistri?
Sed Rufum, atque alios cædit sua quemq; juventus:
Rufum, qui toties Ciceronem Allobroga dixit.
Quis gremio Enceladi, doctique Palæmonis affert,
Quantũ grammaticus meruit labor? & tamen ex hoc
Quodcunq; est (minus est autem quam rhetoris æra)
Discipuli custos præmordet Acœnonetus,
Et qui dispensat, frangit sibi. Cede, Palæmon,
Et patere inde aliquid decrescere (non aliter quam
Institor hybernæ tegetis, niveique cadurci)
Dumnodò non pereat, mediæ quod noctis ab hora
Sedisti, qua nemo faber, qua nemo sederet
Qui docet obliquo lanam deducere ferro;
Dummodò non pereat totidem olfecisse lucernas
Quot stabant pueri, cum totus decolor esset
Flaccus, & hæreret nigro fuligo Maroni.
Rara tamen merces, quæ cognitione tribuni
Non egeat. Sed vos sævas imponite leges,
Ut præceptori verborum regula constet;
Ut legat historias, autores noverit omnes
Tanquam ungues, digitosque suos; ut forte rogatus,
Dum petit aut thermas, aut Phœbi balnea, dicat
Nutricem Anchisæ, nomen, patriamque novercæ
Anchemoli, dicat quot Aceſtes vixerit annos,
Quot Siculus Phrygibus vini donaverit urnas.
Exigite, ut mores teneros ceu pollice ducat,
Ut si quis cera vultum facit: exigite, ut sit
Ipse pater cœtus. Non est leve tot puerorum
Observare manus, oculosque pedesque vagantes.
Hæc, inquit, cures; & cum se verterit annus,
Accipe, victori populus quod postulat aurum.

SATIRA VIII.

STemmata quid faciunt? quid prodest, Pontice, longo
Sanguine censeri; pictosque ostendere vultus
Majorum, & stantes in curribus Æmilianos;
Et Curios jam dimidios, nasumque minorem

Cor-

Corvini, & Galbam auriculis naſoque carentem?
Quis fructus, generis tabula jactare capaci
Corvinum, & poſthac multa deducere virga
Fumoſos equitum cum dictatore magiſtros,
Si coram Lepidis male vivitur? effigies quo
Tot bellatorum, ſi luditur alea pernox
Ante Numantinos? ſi dormire incipis ortu
Luciferi, quo ſigna duces, & caſtra movebant?
Cur Allobrogicis, & magna gaudeat ara
Natus in Herculeo Fabius lare; ſi cupidus, ſi
Vanus, & Enganea quantumvis mollior agna?
Si tenerum attritus Catinenſi pumice corpus,
Squallentes traducit avos; emptorque veneni
Frangenda miſeram funeſtat imagine gentem?
Tota licet veteres exornent undique ceræ
Atria; NOBILITAS ſola eſt atque unica virtus.
Paulus, vel Coſſus, vel Druſus moribus eſto;
Hos ante effigies majorum pone tuorum:
Præcedant ipſas illi te conſule virgas.
Prima mihi debes animi bona: ſanctus haberi,
Juſtitiæque tenax factis dictiſque mereris;
Agnoſco procerem: ſalve Getulice, ſeu tu
Syllanus, quocunque alio de ſanguine, rarus
Civis, & egregius patriæ contingis ovanti.
Exclamare libet, populus quod clamat Oſiri
Invento. Quis enim generoſum dixerit hunc, qui
Indignus genere, & præclaro nomine tantum
Inſignis? namum cujuſdam, Atlanta vocamus;
Æthiopem, cygnum; parvam extortamq; puellam,
Europen; canibus pigris ſcabieque vetuſta
Lævibus, & ſiccæ lambentibus ora lucernæ,
Nomen erit pardus, tigris, leo, ſi quid adhuc eſt
Quod fremat in terris violentius: Ergo cavebis,
Et metues, ne tu ſic Creticus, aut Camerinus.
His ego quem monui, tecum eſt mihi ſermo, Rubelli
Plance; tumes alto Druſorum ſanguine, tanquam
Feceris ipſe aliquid, propter quod nobilis eſſes,
Utte conciperet, quæ ſanguine fulget Iuli,
Non quæ ventoſo conducta ſub aggere texit.

Vos humiles, inquis, vulgi pars ultima noſtri,
Quorum nemo queat patriam monſtrare parentis;
At ego Cecropides: vivas, & origine hujus
Gaudia longa feras: tamen ima plebe Quiritem
Facundum invenies: ſolet hic defendere cauſas
Nobilis indocti; veniet de plebe togata
Qui juris nodos, & legum ænigmata ſolvat.
Hic petit Euphraten juvenis, domitique Batavi
Cuſtodes aquilas, armis induſtrius: at tu
Nil niſi Cecropides, truncoque ſimillimus Hermæ:
Nullo quippe alio vincis diſcrimine, quam quod
Illi marmoreum caput eſt, tua vivit imago.
Dic mihi, Teucrorum proles, animalia muta
Quis generoſa putet, niſi fortia? nempe volucrem
Sic laudamus equum, facili cui plurima palma
Fervet, & exultat rauco victoria circo.
Nobilis hic, quocunque venit de gramine, cujus
Clara fuga ante alios, & primus in æquore pulvis:
Sed venale pecus, Corinthi poſteritas & [illegible]
Hirpini, ſi rara jugo victoria ſedit.
Nil ibi majorum reſpectus, gratia nulla
Umbrarum: dominos pretiis mutare jubentur
Exiguis, trito que trahunt epirhedia collo
Segnipedes, dignique molam verſare Nepotis.
Ergo ut miremur te, non tua, primùm aliquid da
Quod poſſim titulis incidere, præter honores,
Quos illis damus, & dedimus, quibus omnia debes.
Hæc ſatis ad juvenem, quem nobis fama ſuperbum
Tradit, & inflatum, plenumque Nerone propinquo
Rarus enim ferme ſenſus communis in illa
Fortuna. Sed te cenſeri laude tuorum,
Pontice, noluerim, ſic ut nihil ipſe futuræ
Laudis agas. Miſerum eſt aliorum incumbere famæ;
Ne collapſa ruant ſubductis teſta columnis.
Stratus humi palmes viduas deſiderat ulmos.
Eſto bonus miles, tutor bonus, arbiter idem
Integer: ambiguæ ſi quando citabere teſtis
Incertæque rei, Phalaris licet imperet ut ſis
Falſus, & admoto dictet perjuria tauro;

Sum-

Summum crede nefas animam præferre pudori;
Et propter vitam vivendi perdere causas.
Dignus morte perit, cœnet licet ostrea centum
Gaurana, & Cosmitoto mergatur aheno,
Expectata diu tandem provincia cum te
Rectorem accipiet, pone iræ fræna modumque.
Pone & avaritiæ; miserere inopum sociorum:
Ossa vides regum vacuis exhausta medullis.
Respice quid moneant leges, quid curia mandet,
Præmia quanta bonos maneant; quam fulmine justo
Et Capito & Numitor ruerint damnante senatu,
Piratæ Cilicum. Sed quid damnatio confert,
Cum Pansa eripiat quicquid tibi Natta reliquit?
Præconem, Chærippe, tuis circumspice pannis,
Jamque taces: furor est post omnia perdere naulum.
Non idem gemitus olim, nec vulnus erat par
Damnorum, sociis florentibus, & modo victis:
Plena domus tunc omnis, & ingens stabat acervus
Nummorum, Spartana chlamys, conchylia Coa;
Et cum Parrhasii tabulis, signisque Myronis
Phidiacum vivebat ebur, nec non Polycleti
Multus ubique labor; raræ sine Mentore mensæ.
Inde Dolabella est, atque hinc Antonius, inde
Sacrilegus Verres: referebant navibus altis
Occulta spolia, & plures de pace triumphos.
Nunc sociis juga pauca boum, & grex parvus equarum,
Et pater armenti capto eripietur agello;
Ipsi deinde lares, si quod spectabile signum.
Si quis in ædicula Deus unicus: hæc etenim sunt
Pro summis, nam sunt hæc maxima. Despicias tu
Forsitan imbelles Rhodios, unctamque Corinthum;
Despicias merito: quid resinata juventus,
Cruraque totius facient tibi lævia gentis?
Horrida vitanda est Hispania, Gallicus axis,
Illyricumque latus; parce & messoribus illis,
Qui saturant urbem circo scenæque vacantem.
Quanta autem inde feres tam diræ præmia culpæ,
Cum tenues nuper Marius discinxerit Afros?
Curandum in primis, ne magna injuria fiat.

Fortibus & miſeris: tollas licet omne quod uſquã eſt
Auri atque argenti, ſcutum gladiumque relinques,
Et jacula, & galeam: ſpoliatis arma ſuperſunt.
Quod modo propoſui, non eſt ſententia: verum
Credite me vobis folium recitare Sibyllæ.
Si tibi ſancta cohors comitum, ſi nemo tribunal
Vendit acerſecomes, ſi nullum in conjuge crimen,
Nec per conventus, nec cuncta per oppida curvis
Unguibus ire parat nummos raptura Celæno:
Tunc licet à Pico numeres genus; altaque ſi te
Nomina delectant, omnem Titanida pugnam
Inter majores, ipſumque Promethea ponas:
De quocunque voles proavum tibi ſumito libro.
Quod ſi præcipitem rapit ambitus, atque libido,
Si frangis virgas ſociorum in ſanguine, ſi te
Delectant hebetes laſſo lictore ſecures:
Incipit ipſorum contra te ſtare parentum
Nobilitas, claramque facem præferre pudendis.
OMNE animi vitium tanto conſpectius in ſe
Crimen habet, quanto major, qui peccat, habetur.
Quò mihi te, ſolitum falſas ſignare tabellas
In templis, quæ fecit avus, ſtatuamque parentis
Ante triumphalem? quò, ſi nocturnus adulter
Tempora Santonico velas adoperta cucullo?
Præter majorum cineres atque oſſa, volucri
Carpento rapitur pinguis Damaſippus; & ipſe,
Ipſe rotam ſtringit multo ſufflamine conſul:
Nocte quidem; ſed luna videt, ſed ſidera teſtes
Intendunt oculos, finitum tempus honoris
Cum fuerit, clara Damaſippus luce flagellum
Sumet, & occurſum nuſquam trepidabit amici
Jam ſenis, ac virga prior innuet, atque maniplos
Solvet, & infundet jumentis hordea laſſis.
Interea dum lanatas, torvumque juvencum
More Numæ cedit Jovis ante altaria, jurat
Hipponam, & facies olida ad præſepia pictas.
Sed cum pervigiles placet inſtaurare popinas,
Obvius aſſiduo Syrophœnix udus amomo
Currit, Idumæa Syrophœnix incola portæ.

Hoſpi-

Hospitis affectu dominum regemque salutat;
Et cum venali Cyane succincta lagena.
Defensor culpæ dicet mihi; fecimus & nos
Hæc juvenes, esto: desisti nempe, nec ultra
Fovisti errorem: Breve sit quod turpiter audes.
Quædam cum primæ resecentur crimina barbæ.
Indulge veniam pueris. Damasippus ad illos
Thermarum calices, inscriptaque lintea vadit,
Maturus bello Armeniæ, Syriæque tuendis
Amnibus, & Rheno, atq; Istro: præstare Neronem
Securum valet hæc ætas. Mitte Ostia, Cæsar,
Mitte; sed in magna legatum quære popina;
Invenies aliquo cum percussore jacentem,
Permistum nautis, aut furibus, aut fugitivis,
Inter carnifices, & fabros sandapilarum,
Et resupinati cessantia tympana Galli;
Æqua ubi libertas, communia pocula, lectus
Non alius cuiquam, nec mensa remotior ulli.
Quid facias talem sortitus, Pontice, cervum?
Nempe in Lucanos, aut Tusca ergastula mittas.
At vos, Trojugenæ, vobis ignoscitis, & quæ
Turpia cerdoni, Volesos Brutosque decebunt.
Quid si nunquam adeo fœdis, adeoque pudendis
Utimur exemplis, ut non pejora supersint?
Consumptis opibus vocem, Damasippe, locasti
Sipario, clamosum ageres ut phasma Catulli.
Laureolum Velox etiam bene Lentulus egit,
Judice me, dignus vera cruce. Nec tamen ipsi
Ignoscas populo; populi frons durior hujus,
Qui sedet, & spectat triscurria patritiorum.
Planipedes audit Fabios, ridere potest qui
Mamercorum alapas. Quanti sua funera vendant,
Quid refert? vendunt nullo cogente Nerone,
Nec dubitant celsi prætoris vendere ludis.
Finge tamen gladios inde, atque hinc pulpita pone,
Quid satius? mortem sic quisquam exhorruit, ut si
Zelotypus Thymeles, stupidi collega Corinthi?
Res haud mira tamen, citharœdo principe mimus
Nobilis. hic ultra quid erit nisi ludus? & illud

Dedecus urbis habes; nec mirmillionis in armis,
Nec clypeo Gracchum pugnantem, aut falce supina:
Damnat enim tales habitus, & damnat & odit:
Nec galea frontem abscondit: movet ecce tridentē;
Postquam vibrata pendentia retia dextra
Nequicquam effudit, nudum ad spectacula vultum,
Erigit, & tota fugit agnoscendus arena.
Credamus tunicæ, de faucibus aurea cum se
Porrigat, & longo jactetur spira galero.
Ergo ignominiam graviorem pertulit omni
Vulnere, cum Gracchō jussus pugnare secutor.
Libera si dentur populo suffragia, quis tam
Perditus, ut dubitet Senecam præferre Neroni?
Cujus supplicio non debuit una parari
Simia, nec serpens unus, nec culeus unus.
Per Agamemnonidæ crimen: sed causa facit rem
Dissimilem: quippe ille deis autoribus ultor
Patris erat cæsi media inter pocula; sed nec
Electræ jugulo se polluit, aut Spartani
Sanguine conjugii, nullis aconita propinquis
Miscuit, in scena nunquam cantavit Orestes,
Troïca non scripsit. quid enim Virginius armis
Debuit ulcisci magis, aut cum Vindice Galba?
Quid Nero tam sæva, crudaque tyrannide fecit?
Hæc opera, atque hæ sunt generosi principis artes,
Gaudentis fœdo peregrina ad pulpita cantu
Prostitui, Graiæque apium meruisse coronæ.
Majorum effigies habeant insignia vocis:
Ante pedes Domiti longum tu pone Thyestæ
Syrma, vel Antigones, seu personam Menalippes,
Et de marmoreo cithara suspende Colosso,
Quis Catilina tuis natalibus, atque Cethegi
Invenit quicquam sublimius? arma tamen vos
Nocturna, & flammas domibus, templisq; paratis;
Ut Braccatorum pueri, Senonumque minores
Ausi, quod liceat tunica punire molesta:
Sed vigilat Consul, vexillaque vestra coërcet
Hic novus Arpinas ignobilis, & modo Romæ
Municipalis eques galeatum ponit ubique

Præ-

Præsidium attonitis, & in omni gente laborat.
Tantum igitur muros intra toga contulit illi
Nominis, & tituli, quantum non Leucade, quantum
Thessaliæ campis Octavius abstulit udo
Cædibus assiduis gladio: sed Roma parentem,
Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.
Arpinas alius Volscorum in monte solebat
Poscere mercedes, alieno lassus aratro:
Nodosam post hæc frangebat vertice vitem,
Si lentus pigra muniret castra dolabra:
Hic tamen & Cimbros, & summa pericula rerum
Excipit, & solus trepidantem protegit urbem.
Atq; ideo postquã ad Cimbros stragemq; volabant,
Qui nunquam attigerant majora cadavera, corvi;
Nobilis ornatur lauro collega secunda.
Plebejæ Deciorum animæ, plebeja fuerunt
Nomina; pro totis legionibus hi tamen, & pro
Omnibus auxiliis, atque omni plebe Latina,
Sufficiunt dis infernis, terræque parenti.
Pluris enim Decii, quam qui servantur ab illis.
Ancil'a natus trabeam, & diadema Quirini,
Et fasces meruit, regum ultimus ille bonorum.
Prodita laxabant portarum claustra tyrannis
Exulibus juvenes ipsius Consulis, & quos
Magnum aliquid dubia pro libertate decebat,
Quod miraretur cum Coclite Mutius, & quæ
Imperii fines Tyberinum virgo natavit.
Occulta ad patres produxit crimina servus
Matronis lugendus: at illos verbera justis
Afficiunt pœnis, & legum prima securis.
Malo pater tibi sit Thersites, dummodo tu sis
Æacidæ similis, Vulcaniaque arma capessas:
Quam te Thersitæ similem producat Achilles.
Et tamen ut longe repetas, longeque revolvas
Nomen, ab infami gentem deducis asylo:
Majorum primus quisquis fuit ille tuorum,
Aut pastor fuit, aut illud quod dicere nolo.

SATYRA IX.

SCire velim quare toties mihi, Nævole, tristis
Occurras fronte obducta, ceu Marsya victus.
Quid tibi cum vultu qualem deprensus habebit;
Et colapho cæsus, qui lambit crustula, servus?
Non erat hac facie miserabilior Crepereius
Pollio, qui triplicem usuram præstare paratus
Circuit, & fatuos non invenit. unde repente
Tot rugæ? certe modico contentus agebas
Vernam equitem, conviva joco mordente facetus,
Et salibus vehemens intra pomœria natis.
Omnia nunc contra; vultus gravis, horrida sicca
Sylva comæ, nullus toto nitor in cute, qualem
Præstabat calidi circumlita fascia visci,
Sed fruticante pilo neglecta, & squalida crura.
Quid macies ægri veteris, quem tempore longo
Torret quarta dies, olimque domestica febris?
Deprendas animi tormenta latentis in ægro
Corpore, deprendas & gaudia: sumit utrumque
Inde habitum facies: igitur flexisse videris
Propositum, & vitæ contrarius ire priori.
Nuper enim (ut repeto) fanum Isidis, & Ganymedem
Pacis, & advectæ secreta palatia matris,
Et Cererem (nam quo non prostat fœmina templo?)
Notior Aufidio mœchus. Scelerare solebas,
Utile & hoc multis vitæ genus, at mihi nullum
Inde operæ pretium: pingues aliquando lacernas,
Munimenta togæ, duri crassique coloris,
Et male percussas textoris pectine Galli,
Accipimus; tenue argentum venæque secundæ.
Fata regunt homines, fatū est quoq; crimine in illo.
Quod tamē ulterius monstrum, quam mollis avara?
Hæc tribui, deinde illa dedi, mox plura tulisti.
Computat atque calet: ponatur calculus, adsint
Cum tabula pueri, numera sestertia quinque,
Omnibus in rebus: numerentur deinde labores.
Dic, passer, cui tot montes, tot prædia servas
Appula, tot milvos intra tua pascua lassos?

Te

Te Trifolinus ager fœcundis vitibus implet,
Suſpectumque jugum Cumis, & Gaurus inanis.
Nam quis plura linit victuro dolia muſto?
Quantum erat exhauſti corpus donare clientis
Jugeribus paucis? meliuſne hic ruſticus infans,
Cum matre, & caſulis, & cum luſore catello,
Cymbala pulſantis legatus fiet amici?
Improbus es, cum poſcis, ait; ſed penſio clamat,
Poſce; ſed appellat puer unicus, (ut Polyphemi
Lata acies per quam ſolers evaſit Ulyſſes)
Alter emendus erit, namque hic non ſufficit; ambo
Paſcendi. quid agam bruma ſpirante? quid, oro,
Quid dicam ſcapulis ſervorum menſe Decembri,
Et pedibus? durate, atque expectate cicadas?
Verum ut diſſimules, moneo: ſit juſta doloris,
Nævole, cauſa tui; tamen hanc celare memento,
Et tacitus mœſtas intra te fige querelas.
Quæ modo ſecretum commiſerat, ardet, & odit,
Tanquam prodideris quicquid ſcis: ſumere ferrum,
Fuſte aperire caput, candelam apponere valvis
Non dubitat. nec contemnas, aut deſpicias, quod
His opibus nunquam cara eſt annona veneni.
Ergo occulta teges, ut curia Martis Athenis.
At Corydon, Corydon, ſecretum divitis ullum
Eſſe poteſt? ſervi ut taceant, jumenta loquentur,
Et canis, & poſtes, & marmora. claude feneſtras,
Vela tegant rimas, junge oſtia, tollito lumen
E medio, diſtlude omnes, prope nemo recumbat;
Quod tamen ad cantum galli facit illa ſecundum,
Proximus ante diem caupo ſciet; audiet & quæ
Finxerunt pariter librarius, archimagiri,
Carptores: Quod enim dubitant componere crimen
Indominas, quoties rumoribus ulciſcuntur
Verbera? nec deerit qui te per compita quærat
Nolentem, & miſeram vinoſus inebriet aurem.
Illos ergo roges fruſtra, qui prodere malunt
Arcanum, quam ſubrepti potare falerni,
Pro populo faciens quantum Laufella bibebat.
Vivendum recte cum propter plurima, tum de his

Pro-

Præcipuè cauſis, ut linguas mancipiorum
Contemnas. Nam lingua mali pars peſſima ſervi.
Deterior tamen hic, qui liber non erit, illis,
Quorum animas & farre ſuo cuſtodit, & ære.
Idcirco ut poſſim linguam contemnere ſervi,
Utile conſilium modo, ſed commune, dediſti.
Nunc mihi quid ſuades poſt damnum temporis, & (ſpes
Deceptas? feſtinat enim decurrere velox
Floſculus anguſtæ, miſeræque breviſſima vitæ
Portio: dum bibimus, dum ſerta, unguenta, puellas
Poſcimus, obrepit non intellecta ſenectus.
O parvi, noſtrique lares, quos thure minuto,
Aut farre, & tenui ſoleo exornare corona:
Quando ego figam aliquid quo ſit mihi tuta ſenectus
A tegete & baculo? viginti millia, fœnus
Pignoribus poſitis, argenti vaſcula puri,
Sed quæ Fabricius cenſor notet, & duo fortes
De grege Mœſorum, qui me cervice locata,
Securum jubeant clamoſo inſiſtere circo.
Sit mihi præterea curvus cœlator, & alter
Qui multas facies pingat cito; ſufficient hæc,
Quando ego pauper ero: votum miſerabile, nec ſpes
His ſaltem; nam cum pro me fortuna rogatur,
Affigit ceras illa de nave petitas,
Quæ Siculos cantus effugit remige ſurdo.

SATYRA X.

OMnibus in terris, quæ ſunt à Gadibus uſque
Auroram, & Gangem, pauci dignoſcere poſſunt
Vera bona, atque illis multum diverſa, remota
Erroris nebula, quid enim ratione timemus,
Aut cupimus? quid tam dextro pede concipis, ut te
Conatus non pœniteat, votique peracti?
Evertere domos totas optantibus ipſis
Dii faciles: nocitura toga, nocitura petuntur
Militia: torrens dicendi copia multis
Et ſua mortifera eſt facundia: viribus ille
Confiſus periit, admirandiſque lacertis.
Sed plures nimis congeſta pecunia cura

Stran-

Strangulat, & cuncta exsuperans patrimonia census,
Quanto delphinis balæna Britannica major.
Temporibus diris igitur, jussuque Neronis
Longinum, & magnos Senecæ prædivitis hortos
Clausit, & egregias Lateranorum obsidet ædes
Tota cohors: rarus venit in cœnacula miles.
Pauca licet portes argenti vascula puri,
Nocte iter ingressus, gladium contumque timebis,
Et motæ ad lunam trepidabis arundinis umbram.
Cantabit vacuus coram latrone viator.
Prima fere vota, & cunctis notissima templis,
Divitiæ ut crescant, ut opes, ut maxima toto
Nostra sit arca foro: sed nulla aconita bibuntur
Fictilibus; tunc illa time, cum pocula sumes
Gemmata, & lato Setinum ardebit in auro.
Iamne igitur laudas, quod de sapientibus alter.
Ridebat, quoties à limine moverat unum
Protuleratque pedem, flebat contrarius alter?
Sed facilis cuivis rigidi censura cachinni:
Mirandum est unde ille oculis suffecerit humor,
Perpetuo risu pulmonem agitare solebat
Democritus, quanquam non essent urbibus illis
Prætexta, & trabeæ, fasces, lectica, tribunal.
Quid si vidisset prætorem in curribus altis
Extantem, & medio sublimem in pulvere circi,
In tunica Jovis, & pictæ sarrana ferentem
Ex humeris aulæa togæ, magnæque coronæ
Tantum orbem, quanto cervix non sufficit ulla?
Quippe tenet sudans hanc publicus, & (sibi consul
Ne placeat) curru servus portatur eodem.
Da nunc & volucrem, sceptro quæ surgit eburno.
Illinc cornicines, hinc præcedentia longi
Agminis officia, & niveos ad fræna Quirites,
Defossa in loculis quos sportula fecit amicos.
Tunc quoque materiam risus invenit ad omnes
Occursus hominum; cujus prudentia monstrat
Summos posse viros, & magna exempla daturos,
Vervecum in patria, crassoque sub aëre nasci.
Ridebat curas, nec non & gaudia vulgi,

Inter

Interdum & lacrymas, cum fortunæ ipſe minaci
Mandaret laqueum, mediumq; oſtenderet unguem.
Ergo ſupervacua hæc, aut pernicioſa petuntur,
Propter quæ fas eſt genua incerare Deorum.
Quoſdam præcipitat ſubjecta potentia magnæ
Invidiæ, mergit longa atque inſignis honorum
Pagina; deſcendunt ſtatuæ, reſtemque ſequuntur:
Ipſas deinde rotas bigarum impacta ſecuris
Cædit, & immeritis franguntur cruta caballis.
Jam ſtridet ignes, jam ſollibus atque caminis
Ardet odoratum populo caput, & crepat ingens
Sejanus: deinde ex facie toto orbe ſecunda
Fiunt urceoli, pelves, ſartago, patellæ.
Pone domi lauros, duc in Capitolia magnum
Cretatumque bovem; Sejanus ducitur unco
Spectandus: gaudent omnes; quæ labra! quis illi
Vultus erat! nunquam, ſi quid mihi credis, amavi
Hunc hominē, ſed quo cecidit ſub crimine; quiſnam
Delator? quibus indiciis, quo teſte probavit?
Nil horum; verboſa & grandis epiſtola venit
A Capreis. bene habet, nil plus interrogo. ſed quid
Turba Remi? ſequitur fortunam, ut ſemper, & odit
Damnatos, idem populus, ſi Nortia Tuſco
Faviſſet, ſi oppreſſa foret ſecura ſenectus
Principis, hac ipſa Sejanum diceret hora
Auguſtum. jam pridem, ex quo ſuffragia nulli
Vendimus, effugit curas: nam qui dabat olim
Imperium, faſces, legiones, omnia, nunc ſe
Continet, atque duas tantum res anxius optat,
Panem, & Circenſes. perituros audio multos:
Nil dubium, magna eſt fornacula, pallidulus mi
Brutidius, meus ad Martis fuit obvius aram.
Quam timeo victus ne pœnas exigat Ajax,
Ut male defenſus! curramus præcipites, &
Dum jacet in ripa, calcemus Cæſaris hoſtem.
Sed videant ſervi, ne quis neget, & pavidum in jus
Cervice aſtricta dominum trahat. hi ſermones,
Tunc de Sejano, ſecreta hæc murmura vulgi.
Viſne ſalutari ſicut Sejanus? habere

Tan-

Tantundem? atque illi ſellas donare curules?
Illum exercitibus præponere? tutor haberi
Principis, anguſta Caprearum in rupe ſedentis
Cum grege Chaldæo? vis certæ pila cohortis,
Egregios equites, & caſtra domeſtica? quid ni
Hæc cupias? &, Qui nolunt occidere quenquam,
Poſſe volunt. Sed quæ præclara, & proſpera tanti,
Ut rebus lætis par ſit menſura malorum?
Hujus qui trahitur prætextam ſumere mavis,
An Fidenarum Gabiorumque eſſe poteſtas?
Et de menſura jus dicere? vaſa minora
Frangere, pannoſus vacuis ædilis Ulubris?
Ergo quid optandum foret, ignoraſſe fateris
Sejanum: nam qui nimios optabat honores,
Et nimias poſcebat opes, numeroſa parabat
Excelſæ turris tabulata, unde altior eſſet
Caſus, & impulſæ præceps immane ruinæ.
Quid Craſſos, quid Pompeios evertit, & illum,
Ad ſua qui domitos deduxit flagra Quirites?
Summus nempe locus nulla non arte petitus,
Magnáque numinibus vota exaudita malignis.
Ad generum Cereris ſine cæde & ſanguine pauci
Deſcendunt reges, & ſicca morte tyranni.
Eloquium ac famam Demoſthenis, aut Ciceronis
Incipit optare, & totis quinquatribus optat,
Quiſquis adhuc uno partam colit aſſe Minervam;
Quem ſequitur cuſtos anguſtæ vernula capſæ:
Eloquio ſed uterque perit orator: utrunque,
Largus & exundans letho dedit ingenii fons.
Ingenio manus eſt, & cervix cæſa; nec unquam
Sanguine cauſidici maduerunt roſtra puſilli.
O fortunatam natam me conſule Romam!
Antoni gladios potuit contemnere, ſi ſic
Omnia dixiſſet. Ridenda poëmata malo,
Quam te conſpicuæ divina Philippica famæ,
Volveris à prima quæ proxima. ſævus & illum
Exitus eripuit, quem mirabantur Athenæ
Torrentem, & pleni moderantem frena theatri.
Dis ille adverſis genitus, fatoque ſiniſtro,

Quem

Quem pater ardentis massæ fuligine lippus
A carbone, & forcipibus, gladioſque parante
Incude, & luteo Vulcano ad rhetora miſit.
Bellorum exuviæ, truncis affixa trophæis
Lorica, & fracto de caſſide buccula pendens,
Et curtum temone jugum, victæque triremis
A pluſtre, & ſummo triſtis captivus in arcu,
Humanis majora bonis creduntur: ad hæc ſe
Romanus, Graiuſque, ac barbarus induperator
Erexit: cauſas diſcriminis, atque laboris
Inde habuit. Tanto major famæ ſitis eſt, quam
Virtutis. Quis enim virtutem amplectitur ipſam.
Præmia ſi tollas; patriam tamen obruit olim
Gloria paucorum, & laudis, tituliſque cupido
Hæſuri ſaxis cinerum cuſtodibus, ad quæ
Diſcutienda valent ſterilis mala robora ficus:
Quandoquidē data ſunt ipſis quoq; fata ſepulchris.
Expende Annibalem: quot libras in duce ſummo
Invenies? hic eſt, quem non capit Africa, Mauro
Perfuſa Oceano, Niloque admota tepenti:
Rurſus ad Æthiopum populos, altoſque elephantos,
Additur imperiis Hiſpania. Pyrenæum
Tranſilit: oppoſuit natura Alpemque nivemque;
Diduxit ſcopulos, & montem rupit aceto.
Jam tenet Italiam; tamen ultra pergere tendit.
Actum, inquit, nihil eſt, niſi Pœno milite portas
Frangimus, & media vexillum pono Suburra.
O qualis facies, & quali digna tabella,
Cum Getula ducem portaret bellua luſcum!
Exitus ergo quis eſt? ó gloria! vincitur idem
Nempe, & in exilium præceps fugit, atq; ibi magnus
Miranduſque cliens ſedet ad prætoria regis,
Donec Bithyno libeat vigilare tyranno.
Finem animæ, quæ res humanas miſcuit olim,
Non gladii, non ſaxa dabunt, non tela; ſed ille
Cannarum vindex, & tanti ſanguinis ultor
Annulus. Idemens, & ſævas curre per Alpes,
Ut pueris placeas, & declamatio fias.
Unus Pellæo juveni non ſufficit orbis;

Æſtuat

Æstuat infelix angusto limite mundi,
Ut Gyaræ clausus scopulis, parvaque Seripho.
Cum tamen à figulis munitam intraverit urbem,
Sarcophago contentus erit. MORS sola fatetur,
Quantula sint hominum corpuscula. Creditur olim
Velificatus Athos, & quicquid Græcia mendax
Audet in historia, constratum classibus iisdem,
Suppositumque rotis solidum mare; credimus altos
Defecisse amnes, epotaque flumina Medo
Prandente, & madidis cantat quæ Sostratus alis.
Ille tamen qualis rediit Salamine relicta,
In Corum atque Eurum solitus sævire flagellis,
Barbarus, Æolio nunquam hoc in carcere passos,
Ipsum compedibus qui vinxerat Ennosigæum?
Mirius id sane, quod non & stigmate dignum
Credidit. huic quisquam vellet servire Deorum?
Sed qualis rediit? nempe una nave, cruentis
Fluctibus, ac tarda per densa cadavera prora.
Has toties optata exegit gloria pœnas.
Da spatium vitæ, multos da, Juppiter, annos:
Hoc recto vultu, solum hoc & pallidus optas.
Sed quam continuis, & quantis longa senectus
Plena malis? deformẽ, & tetrum ante omnia vultum,
Dissimilemque sui deformem pro cute pellem,
Pendentesque genas, & tales aspice rugas,
Quales, umbriferos ubi pandit Tabraca saltus,
In vetula scalpit jam mater simia bucca.
Plurima sunt juvenum discrimina: pulchrior ille,
Hoc, atque ille alio: multum hic robustior illo;
Una senum facies; cum voce trementia labra,
Et jam læve caput, madidique infantia nasi.
Frangendus misero gingiva panis inermi;
Usque adeo gravis uxori, natisque, sibique,
Ut captatori moveat fastidia Cosso.
Non eadem vini atque cibi, torpente palato,
Gaudia: nam dudum gustus perit. aspice partis
Nunc damnum alterius: nam quæ cantante voluptas,
Sit licet eximius citharœdus, sitve Seleucus,
Et quibus aurata mos est fulgere lacerna?

Quid

Quid refert, magni ſedeat qua parte theatri,
Qui vix cornicines exaudiat, atque tubarum
Concentus? clamore opus eſt, ut ſentiat auris
Quem dicat veniſſe puer, quot nuntiet horas.
Præterea minimus gelido jam corpore ſanguis
Febre calet ſola: circumſilit, agmine facto,
Morborum omne genus; quorum ſi nomina quæras,
Promptius expediam, quot amaverit Hippia mœchos,
Quot Themiſon ægros autumno occiderit uno,
Quot Baſilus ſocios, quot circumſcripſerit Hirrus
Pupillos; citius, quot villas poſſideat nunc,
Quo tondente gravis juveni mihi barba ſonabat.
Ille humero, hic lumbis, hic coxa debilis: ambos
Perdidit ille oculos, & luſcis invidet: hujus
Pallida labra cibum capiunt digitis alienis.
Ipſe ad conſpectum cœnæ diducere rictum
Suetus, hiat tantum, cenæ pullus hirundinis, ad quem
Ore volat pleno mater jejuna, ſed omni
Membrorum damno major dementia, quæ nec
Nomina ſervorum, nec vultum agnoſcit amici,
Cum quo præterita cœnavit nocte, nec illos,
Quos genuit, quos eduxit: nam codice ſævo
Hæredes vetat eſſe ſuos; bona tota feruntur
Ad Phialen, multis in fornice quæ ſtetit annis.
Ut vigeant ſenſus animi, ducenda tamen ſunt
Funera natorum, rogus aſpiciendus amatæ
Conjugis & fratris, plenæque ſororibus urnæ.
Hæc data pœna diu viventibus, ut renovata
Semper clade domus, multis in luctibus, inque
Perpetuo mœrore, & nigra veſte ſenescant.
Rex Pylius (magno ſi quicquam credis Homero)
Exemplum vitæ fuit à cornice ſecundæ:
Felix nimium, qui tot per ſecula mortem
Diſtulit, atque ſuos jam dextra computat annos,
Quique novum toties muſtum bibit. oro, parumper
Attendas, quantum de legibus ipſe queratur
Fatorum, & nimio de ſtamine, cum videt acris
Antilochi barbam ardentem: nam quærit ab omni
Quiſquis adeſt ſocio, cur hæc in tempora duret?

Quod

Quod facinus dignum tam longo admiserit ævo?
Hæc eadem Peleus, raptum cum luget Achillem:
Atque alius, cui fas Ithacum lugere natantem.
Incolumi Troja Priamus veniſſet ad umbras,
Aſſaraci magnis ſolennibus, Hectore funus
Portante, ac reliquis fratrum cervicibus, inter
Iliadum lachrymas, ut primos edere planctus
Caſſandra inciperet, ſciſſaque Polyxena palla;
Si foret extinctus diverſo tempore, quo non
Cœperat audaces Paris ædificare carinas.
Longa dies igitur quid contulit? omnia vidit
Everſa, & flammis Aſiam ferroque cadentem.
Tunc miles tremulus poſita tulit arma tiara,
Et ruit ante aram ſummi Jovis, ut vetulus bos,
Qui domini cultris tenue & miſerabile collum
Iratet, ab ingrato jam faſtiditus aratro.
Exitus ille utcunque hominis: ſed torva canino
Latravit rictu, quæ poſt hunc vixerat, uxor.
Peſtino ad noſtros; & regem tranſeo Ponti,
Et Crœſum, quem vox juſti facunda Solonis
Reſpicere ad longæ juſſit ſpatia ultima vitæ.
Exilium, & carcer, Minturnarumque paludes,
Et mendicatus victa Carthagine panis,
Hinc cauſas habuere. quid illo cive tuliſſet
Natura in terris, quid Roma beatius unquam,
Si circumducto captivorum agmine, & omni
Bellorum pompa, animam exhalaſſet opimam,
Cum de Teutonico vellet deſcendere curru?
Provida Pompeio dederat Campania febres
Optandas; ſed multæ urbes, & publica vota
Vicerunt: igitur fortuna ipſius, & urbis,
Servatum victo caput abſtulit. Hoc cruciatu
Lentulus, hac pœna caruit; ceciditque Cethegus
Integer, & jacuit Catilina cadavere toto.
Formam optat modico pueris, majore puellis
Murmure, cum Veneris fanum videt anxia mater,
Uſque ad delicias votorum: cur tamen, inquit,
Corripias? pulchra gaudet Latona Diana.
Sed vetat optari faciem Lucretia, qualem

Ipſa

Ipsa habuit: cuperet Rutilæ Virginia gibbum
Accipere, atque suam Rutilæ dare. Filius autem
Corporis egregii miseros trepidosque parentes
Semper habet. Rara est adeo concordia formæ
Atque pudicitiæ; sanctos licet horrida mores
Tradiderit domus, ac veteres imitata Sabinas.
Præterea castum ingenium vultumque modesto
Sanguine ferventem tribuat natura benigna
Larga manu (quid enim puero conferre potest plus
Custode, & cura natura potentior omni?)
Non licet esse viros: nam prodiga castratoris
Improbitas ipsos audet tentare parentes.
Tanta in muneribus fiducia. nullus ephebum
Deformem sæva castravit in arce tyrannus,
Nec prætextatum mutilavit loripedem, vel
Strumosum, atq; utero pariter gibboque tumentem.
Nunc ergo Juvenis specie lætare tui, quem
Majora expectant discrimina: fiet adulter
Publicus; & pœnas metuet, quascunque maritis
Iratis debet: nec erit felicior astro
Martis, ut in laqueos nunquam incidat. exigit autem
Interdum ille dolor plus, quam lex ulla dolori
Concessit. necat hic ferro, secat ille cruentis
Verberibus quosdam mœchas, & mugilis intrat.
Sed tuus Endymion dilectæ fiet adulter
Matronæ: mox, cum dederit Servilia nummos,
Fiet & illius quam non amat, exuet omnem
Corporis ornatum sive Hippia, sive Catulla.
Deterior totos habet illic fœmina mores.
Sed casto quid forma nocet? quid profuit olim
Hippolyto grave propositum? quid Bellerophonti?
Erubuit nempe hæc ceu fastidita repulsa,
Nec Sthenoboea minus, quam Cressa excanduit, & se
Concussere ambæ. Mulier sævissima tunc est,
Cum stimulos odio pudor admovet. Elige quidnam
Suadendum esse putes, cui nubere Cæsaris uxor
Destinat. optimus hic, & formosissimus idem
Gentis patriciæ rapitur miser, extinguendus
Messalinæ oculis: dudum sedet illa parato

Flam-

Flammeolo, Tyriusque palam genialis in hortis
Sternitur, & ritu decies centena dabuntur
Antiquo, veniet cum signatoribus auspex.
Hæc tu secreta, & paucis commissa putabas:
Non nisi legitime vult nubere. quid placeat, dic:
Ni parere velis, pereundum est ante lucernas:
Si scelus admittas, dabitur mora parvula, dum res,
Nota urbi & populo, contingat principis aures.
Dedecus ille domus sciet ultimus: interea tu
Obsequere imperio, si tanti est vita dierum
Paucorum. quicquid levius meliusque putaris,
Præbenda est gladio pulchra hæc & candida cervix,
Nil ergo optabunt homines? si consilium vis;
Permittes ipsis expendere numinibus, quid
Conveniat nobis, rebusque sit utile nostris.
Nam pro jucundis aptissima quæque dabunt Dii:
Carior est illis homo, quam sibi. nos animorum
Impulsu, & cæca magnaque cupidine ducti,
Conjugium petimus, partumque uxoris: at illis
Notum, qui pueri, qualisque futura sit uxor.
Ut tamen & poscas aliquid, voveasque sacellis
Exta, & candiduli divina tomacula porci:
Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano.
Fortem posce animum, & mortis terrore carentem
Qui spatium vitæ extremum inter munera ponat
Naturæ, qui ferre queat quoscunque labores,
Nesciat iratos, cupiat nihil, & pottores
Herculis ærumnas credat, sævosque labores,
Et Venere, & cœnis, & plumis Sardanapali.
Monstro, quod ipse tibi possis dare: Semita certe
Tranquillæ per virtutem patet unica vitæ.
Nullum numen abest, si sit prudentia: sed te
Nos facimus, Fortuna, Deam, cœloque locamus.

SATYRA XI.

Artiens, eximie si cœnat, lautus habetur;
Si Rutilus, demens, quid enim majore cachinno
Excipitur vulgi, quam pauper Apicius? omnis
Convictus, thermæ, stationes, omne theatrum

De

De Rutilo: nam dum valida, ac juvenilia membra
Sufficiunt galeæ, dumque ardens sanguine, fertur
(Non cogente quidem, sed nec prohibente tribuno)
Scripturus leges & regia verba lanistæ.
Multos porro vides, quos sæpe elusus ad ipsum
Creditor introitum solet expectare macelli,
Et quibus in solo vivendi causa palato est.
Egregiùs cœnat, meliúsque miserrimus horum,
Et citò casurus jam perlucente ruina.
Interea gustus elementa per omnia quærunt,
Nunquam animo pretiis obstantibus: interius si
Attendas; Magis illa juvant, quæ pluris emuntur.
Ergo haud difficile est perituram arcessere summam
Lancibus oppositis, vel matris imagine fracta,
Et quadringentis nummis condire gulosum
Fictile; sic veniunt ad Miscellania ludi.
Refert ergo, quis hæc eadem paret: in Rutilo nam
Luxuria est, in Ventidio laudabile nomen
Sumit, & à censu famam trahit. Illum ego jure
Despiciam, qui scit quanto sublimior Atlas
Omnibus in Libya sit montibus; hic tamen idem
Ignoret, quantum ferrata distet ab arca
Sacculus. E cœlo descendit Γνῶθι σεαυτόν.
Figendum, & memori tractandum pectore, seu tu
Conjugium quæras, seu sacri in parte Senatus
Esse velis (nec enim loricam poscit Achillis
Thersites, in qua se traducebat Ulysses
Ancipitem) seu tu magno discrimine causam
Protegere affectes; te consule; dic tibi quis sis,
Orator vehemens, an Curtius, an Matho, buccæ
Noscenda est mensura tuæ, spectandaque rebus
In summis minimisque, etiam cum piscis emetur,
Ne mullum cupias, cum sit tibi gobio tantum
In loculis. quis enim te, deficiente crumena
Et crescente gula, manet exitus; ære paterno,
Ac rebus merlis in ventrem, fœnoris atque
Argenti gravis, & pecorum, agrorumque capacem?
Talibus à dominis post cuncta novissimus exit
Annulus, & digito mendicat Pollio nudo.

Non

Non præmaturi cineres, nec funus acerbum
Luxuriæ, ſed morte magis metuenda ſenectus.
Hi plerumque gradus: conducta pecunia Romæ,
Et coram dominis conſumitur: inde ubi paulum
Neſcio quid ſupereſt, & pallet fœnoris autor;
Qui vertere ſolum, Baias & ad Oſtia currunt.
Cedere namque foro jam non tibi deterius, quam
Exquilias à ferventi migrare Suburra.
Ille dolor ſolus patriam fugientibus, illa
Mœſtitia eſt, caruiſſe anno Circenſibus uno.
Sanguinis in facie non hæret gutta: morantur
Pauci ridiculum, & fugientem ex urbe pudorem.
Experiere, hodie nunquid pulcherrima dictu,
Perſice, non præſtem vita, nec moribus, & re;
Sed laudem ſiliquas, occultus ganeo: pultes
Coram aliis dictem puero, ſed in aure placentas.
Nam cum ſis conviva mihi promiſſus, habebis
Evandrum, venies Tirynthius, aut minor illo
Hoſpes, & ipſe tamen contingens ſanguine cœlum;
Alter aquis, alter flammis ad ſidera miſſus.
Fercula nunc audi nullis ornata macellis.
De Tyburtino veniet pinguiſſimus agro
Hœdulus, & toto grege mollior, inſcius herbæ,
Nec dum auſus virgas humilis mordere ſalicti,
Qui plus lactis habet, quam ſanguinis: & montani
Aſparagi, poſito quos legit villica fuſo:
Grandia præterea, tortoque calentia fœno,
Ova adſunt ipſis cum matribus: & ſervatæ
Parte anni, quales fuerant in vitibus, uvæ:
Signinum, Syriumque pyrum de corbibus iiſdem:
Æmula Picenis, & odoris mala recentis,
Nec metuenda tibi, ſiccatum frigore poſtquam
Autumnum, & crudi poſuere pericula ſucci.
Hæc olim noſtri jam luxurioſa Senatus
Cœna fuit. Curius parvo quæ legerat horto,
Ipſe focis brevibus ponebat oluſcula; quæ nunc
Squalidus in magna faſtidit compede foſſor,
Qui meminit, calidæ ſapiat quid vulva popinæ,
Sicci terga ſuis, rara pendentia crate,

Moris

Moris erat quondam festis servare diebus.
Et natalitium cognatis ponere lardum;
Accedente nova, si quam dabat hostia, carne.
Cognatorum aliquis titulo ter Consulis, atque
Castrorum imperiis, & dictatoris honore
Functus, ad has epulas solito maturius ibat;
Erectum domito referens à monte ligonem.
Cum tremerent autem Fabios, durumq; Catonem.
Et Scauros, & Fabricios: rigidique severos
Censoris mores etiam collega timeret;
Nemo inter curas & seria duxit habendum,
Qualis in Oceani fluctu testudo nataret.
Clarum Trojugenis factura ac nobile fulcrum:
Sed nudo latere, & parvis frons ærea lectis
Vile coronati caput ostendebat aselli,
Ad quod lasciva ludebant ruris alumni.
Tales ergo cibi, qualis domus, atque supellex.
Tunc rudis, & Graias mirari nescius artes,
Urbibus eversis prædarum in parte reperta
Magnorum artificum frangebat pocula miles,
Ut phaleris gauderet equus; cœlataque cassis
Romuleæ simulachra feræ mansuescere jussæ
Imperii fato, & geminos sub rupe Quirinos,
Ac nudam effigiem clypeo fulgentis & hastâ,
Pendentisque Dei, perituro ostenderet hosti.
Argenti quod erat, solis fulgebat in armis.
Ponebant igitur Thusco farrata catino
Omnia tunc; quibus invideas, si lividulus sis.
Templorum quoque majestas præsentior, & vox
Nocte fere media, mediamque audita per urbem,
Littore ab Oceani Gallis venientibus, & diis
Officium vatis peragentibus. his monuit nos,
Hanc rebus Latiis curam præstare solebat
Fictilis, & nullo violatus Juppiter auro.
Illa domi natas, nostraque ex arbore mensas
Tempora viderunt: hos lignum stabat in usus,
Annosam si forte nucem dejecerat Eurus.
At nunc divitibus cœnandi nulla voluptas;
Nil rhombus, nil dama sapit; putere videntur

Unguen-

Unguenta, atque rosæ, latos nisi sustinet orbes
Grande ebur, & magno sublimis pardus hiatu,
Dentibus ex illis, quos mittit porta Syenes,
Et Mauri celeres, & Mauro obscurior Indus,
Et quos deposuit Nabathæo bellua saltu,
Jam nimios, capitique graves: hinc surgit orexis,
Hinc stomacho bilis: nam pes argenteus illis
Annulus in digito quod ferreus: ergo superbum
Convivam caveo, qui me sibi comparat, & res
Despicit exiguas. adeo nulla uncia nobis
Est eboris, nec testellæ, nec calculus ex hac
Materia: quin ipsa manubria cultellorum
Ossea. Non tamen his ulla umquam obsonia fiunt
Rancidula, haud ideo pejor gallina secatur.
Sed nec structor erit, cui cedere debeat omnis
Pergula, discipulus Trypheri doctoris, apud quem
Sumine cum magno lepus, atque aper, & pygargus,
Et Scythicæ volucres, & phœnicopterus ingens,
Et Getulus oryx, hebeti lautissima ferro
Cæditur, & tota sonat ulmea cœna Suburra.
Nec frustum capreæ subducere, nec latus Aphræ
Novit avis noster tirunculus, ac rudis omni
Tempore, & exiguæ frustis imbutus ofellæ.
Plebejos calices, & paucis assibus emptos
Porriget incultus puer, atque à frigore tutus:
Non Phryx, aut Lycius, non à mangone petitus
Quisquam erit, & magno, cum poscis, posce Latine.
Idem habitus cunctis: tonsi, erectique capilli,
Atque hodie tantum propter convivia pexi.
Pastoris durefle hic filius, ille bubulci;
Suspirat longo non visam tempore matrem,
Et casulam, & notos tristis desiderat hœdos:
Ingenui vultus puer, ingenuique pudoris,
Quales esse decet quos ardens purpura vestit.
Hic tibi vina dabit diffusa in montibus illis,
A quibus ipse venit, quorum sub vertice lusit:
Namq; una, atque eadem vini patria, atque ministri.
Forsitan expectes, ut Gaditana canoro
Incipiat gestire chloro, plausuque probari:

Non capit has nugas humilis domus; audiat ille
Teſtatum crepitus cum verbis, nudum olido ſtans
Fornice mancipium quibus abſtinet, ille fruatur
Vocibus obſcœnis, omnique libidinis arte,
Qui Lacedæmonium pytiſmate lubricat orbem.
Namque ibi fortunæ veniam damus; alea turpis,
Turpe & adulterium mediocribus; hæc eadem illi
Omnia cum faciant, hilares nitidique vocantur.
Noſtra dabunt alios hodie convivia ludos:
Conditor Iliados cantabitur, atque Maronis
Altiſoni dubiam facientia carmina palmam.
Quid refert, tales verſus qua voce legantur?
Sed nunc dilatis averte negotia curis,
Et gratam requiem dona tibi, quando licebit
Per totam ceſſare diem: non fœnoris ulla
Mentio, nec prima ſi luce egreſſa, reverti
Nocte ſolet, tacito bilem tibi contrahat uxor.
Protinus ante meum, quicquid dolet, exue limen;
Pone domum & ſervos, & quicquid frangitur illis,
Aut perit, ingratos ante omnia pone ſodales.
Interea Megaleſiacæ ſpectacula mappæ
Idæum ſolenne colunt, ſimiliſque triumpho
Prædo caballorum prætor ſedet; ac mihi pace
Immenſæ, nimiæque licet ſi dicere plebis,
Totam hodie Romam circus capit, & fragor aurem
Percutit, eventum viridis quo colligo panni.
Nam ſi deficeret, mœſtam attonitamque videres
Hanc urbem, veluti Cannarum in pulvere victis
Conſulibus. ſpectent juvenes, quos clamor, & audax
Sponſio, queis cultæ mos aſſediſſe puellæ.
Noſtra bibat vernum contracta cuticula ſolem,
Effugiatque togam. jam nunc in balnea ſalva
Fronte licet vadas, quanquam ſolida hora ſuperſit
Ad ſextam: facere hoc non poſſis quinque diebus
Continuis, quia ſunt talis quoque tædia vitæ
Magna; voluptates commendat rarior uſus.

SATYRA XII.

NAtali, Corvine, die mihi dulcior hæc lux,
Qua festus promissa deis animalia cespes
Expectat: niveam reginæ cædimus agnam;
Par vellus dabitur pugnanti Gorgone Maura;
Sed procul extensum petulans quatit hostia funem,
Tarpejo servata Jovi, frontemque coruscat;
Quippe ferox vitulus templis maturus & aræ,
Spargendusque mero; quem jam pudet ubera matris
Ducere, qui vexat nascenti robora cornu.
Si res ampla domi, similisque affectibus esset,
Pinguior Hispulla traheretur taurus, & ipsa
Mole piger, nec finitima nutritus in herba,
Læta sed ostendens Clitumni pascua sanguis
Iret, & à grandi cervix ferienda ministro,
Ob reditum trepidantis adhuc, horrendaque passi
Nuper, & incolumem sese mirantis amici.
Nam præter pelagi casus, & fulguris ictum
Evasi, densæ cœlum abscondêre tenebræ
Nube una, subitusque autennas impulit ignis;
Cum se quisque illo percussum crederet, & mox
Attonitus nullum conferri posse putaret
Naufragium velis ardentibus: omnia fiunt
Talia, tam graviter, si quando poëtica surgit
Tempestas. genus ecce aliud discriminis, audi,
Et miserere iterum, (quanquam sine cætera sortis
Ejusdem,) pars dira quidem, sed cognita multis,
Et quam votiva testantur fana tabella
Plurima: pictores quis nescit ab Iside pasci?
Accidit & nostro similis fortuna Catullo:
Cum plenus fluctu medius foret alveus, & jam
Alternum puppis latus evertentibus undis,
Arboris incertæ, nullam prudentia cani
Rectoris conferret opem; decidere jactu
Cœpit cum ventis, imitatus castora, qui se
Eunuchum ipse facit, cupiens evadere damno
Testiculorum, adeo medicatum intelligit inguen.
Fundite quæ mea sunt, dicebat, cuncta, Catullus:

Præcipitare volens etiam pulcherrima, veſtem
Purpuream, teneris quoque Mecœnatibus aptam,
Atque alias, quarum generoſi graminis ipſum
Infecit natura pecus, ſed & egregius fons
Viribus occultis, & Bæticus adjuvat aër.
Ille nec argentum dubitabat mittere, lances
Parthenio factas, urnæ cratera capacem,
Et dignum ſitiente Pholo, vel conjuge Fuſci.
Adde & baſcaudas, & mille eſcaria, multum
Cælati, biberat quo callidus emptor Olynthi.
Sed quis nunc alius, qua mundi parte, quis audet
Argento præferre caput, rebuſque ſalutem?
Non propter vitam faciunt patrimonia quidam,
Sed vitio cæci propter patrimonia vivunt.
Jactatur rerum utilium pars maxima, ſed nec
Damna levant: tunc adverſis urgentibus, illuc
Recidit, ut malum ferro ſummitteret, ac ſe
Explicet anguſtum. diſcriminis ultima, quando
Præſidia afferimus, navem factura minorem.
I nunc & ventis animam committe, dolato
Confiſus ligno, digitis à morte remotus
Quatuor, aut ſeptem, ſi ſit latiſſima tæda.
Mox cum reticulis, & pane, & ventre lagenæ,
Aſpice ſumendas in tempeſtate ſecures.
Sed poſtquam jacuit planum mare, tempora poſtquã
Proſpera vectoris, fatumque valentius Euro,
Et pelago; poſtquam Parcæ meliora benigna
Penſa manu ducunt hilares, & ſtaminis albi
Lanificæ: modicâ nec multùm fortior aurâ
Ventus adeſt: inopi miſerabilis arte cucurrit,
Veſtibus extenſis, & quod ſuperaverat unum
Velo prora ſuo: jam deficientibus Auſtris,
Spes vitæ cum ſole redit: tum gratus Julo,
Atque novercali ſedes prælata Lavino,
Conſpicitur ſublimis apex; cui candida nomen
Scrofa dedit, lætis Phrygibus mirabile ſumen,
Et nunquam viſis triginta clara mamillis.
Tandem intrat poſitas incluſa per æquora moles,
Tyrrhenamque Pharon, porrectaque brachia rurſus,

Quæ

Quæ pelago occurrunt medio, longeque relinquunt
Italiam. non ſic igitur mirabere portus
Quos natura dedit. ſed trunca puppe magiſter
Interiora petit Bajanæ pervia cymbæ
Tuti ſtagna ſinus: gaudent ibi vertice raſo
Garrula ſecuri narrare pericula nautæ.
Ite igitur pueri, linguis animiſque faventes,
Sertaque delubris, & farra imponite cultris,
Et molles ornate focos glebamque virentem:
Jam ſequar, & ſacro quod præſtat rite peracto,
Inde domum repetam, graciles ubi parva coronas
Accipiunt fragili ſimulachra nitentia cera.
Hic noſtrum placabo Jovem, laribuſque paternis
Thura dabo, atque omnes violæ jactabo colores.
Cuncta nitent, longos erexit janua ramos,
Et matutinis operatur feſta lucernis.
Nec ſuſpecta tibi ſint hæc, Corvine; Catullus,
Pro cujus reditu tot pono altaria, parvos
Treis habet hæredes; libet expectare, quis ægram
Et claudentem oculos gallinam impendat amico
Tam ſterili: verum hæc nimia eſt impenſa, coturnix
Nulla unquam pro patre cadet, ſentire calorem
Si cœpit locuples Gallita, & Pacçius orbi,
Legitime fixis veſtitur tota tabeliis
Porticus: exiſtunt qui promittant hecatomben,
Quatenus hic non ſunt, nec venales elephanti,
Nec Latio, aut uſquam noſtro ſub ſidere talis
Bellua concipitur: ſed furva gente petita.
Arboribus Rutulis, & Turni paſcitur agro;
Cæſaris armentum, nulli ſervire paratum
Privato: ſiquidem Tyrio ſervire ſolebant
Annibali, & noſtris ducibus, regique Moloſſo
Horum majores, & dorſo ferre cohortes,
Partem aliquam belli, & euntem in prœlia turmam,
Nulla igitur mora per Novium, mora nulla per Hiſtrū
Pacuvium, quin illud ebur ducatur ad aras,
Et cadat ante lares Gallitæ victima ſacra,
Tantis digna deis, & captatoribus horum.
Alter enim, ſi concedas mactare, vovebit

De grege ſervorum magna, & pulcherrima quæque
Corpora; vel pueris, & frontibus ancillarum
Imponet vittas; & ſi qua eſt nubilis illi
Iphigenia domi, dabit hanc altaribus, etſi
Non ſperat tragicæ furtiva piacula cervæ.
Laudo meum civem, nec comparo teſtamento
Mille rates: nam ſi libitinam evaſerit æger,
Delebit tabulas incluſus carcere naſſæ.
Poſt meritum ſane mirandum, ecce omnia ſoli
Forſan Pacuvio breviter dabit: ille ſuperbus
Incedet victis rivalibus. ergo vides, quam
Grande operæ pretium faciat jugulata Mycenis.
Vivat Pacuvius, quæſo, vel Neſtora totum:
Poſſideat, quantum rapuit Nero: montibus aurum
Exæquet: nec amet quenquam, nec ametur ab ullo.

SATYRA. XIII.

EXemplo quodcunque malo committitur, ipſi
Diſplicet autori: prima eſt hæc ultio, quod ſe
Judice, nemo nocens abſolvitur, improba quamvis
Gratia fallaci Prætoris vicerit urna.
Quid ſentire putas omnes, Calvine, recenti
De ſcelere, & fidei violatæ crimine? ſed nec
Tam tenuis cenſus tibi contigit, ut mediocris
Jacturæ te mergat onus: nec rara videmus
Quæ pateris; caſus multis hic cognitus, ac jam
Tritus, & è medio Fortunæ ductus acervo.
Ponamus nimios gemitus, flagrantior æquo
Non debet dolor eſſe viri, nec vulnere major.
Tu quamvis levium minimam, exiguamq; malorum
Particulam vix ferre potes, ſpumantibus ardens
Viſceribus ſacrum tibi quod non reddat amicus
Depoſitum: ſtupet hæc, qui jam poſt terga reliquit
Sexaginta annos Fontejo Conſule natus?
An nihil in melius tot rerum proficis uſu?
Magna quidem, ſacris quæ dat præcepta libellis,
Victrix Fortunæ ſapientia. DICIMUS autem
Hos quoque felices, qui ferre incommoda vitæ,
Nec jactare jugum, vita didicere magiſtra.

Quæ

Quæ tam festa dies, ut cesset prodere furem?
Perfidiam, fraudes, atque omni ex crimine lucrum
Quæsitum, & partos gladio, vel pyxide nummos?
RABI quippe boni: numero vix sunt totidem, quot
Thebarum portæ, vel divitis ostia Nili.
Nona ætas agitur, pejoraque secula ferri
Temporibus; quorum sceleri non invenit ipsa
Nomen, & à nullo posuit natura metallo.
Nos hominum divumque fidem clamore ciemus,
Quanto Fessidium laudat vocalis agentem
Sportula, dic senior bulla dignissime, nescis
Quas habeat Veneres aliena pecunia? nescis
Quem tua simplicitas risum vulgo moveat, cum
Exigis à quoquam ne pejeret, & putet ullis
Esse aliquod numen templis, aræque rubenti?
Quondam hoc indigenæ vivebant more, prius quam
Sumeret agrestem posito diademate falcem
Saturnus fugiens; tunc cum virguncula Juno,
Et privatus adhuc Idæis Juppiter antris;
Nulla super nubes convivia cœlicolarum;
Nec puer Iliacus, formosa nec Herculis uxor
Ad cyathos, & jam siccato nectare tergens
Brachia Vulcanus Liparæa nigra taberna.
Prandebat sibi quisque deus; nec turba deorum
Talis, ut est hodie; contentaque sydera paucis
Numinibus miserum urgebant Atlanta minori
Pondere: nondum aliquis sortitus triste profundi
Imperium, aut Sicula torvus cum conjuge Pluton;
Nec sota, nec furiæ, nec saxum, aut vulturis atri
Pœna; sed infernis hilares sine regibus umbræ.
Improbitas illo fuit admirabilis ævo.
Credebant hoc grande nefas, & morte piandum,
Si juvenis vetulo non assurrexerat, & si
Barbato cuicunque puer, licet ipse videret
Plura domi fraga, & majores glandis acervos.
Tam venerabile erat præcedere quatuor annis;
Primaque par adeo sacræ lanugo senectæ.
Nunc si depositum non inficietur amicus,
Si reddat veterem cum tota ærugine follem;

Prodigiosa fides, & Thuscis digna libellis,
Quæque coronata lustrari debeat agna
Egregium sanctumque virum si cernis, bimembri
Hoc monstrum puero, vel mirandis sub aratro
Piscibus inventis, & fœta comparo mula;
Sollicitus, tanquam lapides effuderit imber;
Examenque apium longa consederit uva
Culmine delubri; tanquam in mare fluxerit amnis
Gurgitibus miris, & lactis vortice torrens.
Intercepta decem quereris sestertia fraude
Sacrilega; quid si bis centum perdidit alter
Hoc arcana modo? majorem tertius illa
Summam, quam patulæ vix ceperat angulus arcæ?
Tam facile, & pronum est superos contemnere testes,
Si mortalis idem nemo sciat. aspice quanta
Voce neget, quæ sit ficti constantia vultus.
Per Solis radios, Tarpejaque fulmina jurat.
Et Martis framcam, & Cyrrhæi spicula vatis,
Per calamos venatricis, pharetramque puellæ,
Perque tuum patrem Ægei Neptune tridentem:
Addit & Herculeos arcus, hastamque Minervæ;
Quicquid habent telorum armamentaria cœli.
Si vero & pater est, comedam, inquit, flebile nati
Sinciput elixi, Pharioque madentis aceto.
Sunt qui in Fortunæ jam casibus omnia ponunt,
Et nullo credunt mundum rectore moveri,
Natura volvente vices & lucis, & anni;
Atque ideo intrepidi quæcunque altaria tangunt.
Est alius metuens, ne crimen pœna sequatur;
Hic putat esse Deos, & pejerat, atque ita secum:
Decernat quodcunque volet de corpore nostro
Iisis, & irato feriat mea lumina sistro,
Dummodo vel cæcus teneã, quos abnego, nummos.
Et phthisis, & vomicæ putres, & dimidium crus
Sunt tanti? pauper locupletem optare podagram
Ne dubitet Ladas, si non eget Anticyra, nec
Archigene. quid enim velocis gloria plantæ
Præstet, & eluriens Pisææ ramus olivæ
Ut sit magna, tamen certe lenta ira deorum est:

Si

Si curant igitur cunctos punire nocentes,
Quando ad me venient? sed & exorabile numen
Fortasse experiar; solet his ignoscere: multi
Committunt eadem diverso crimina fato:
Ille crucem pretium sceleris tulit, hic diadema:
Sic animum diræ trepidum formidine culpæ
Confirmant; tunc te sacra ad delubra vocantem
Præcedit, trahere immo ultro ac vexare paratus.
Nam cum magna malæ supereſt audacia causæ,
Creditur à multis fiducia. mimum agit ille,
Urbani qualem fugitivus scurra Catulli:
Tu miser exclamas, ut Stentora vincere possis,
Vel potius quantum Gradivus Homericus: audis
Juppiter hæc, nec labra moves, cum mittere vocem
Debueras, vel marmoreus, vel aheneus? aut cur
In carbone tuo charta pia thura soluta
Ponimus, & sectum vituli jecur, albaque porci
Omenta? ut video, nullum discrimen habendum est
Effigies inter vestras statuamque Batilli.
Accipe quæ contra valeat solatia ferre,
Et qui nec Cynicos, nec Stoica dogmata legit
A Cynicis tunica distantia, neve Epicurum
Suspicit exigui lætum plantaribus horti,
Curentur dubii medicis majoribus ægri;
Tu venam vel discipulo committe Philippi.
Si nullum in terris tam detestabile factum
Ostendis, taceo; nec pugnis cædere pectus
Te veto, nec plana faciem contundere palma:
Quandoquidem accepto claudenda est janua damno;
Et majore domus gemitu, majore tumultu
Planguntur nummi quam funera. nemo dolorem
Fingit in hoc casu, vestem diducere summam
Contentus, vexare oculos humore coacto;
Ploratur lacrymis amissa pecunia veris.
Sed si cuncta vides simili fora plena querelâ,
Si decies lectis diversa parte tabellis
Vana supervacui dicunt chirographa ligni,
Arguit ipsorum quos littera, gemmaque princeps
Sardonychus; loculis quæ custoditur eburnis:

Te nunc, delicias, extra communia censes
Ponendum, quia tu gallinæ filius albæ,
Nos viles pulli, nati infelicibus ovis.
Rem pateris modicam, & mediocri bile ferendam,
Si flectas oculos majora ad crimina, confer
Conductum latronem, incendia sulphure cœpta,
Atque dolo, primos cum janua colligit ignes.
Confer & hos, veteris qui tollunt grandia templi
Pocula adorandæ rubiginis, & populorum
Dona, vel antiquo positas à rege coronas.
Hæc ibi si non sunt, minor extat sacrilegus, qui
Radat inaurati femur Herculis, & faciem ipsam
Neptuni, qui bracteolam de Castore ducat.
An dubitet, solitus totum conflare Tonantem?
Confer & artifices, mercatoremque veneni,
Et deducendum corio bovis in mare, cum quo
Clauditur adversis innoxia simia fatis.
Hæc quota pars scelerum, quæ custos Gallicus urbis
Usque à lucifero, donec lux occidat, audit?
Humani generis mores tibi nosse volenti
Sufficit una domus: paucos consume dies, &
Dicere te miserum, postquam illinc veneris, aude.
Quis tumidum guttur miratur in Alpibus? aut quis
In Meroë, crasso majorem infante mamillam?
Cærula quis stupuit Germani lumina, flavam
Cæsariem, & madido torquentem cornua cirro?
Nempe quod hæc illis natura est omnibus una.
Ad subitas Thracum volucres, nubemque sonoram
Pygmæus parvis currit bellator in armis;
Mox impar hosti, raptusque per aëra curvis
Unguibus à sæva fertur grue: si videas hoc
Gentibus in nostris, risu quatiere; sed illic,
Quanquam eadem assidue spectentur prœlia, ridet
Nemo, ubi tota cohors pede non est altior uno.
Nullane perjuri capitis, fraudisque nefandæ
Pœna erit? abreptum crede hunc graviore catena
Protinus, & nostro (quid plus velit ira?) necari
Arbitrio: manet illa tamen jactura, nec unquam
Depositum tibi sospes erit; sed corpore trunco

Inve-

Invidiosa dabit minimus solatia sanguis.
At vindicta bonum vita jucundius ipsa.
Nempe hoc indocti; quorum præcordia nullis
Interdum, aut levibus videas flagrantia causis:
Quantulacunque adeo est occasio, sufficit iræ.
Chrysippus non dicet idem, nec mite Thaletis
Ingenium, dulcique senex vicinus Hymetto,
Qui partem acceptæ sæva inter vincla cicutæ
Accusatori nollet dare. plurima felix
Paulatim vitia atque errores exuit omnes
Prima docens rectum sapientia, quippe minuti
Semper, & infirmi est animi exiguique voluptas
Ultio. continuo sic collige, quòd, vindicta
Nemo magis gaudet, quam fœmina. cur tamē hos tu
Evasisse putes, quos diri conscia facti
Mens habet attonitos, & surdo verbere cædit,
Occultum quatiente animo tortore flagellum?
Pœna autem vehemens, ac multo sævior illis,
Quas & Cæditius gravis invenit aut Rhadamanthus,
Nocte dieque suum gestare in pectore testem.
Spartano cuidam respondit Pythia vates,
Haud impunitum quondam fore, quod dubitaret
Depositum retinére, & fraudem jure tueri
Jurando: quærebat enim quæ numinis esset
Mens, & an hoc illi facinus suaderet Apollo.
Reddidit ergo metu, non moribus, & tamen omnem
Vocem adyti dignam templo, veramque probavit,
Extinctus tota pariter cum prole, domoque,
Et quamvis longa deductis gente propinquis,
Has patitur pœnas peccandi sola voluntas.
NAM scelus intra se tacitum qui cogitat ullum,
Facti crimen habet. cedo, si conata peregit?
Perpetua anxietas, nec mensæ tempore cessat,
Faucibus ut morbo siccis, interque molares
Difficili crescente cibo: sed vina misellus
Exputt, Albani veteris pretiosa senectus
Displicet; ostendas melius densissima ruga
Cogitur in frontem, velut acri ducta falerno.
Nocte brevem si forte indulsit cura soporem,

Et

Et toto versata toro jam membra quiescunt;
Continuo templum, & violati numinis aras,
Et quod præcipuis mentem sudoribus urget,
Te videt in somnis; tua sacra & major imago
Humana turbat pavidum, cogitque fateri.
Hi sunt, qui trepidant, & ad omnia fulgura pallent;
Cum tonat, exanimes primo quoq; murmure cœli;
Non quasi fortuitus, nec ventorum rabie, sed
Iratus cadat in terras, & vindicet ignis.
Illa nihil nocuit; cura graviore timetur
Proxima tempestas, velut hoc dilata sereno.
Præterea lateris vigili cum febre dolorem
Si cœpere pati, missum ad sua corpora morbum
Infesto credunt à numine, saxa deorum
Hæc, & tela putant: pecudem spondere sacello
Balantem, & laribus cristam promittere galli
Non audent. quid enim sperare nocentibus ægris
Concessum? vel quæ non dignior hosti a vita?
MOBILIS, & varia est ferme natura malorum;
Cum scelus admittunt, superest constantia; quid fas,
Atque nefas, tandem incipiunt sentire peractis
Cæminibus: Tamen ad mores natura recurrit
Damnatos, fixa, & mutari nescia. Nam quis
Peccandi finem posuit sibi? Quando recepit
Ejectum semel attrita de fronte ruborem? (uno
Quisnam hominum est, quem tu contentum videris
Flagitio? dabit in laqueum vestigia noster
Perfidus, & nigri patietur carceris uncum,
Aut maris Ægæi rupem, scopulosque frequentes
Exulibus magnis: pœna gaudebis amara
Nominis invisi, tandemque fatebere lætus
Nec surdum, nec Tiresiam quemquam esse deorum.

SATYRA XIV.

FLurima sunt, Fuscine, & fama digna sinistra,
Et nitidis maculam, ac rugam figentia rebus,
Quæ monstrant ipsi pueris, traduntque parentes.
Si damnosa senem juvat alea, ludit & hæres
Bullatus, parvoque eadem movet arma fritillo.

Nec

Nec de se melius quicquam sperare propinquo
Concedit juvenis, qui radere tubera terræ,
Boletum condire, & eodem jure natantes
Mergere ficedulas didicit nebulone parente,
Et cana monstrante gula: cum septimus annus
Transierit, puero nondum omni dente renato,
Barbatos licet admoveas mille inde magistros,
Hinc totidem, cupiet lauto cœnare paratu
Semper, & à magna non degenerare culina.
Mitem animum, & mores modicis erroribus æquos
Præcipit, atque animas servorum & corpora nostra
Materia constare putat, paribusque elementis:
An sævire docet Rutilus, qui gaudet acerbo
Plagarum strepitu, & nullam Sirena flagellis
Comparat, Antiphates trepidi lætis, ac Polyphemus?
Tum felix, quoties aliquis tortore vocato
Uritur ardenti duo propter lintea ferro.
Quid suadet juveni lætus stridore catenæ,
Quem mire afficiunt inscripta ergastula, carcer
Rusticus? expectas ut non sit adultera Largæ
Filia, quæ nunquam maternos dicere mœchos
Tam cito, nec tanto poterit contexere cursu,
Ut non ter decies respiret? conscia matri
Virgo fuit, ceras nunc hac dictante puellas
Implet, & ad mœchum dat eisdem ferre ministris.
Sic natura jubet: velocius, & citius nos
Corrumpunt vitiorum exempla domestica, magnis
Cum subeant animos autoribus. unus, & alter
Forsitan hæc spernant juvenes, quibus arte benigna,
Et meliore luto finxit præcordia Titan:
Sed reliquos fugienda patrum vestigia ducunt,
Et monstrata diu veteris trahit orbita culpæ.
Abstineas igitur damnis: hujusce etenim vel
Una potens ratio est, ne crimina nostra sequantur
Ex nobis geniti: quoniam dociles imitandis
Turpibus, ac pravis omnes sumus: & Catilinam
Quocunque in populo videas, quocunque sub axe;
Sed nec Brutus erit, Bruti nec avunculus usquam,
Nil dictu fœdum visuque hæc limina tangat,

Intra

Intra quæ puer est. procul hinc, procul inde puellæ
Lenonum, & cantus pernoctantis parasiti.
Maxima debetur puero reverentia: si quid
Turpe paras, nec tu pueri contempseris annos,
Sed peccaturo obsistat tibi filius infans.
Nam si quid dignum censoris fecerit ira,
(Quandoquidem similem tibi se non corpore tantum,
Nec vultu dederit, morum quoque filius, & cum
Omnia deterius tua per vestigia peccet.)
Corripies nimirum, & castigabis acerbo
Clamore, & post hæc tabulas mutare parabis:
Unde tibi frontem, libertatemque parentis,
Cum facias pejora senex; vacuumque cerebro
Jam pridem caput hoc ventosa cucurbita quærat?
Hospite venturo, cessabit nemo tuorum:
Verre pavimentum, nitidas ostende columnas,
Arida cum tota descendat aranea tela,
Hic lavet argentum, vasa aspera tergeat alter,
Vox domini fremit instantis, virgamque tenentis:
Ergo miser trepidas, ne stercore fœda canino
Atria displiceant oculis venientis amici,
Ne perfusa luto sit porticus; & tamen uno
Semodio scobis hæc emendat servulus unus?
Illud non agitas, ut sanctam filius omni
Aspiciat sine labe domum, vitioque carentem?
Gratum est, quod patriæ civem, populoque dedisti,
Si facis, ut patriæ sit idoneus, utilis agris,
Utilis & bellorum, & pacis rebus agendis.
Plurimum enim interierit, quibus artibus, & quibus hunc tu
Moribus institutas serpente ciconia pullos
Nutrit, & inventa per devia rura lacerta:
Illi eadem sumptis quærunt animalia pennis.
Vultur jumento, & canibus, crucibusque relictis,
Ad fœtus properat, partemque cadaveris affert;
Hic est ergo cibus magni quoque vulturis, & se
Pascentis, propria cum jam facit arbore nidos.
Sed leporem aut capream famulæ Jovis, & generosæ
In saltu venantur aves, hinc præda cubili

Po-

Ponitur; inde autem, cum se matura levabit
Progenies, stimulante fame festinat ad illam,
Quam primum rupto prædam gustaverit ovo.
Ædificator erat Centronius, & modò curvo
Littore Cajetæ, summa nunc Tyburis arce,
Nunc Prænestinis in montibus, alta parabat
Culmina villarum, Græcis longeque petitis
Marmoribus vincens Fortunæ atq; Herculis ædem,
Ut spado vincebat Capitolia nostra Pofides.
Dum sic ergo habitat Centronius, imminuit rem,
Fregit opes, nec parva tamen mensura relictæ
Partis erat; totam hanc turbavit filius amens,
Dum meliore novas attollit marmore villas.
Quidam sortiti metuentem sabbata patrem,
Nil præter nubes, & cœli numen adorant,
Nec distare putant humana carne suillam,
Qua pater abstinuit: mox & præputia ponunt.
Romanas autem soliti contemnere leges,
Judaicum ediscunt, & servant, ac metuunt jus,
Tradidit arcano quodcunque volumine Moses;
Non monstrare vias, eadem nisi sacra colenti,
Quæsitum ad fontem solos deducere verpos:
Sed pater in causa, cui septima quæque fuit lux
Ignava, & partem vitæ non attigit ullam.
Sponte tamen juvenes imitantur cætera, solam
Inviti quoque avaritiam exercere jubentur.
FALLIT enim vitium specie virtutis, & umbra;
Cum sit triste habitu, vultuque, & veste severum,
Nec dubie tanquam frugi laudatur avarus,
Tanquam parcus homo, & rerum tutela suarum
Certa magis, quam si fortunas servet eadem
Hesperidũ serpens, aut Ponticus, adde quod hunc de
Quo loquor, egregium populus putat, atq; verendum
Artificem: quippe his crescunt patrimonia fabris.
Sed crescunt quocunque modo, majoraque fiunt
Incude assidua, semperque ardente camino.
Et pater ergo animi felicis credit avaros,
Qui mirantur opes, qui nulla exempla beati
Pauperis esse putant: juvenes hortatur, ut illam

Ire viam pergant, & eidem incumbere sectæ.
Sunt quædam vitiorum elementa, his protinus illos
Imbuit, & cogit minimas edisscere sordes;
Mox acquirendi docet insatiabile votum:
Servorum ventres modio castigat iniquo,
Ipse quoq; esuriens: neq; enim omnia sustinet un-
Mucida cærulei panis consumere frusta, (quam
Hesternum solitus medio servare minutal
Septembri, nec non differre in tempora cœnæ
Alterius, conchem, æstivi cum parte lacerti
Signatam, vel dimidio putriq; siluro,
Filaque sectivi numerata includere porri.
Invitatus ad hæc aliquis de ponte negabit.
Sed quo divitias hæc per tormenta coactas?
Cum furor haud dubius, cum sit manifesta phrenesis,
Ut locuples moriaris, egenti vivere fato.
Interea pleno cum turget sacculus ore, (crescit
CRESCIT amor nummi, quantum ipsa pecunia
Et minus hanc optat, qui non habet. ergo paratur
Altera villa tibi, cum rus non sufficit unum;
Et proferre libet fines, majorque videtur,
Et melior vicina seges; mercaris & hanc, &
Arbusta, & densa montem qui canet oliva.
Quorum si pretio dominus non vincitur ullo,
Nocte boves macri, lassoque famelica collo
Armenta ad virides hujus mittuntur aristas;
Nec prius inde domum, quam tota novalia sævos
In ventres abeant, ut credas falcibus actum.
Dicere vix possis, quam multi talia plorent,
Et quot venales injuria fecerit agros.
Sed qui sermones? quam fœdæ buccina famæ?
Quid nocet hoc? inquit: tunicam mihi malo lupini,
Quam si me toto laudet vicinia pago,
Exigui ruris paucissima farra secantem.
Scilicet & morbis, & debilitate carebis,
Et luctum, & curam effugies, & tempora vitæ
Longa tibi post hæc fato meliore dabuntur;
Si tantum culti solus possederis agri,
Quantum sub Tatio populus Romanus arabat?

Mox etiam fractis ætate, ac Punica passis
Prœlia, vel Pyrrhum immanem, gladiosq; Molossos,
Tandem pro multis vix jugera bina dabantur
Vulneribus, merces ea sanguinis, atque laboris:
Nullis visa unquam meritis minor, aut ingrato
Curta fides patriæ: saturabat glebula talis:
Patrem ipsum turbamque casæ, qua fœta jacebat
Uxor, & infantes ludebant quatuor, unus
Vernula, tres domini: sed magnis fratribus horum,
A scrobe vel sulco redeuntibus, altera cœna
Amplior, & grandes fumabant pultibus ollæ.
Nunc modus hic agri nostro non sufficit horto.
Inde fere scelerum causæ; nec plura venena
Miscuit, aut ferro grassatur sæpius ullum,
Humanæ mentis vitium, quam sæva cupido
Indomiti census. nam dives qui fieri vult,
Et cito vult fieri. sed quæ reverentia legum?
Quis metus aut pudor est unquam properantis avari?
Vivite contenti casulis, & collibus istis
O pueri, Marsus dicebat, & Hernicus olim
Vestinusque senex; panem quæramus aratro,
Qui satis est mensis: laudant hoc numina ruris,
Quorum ope & auxilio, gratæ post munus aristæ,
Contingunt homini veteris fastidia quercus.
Nil vetitum fecisse volet, quem non pudet alto
Per glaciem perone tegi, qui summovet Euros
Pellibus inversis. peregrina, ignotaque nobis
Ad scelus atq; nefas, quodcunque est, purpura ducit.
Hæc illi veteres præcepta minoribus: at nunc
Post finem autumni media de nocte supinum
Clamosus juvenem pater excitat; Accipe ceras,
Scribe puer, vigila, causas age, perlege rubras
Majorum leges, aut vitem posce libello.
Sed caput intactum buxo, naresque pilosas
Annoter, & grandes miretur Lelius alas.
Dirue Maurorum attegias, castella Brigantum,
Ut locupletem aquilam tibi sexagesimus annus
Afferat, aut longos castrorum ferre labores
Si piget, & trepido solvunt tibi cornua ventrem,

Cum

Cum lituis audita; pares, quod vendere possis
Pluris dimidio, nec te fastidia mercis
Ullius subeant ablegandæ Tyberim ultra:
Nec credas ponendum aliquid discriminis inter
Unguenta, & corium. Lucri bonus est odor ex re
Quælibet. illa tuo sententia semper in ore
Versetur, Diis atque ipso Jove digna, poëtæ:
Unde habeas quærit nemo, sed oportet habere.
Hoc monstrant vetulæ pueris poscentibus assem:
Hoc discunt omnes ante alpha & beta puellæ.
Talibus instantem monitis, quemcunque parentem
Sic possum affari; dic, ô vanissime, quis te
Festinare jubet? meliorem præsto magistro
Discipulum: secutus abi; vinceris, ut Ajax
Præteriit Telamonem, ut Pelea vicit Achilles.
Parcendum est teneris, nondum implevere medullas
Nativæ mala nequitiæ; cum pectere barbam
Cœperit, & longi mucronem admittere cultri,
Falsus erit testis, vendet perjuria summa
Exigua, Cereris tangens aramque pedemque.
Elatam jam crede nurum, si limina vestra
Mortifera eum dote subit: quibus illa premetur
Per somnum digitis? nam quæ terraque marique
Acquirenda putes, brevior via conferet illi.
Nullus enim magni sceleris labor. Hæc ego nunquã
Mandavi, dices olim, nec talia suasi:
Mentis causa malæ tamen est, & origo penes te.
Nam quisquis magni census præcepit amorem,
Et lævo monitu pueros producit avaros,
Et qui per fraudes patrimonia conduplicare
Dat libertatem, totas effundit habenas
Curriculo: quem si revoces, subsistere nescit,
Et te contempto rapitur, metisque relictis.
Nemo satis credit tantum delinquere, quantum
Permittas, adeo indulgent sibi latius ipsi.
Cum dicis juveni stultum, qui donet amico,
Qui paupertatem levet, attollatque propinqui:
Et spoliare doces, & circumscribere, & omni
Crimine divitias acquirere; quarum amor in te est,

Quan-

Quantus erat patriæ Deciorum in pectore; quantum
Dilexit Thebas, si Græcia vera, Menœceus,
In quarum sulcis legiones dentibus anguis
Cum clypeis nascuntur, & horrida bella capessunt
Continuo, tanquam & tubicen surrexerit una.
Ergo ignem, cujus scintillas ipse dedisti,
Flagrantem late, & rapientem cuncta videbis.
Nec tibi parcetur misero, trepidumque magistrum
In cavea magno fremitu leo tollet alumnus.
Nota mathematicis genesis tua, sed grave tardas
Expectare colos: morieris stamine nondum
Abrupto, jam nunc obstas, & vota moraris.
Jam torquet juvenem longa, & cervina senectus.
Ocyus Archigenē quære, atq; eme, quod Mithridates
Composuit, si vis aliam decerpere ficum,
Atque alias tractare rosas; medicamen habendū est,
Sorbere ante cibum quod debuerit pater, ut rex.
Monstro voluptatem egregiam, cui nulla theatra,
Nulla æquare queas prætoris pulpita lauti,
Si spectas quanto capitis discrimine constant
Incrementa domus, ærata multus in arca
Fiscus, & ad vigilem ponendi Castora nummi,
Ex quo Mars ultor galeam buoque perdidit, & res
Non potuit servare suas, ergo omnia Floræ,
Et Cereris licet, & Cybeles aulæa relinquas,
Tanto majores humana negotia ludi.
An magis oblectant animum jactata petauro
Corpora, quique solent rectum descendere funem;
Quam tu, Corycia semper qui puppe moraris,
Atque habitas Coro semper tollendus & Austro,
Perditus ac vilis sacci mercator olentis?
Qui gaudes pingue antiquæ de littore Cretæ
Passum, & municipes Jovis advexisse lagenas?
Hic tamen ancipiti figens vestigia planta
Victum illa mercede parat, brumamque famemque
Illa reste cavet; tu propter mille talenta,
Et centum villas temerarius. aspice portus, (jam
Et plenum magnis trabibus mare: plus hominum est
In pelago, veniet classis, quocunque vocarit

Spes

Spes lucri, nec Carpathium, Getulaque tantum
Æquora transiliet, sed longe Calpe relicta,
Audiet Herculeo stridentem gurgite Solem.
Grande operæ pretium est, ut tenso folle reverti
Inde domum possis, tumidaque superbus aluta,
Oceani monstra, & juvenes vidisse marinos
Non unus mentes agitat furor: ille sororis
In manibus vultu Eumenidum terretur, & igni;
Hic bove percusso mugire Agamemnona credit,
Aut Ithacum. parcat tunicis licet, atque lacernis,
Curatoris eget, qui navem mercibus implet
Ad summum latus, & tabula distinguitur unda:
Cum fit causa mali tanti, & discriminis hujus
Concisum argentum in titulos, faciesque minutas.
Occurrunt nubes, & fulgura: solvite funem,
Frumenti dominus clamat, piperisque coëmptor,
Nil color hic cœli, nil fascia nigra minatur,
Æstivum tonat. infelix, ac forsitan ipsa
Nocte cadet fractis trabibus, fluctuque premetur
Obrutus, & zonam læva, morsuque tenebit.
Sed cujus votis modò non sufficerat aurum,
Quod Tagus, & rutila volvit Pactolus arena,
Frigida sufficient velantes ilia panni,
Exiguusque cibus, mersa rate naufragus assem
Dum rogat, & picta se tempestate tuetur.
Tantis parta malis, cura majore, metuque
Servantur: misera est magni custodia census.
Dispositis prædives hamis vigilare cohortem
Servorum noctu Licinus jubet, attonitus pro
Electro, signisque suis, Phrygiaque columna,
Atque ebore, & lata testudine. dolia nudi
Non ardent Cynici; si fregeris, altera fiet
Cras domus, aut eadem plumbo commissa manebit.
Sensit Alexander, testa cum vidit in illa
Magnum habitatorem, quanto felicior hic, qui
Nil cuperet, quam qui totum sibi poscceret orbem,
Passurus gestis æquanda pericula rebus.
Nullum numen abest, si sit prudentia: sed te
Nos facimus, Fortuna, Deam. mensura tamen quæ

Suffi-

Sufficiat census, si quis me consulat, edam:
In quantum sitis, atque fames, & frigora poscunt;
Quantum, Epicure, tibi parvis sufficit in hortis,
Quantum Socratici cœperunt ante penates.
Nunquam aliud natura, aliud sapientia dicit.
Acribus exemplis videor te claudere: misce
Ergo aliquid nostris de moribus; effice summam
Bis septem ordinibus, quam lex dignatur Othonis;
Hæc quoque si rugam trahit, extenditque labellum,
Sume duos equites, fac tertia quadringenta;
Si nondum implevi gremium, si panditur ultra;
Nec Crœsi fortuna unquam, nec Persica regna
Sufficient animo, nec divitiæ Narcissi;
Indulsit Cæsar cui Claudius omnia; cujus
Paruit imperiis uxorem occidere jussus.

SATIRA XV.

QUis nescit, Volusi Bithynice, qualia demens
Ægyptus portenta colat? crocodilon adorat
Pars hæc, illa pavet saturam serpentibus Ibim.
Effigies sacri niter aurea cercopitheci,
Dimidio magicæ resonant ubi Memnone chordæ,
Atque vetus Thebe centum jacet obruta portis.
Illic cæruleos, hic piscem fluminis, illic
Oppida tota canem venerantur, nemo Dianam.
Porrum & cæpe nefas violare, ac frangere morsu.
O sanctas gentes, quibus hæc nascuntur in hortis
Numina! lanatis animalibus abstinet omnis
Mensa; nefas illic fœtum jugulare capellæ:
Carnibus humanis vesci licet. attonito cum
Tale super cœnam facinus narraret Ulysses
Alcinoo, bilem aut risum fortasse quibusdam
Moverat, ut mendax aretalogus. in mare nemo
Hunc abicit, sæva dignum veraque Charybdi,
Fingentem immanes Læstrygonas, & Cyclopas?
Nam citius Scyllam, vel concurrentia saxa
Cyaneas plenos & tempestatibus utres
Crediderim, aut tenui percussum verbere Circes,
Et cum remigibus grunnisse Elpenora porcis.

Tam

Tam vacui capit is populum Phæaca putavit?
Sic aliquis merito nondum ebrius, & minimum qui
De Corcyrea temetum duxerat urna:
Solus enim hoc Ithacus nullo sub teste canebat.
Nos miranda quidem, sed nuper Consule Vinco
Gesta, super calidæ referemus mœnia Copti:
Nos vulgi scelus, & cunctis graviora cothurnis.
Nam scelus à Pyrrha, quanquã omnia syrmata volvas,
Nullus apud tragicos populus facit: accipe nostro
Dira quod exemplum feritas produxerit ævo.
Inter finitimos vetus, atque antiqua simultas,
Immortale odium, & nunquam sanabile vulnus:
Ardet adhuc Combos, & Tentyra. summus utrinq;
Inde furor vulgo, quod numina vicinorum
Odit uterque locus, quum solos credat habendos
Esse Deos, quos ipse colit: sed tempore festo
Alterius populi rapienda occasio cunctis
Visa inimicorum primoribus, ac ducibus, ne
Lætum, hilaremque diem, ne magnæ gaudia cœnæ
Sentirent positis ad templa, & compita mensis,
Pervigilique toro, quem nocte ac luce jacentem
Septimus interea sol invenit. horrida sane
Ægyptus; sed luxuria, quantum ipse notavi,
Barbara famoso non cedit turba Canopo.
Adde quod & facilis victoria de madidis, &
Blæsis, atque mero titubantibus: inde virorum
Saltatus nigro tibicine, qualiacunque
Unguenta & flores, multæque in fronte coronæ:
Hinc jejunum odium. sed jurgia prima sonare
Incipiunt animis ardentibus, hæc tuba rixæ:
Dehinc clamore pari concurritur, & vice teli
Sævit nuda manus; paucæ sine vulnere malæ;
Vix cuiquam, aut nulli toto certamine nasus
Integer; aspiceres jam cuncta per agmina vultus
Dimidios, alias facies, & hiantia ruptis
Ossa genis, plenos oculorum sanguine pugnos.
Ludere se credunt ipsi tamen, & pueriles
Exercere acies, quod nulla cadavera calcent,
Et sane quo tot rixantis milia turbæ,

Si

Si vivunt omnes? ergo acrior impetus, & jam
Saxa inclinatis per humum quæsita lacertis
Incipiunt torquere, domestica seditione
Tela: nec hunc lapidem quali se Turnus & Ajax,
Et quo Tydides percussit pondere coxam
Æneæ; sed quem valeant emittere dextræ
Illis dissimiles, & nostro tempore natæ.
Nam genus hoc vivo jam decrescebat Homero.
Terra malos homines nunc educat atque pusillos,
Ergo Deus quicunque aspexit, ridet & odit.
A diverticulo repetatur fabula; postquam
Subsidiis auctis pars altera promere ferrum
Audet, & infestis pugnam instaurare sagittis:
Terga fugæ celeri præstantibus omnibus instant,
Qui vicina colunt umbrosæ Tentyra palmæ.
Labitur hic quidam, nimia formidine cursum
Præcipitans, capiturque: ast illum in plurima sectum
Frusta ac particulas, ut multis mortuus unus
Sufficeret, totum corrosis ossibus edit
Victrix turba: nec ardenti decoxit aheno,
Aut veribus: longum usque adeo, tardumq; putavit
Expectare focos, contenta cadavere crudo:
Hinc gaudere libet, quod non violaverit ignem,
Quem summa cœli raptum de parte Prometheus
Donavit terris: elemento gratulor, & te
Exultare reor. sed qui mordere cadaver
Sustinuit, nihil unquam hac carne libentius edit.
Nam scelere in tanto ne quæras, & dubites, an
Prima voluptatem gula senserit: ultimus autem,
Qui stetit absumpto jam toto corpore, ductis
Per terram digitis, aliquid de sanguine gustat.
Vascones, ut fama est, alimentis talibus usi
Produxere animas: sed res diversa, sed illic
Fortunæ invidia est, bellorumque ultima, casus
Extremi, longæ dira obsidionis egestas.
Hujus enim, quod nunc agitur, miserabile debet
Exemplum esse cibi, sicut modo dicta mihi gens
Post omnes herbas, post cuncta animalia; quicquid
Cogebat vacui ventris furor (hostibus ipsis

Pal-

Pallorem ac maciem, & tenues miserantibus artus)
Membra aliena fame lacerabant, esse parati
Et sua. quisnam hominum veniam dare, quisve deorũ
Urbibus abnuerit, dira atque immania passis,
Et quibus ipsorum poterant ignoscere manes,
Quorum corporibus vescebantur? melius hos
Zenonis præcepta monent; nec enim omnia, quædam
Pro vita facienda putat: sed Cantaber unde
Stoicus, antiqui præsertim ætate Metelli?
Nunt totus Grajas, nostrasque habet orbis Athenas.
Gallia causidicos docuit facunda Britannos;
De conducendo loquitur jam rhetore Thule.
Nobilis ille tamen populus, quem diximus, & par
Virtute, atque fide: sed major clade Saguntus
Tale quid excusat: Mœotide sævior ara
Ægyptus: quippe illa nefandi Taurica sacri
Inventrix, homines (ut jam quæ carmina tradunt
Digna fide credas) tantum immolat; ulterius nil,
Aut gravius cultro timet hostia: quis modo casus
Impulit hos? quæ tanta fames, infestaque vallo
Arma coegerunt, tam detestabile monstrum
Audere? anne aliam terra Memphitide sicca
Invidiam facerent nolenti surgere Nilo?
Qua nec terribiles Cimbri, nec Britones unquam,
Sauromataque truces, aut immanes Agathyrsi,
Hac sævit rabie imbelle, & inutile vulgus,
Parvula fictilibus solitum dare vela phaselis,
Et brevibus pictæ remis incumbere testæ.
Nec pœnam sceleri invenies, nec digna parabis
Supplicia his populis in quorum mente pares sunt
Et similes ira atque fames. mollissima corda
Humano generi dare se natura fatetur,
Quæ lacrymas dedit: hæc nostri pars optima sensus.
Plorare ergo jubet causam lugentis amici,
Squaloremq; rei, pupillum ad jura vocantem,
Circumscriptorem, cujus manantia fletu
Ora puellares faciunt incerta capilli.
Naturæ imperio gemimus cum funus adultæ
Virginis occurrit, vel terra clauditur infans,

Et

Et minor igne rogi. quis enim bonus, aut face dignus
Arcana, qualem Cereris vult esse sacerdos,
Ulla aliena sibi credat mala? separat hæc nos
A grege mutorum, atque ideo venerabile soli
Sortitiingenium, divinorumque capaces,
Atque exercendis capiendisque artibus apti,
Sensum à cœlesti demissum traximus arce,
Cujus egent prona, & terram spectantia, mundi
Principio indulsit communis conditor illis (nos
Tantum animas, nobis animum quoque: mutuus ut
Affectus petere auxilium, & præstare juberet;
Dispersos trahere in populum; migrare vetusto
De nemore, & proavis habitatas linquere sylvas;
Ædificare domos, laribus conjungere nostris
Tectum aliud, tutos vicino limine somnos
Ut collata daret fiducia; protegere armis
Lapsum, aut ingenti nutantem vulnere civem;
Communi dare signa tuba, defendier iisdem
Turribus, atque una portarum clave teneri.
Sed jam serpentum major concordia: parcit
Cognatis maculis similis fera: quando leoni
Fortior eripuit vitam leo? quo nemore unquam
Expiravit aper majoris dentibus apri?
Indica Tigris agit rabida cum Tigride pacem
Perpetuam: sævis inter se convenit ursis.
Aft homini ferrum Lethale incude nefanda
Produxisse parum est, cum rastra, & sarcula tantam
Assueticoquere, & marris ac vomere lassi
Nescierint primi gladios excudere fabri.
Aspicimus populos, quorum non sufficit iræ
Occidisse aliquem, sed pectora, brachia, vultum
Crediderint genus esse cibi: quid diceret ergo,
Vel quo non fugeret, si nunc hæc monstra videret
Pythagoras? cunctis animalibus abstinuit qui
Tantum homine, & ventri indulsit non omne legumen?

SATYRA XVI.

Quis numerare queat felicis præmia, Galle,
Militiæ? nam si subeantur prospera castra,
Me pavidum excipiet tyronem porta secundo
Sydere: plus etenim fati valet hora benigni,
Quam si nos Veneris commendet epistola Marti,
Et Samia genitrix quæ delectatur arena.
Commoda tractemus primum communia, quorum
Haud minimum illud erit, ne te pulsare togatus
Audeat: immo &, si pulsetur, dissimulet, nec
Audeat excussos prætori ostendere dentes,
Et nigram in facie tumidis livoribus offam,
Atque oculos medico nil protrahente relictos.
Bardiacus judex datur hæc punire volenti,
Calceus, & grandes magna ad subsellia suræ,
Legibus antiquis castrorum, & more Camilli
Servato, miles ne vallum litiget extra,
Et procul à signis, justissima centurionum.
Cognitio est igitur de milite, nec mihi deerit
Ultio, si justæ defertur causa querelæ.
Tota cohors fames est inimica, omnesque manipli
Consensu magno officiunt. curabitis, ut sit
Vindicta gravior, quam injuria. dignum erit ergo
Declamatoris Mutinensis corde Vagelli,
Cum duo crura habeas offendere tot caligatos,
Millia clavorum. quis tam procul absit ab urbe?
Præterea, quis tam Pylades molem aggeris ultra
Ut veniat? lacrymæ si centum protinus, & se
Excusaturos non sollicitemus amicos.
Da testem, judex quem dixerit; audeat ille
Nescio quis, pugnos qui vidit, dicere, vidi;
Et credam dignum barba, dignumque capillis
Majorum. citius falsum producere testem
Contra paganum possis, quàm vera loquentem.
Contra fortunam armati, contraque pudorem.
Præmia nunc alia, atque alia emolumenta notemus
Sacramentorum: convallem ruris aviti
Improbus, aut campum mihi si vicinus ademit,

Aut

Aut ſacrum effodit medio de limite ſaxum,
Quod mea cum vetulo coluit plus annua libo,
Debitor aut ſumptos pergit non reddere nummos,
Vana ſupervacui dicens chirographa ligni;
Expectandus erit, qui lites inchoet, annus
Totius populi: ſed tunc quoque mille ferenda
Tædia, mille moræ, toties ſubſellia tantum
Sternuntur, jam facundo ponente lacernas
Cæditio, & Fuſco jam micturiente, parati
Digredimur, lentaque fori pugnamus arena.
Aſt illis, quos arma tegunt, & balteus ambit,
Quod placitum eſt, illis præſtatur tempus agendi,
Nec res atteritur longo ſufflamine litis.
Solis præterea teſtandi militibus jus
Vivo patre datur: nam quæ ſunt parta labore
Militiæ, placuit non eſſe in corpore cenſus,
Omne tenet cujus regimen patet. ergo Coranum
Signorum comitem, caſtrorumque æra merentem,
Quamvis jam tremulus captat pater: hunc labor æquus
Provehit, & pulchro reddit ſua dona labori.
Ipſius certe ducis hoc referre videtur,
Ut qui fortis erit, ſit feliciſſimus idem,
Ut læti phaleris omnes, & torquibus omnes.

FINIS

AULI PERSII FLACCI SATYRÆ

In Vsum Scholæ Westmonasterienſis.

LONDINI,
Ex officinâ JOANNIS REDMAYNE
M. DC. LXVIII.

A. PERSII FLACCI VITA

Ex Antiquorum monumentis.

Aulus Persius Flaccus, *patre* Flaceo, *matre Fulviâ, natus est Volaterris Hetruriæ oppido, Tiberii Anno* 22. *pridie nonas Decembris. Romam literarum causâ profectus, Palæmonem in Grammaticis, Virginium Flavum in Rhetoricis studiosè audivit. Sumtâ virili togâ, in philosophiæ studiis Magistro usus est Cornuto: Cujus amicitiam per reliquum vitæ tempus religiosè coluit; eidemque moriens magnam pecuniarum vim, simul cum bibliothecâ suâ, testamento legavit. Amicos præterea habuit Macrinum ex ordine equestri, & poetas Lucanum & Bassum. Omnium verò sibi amorem conciliavit summâ vitæ integritate, & eximiâ tum formâ tum pudicitiâ. Interiit stomachi vitio, ætatis anno undetrigesimo, Neronis Imperatoris nono, VIII. Cal. Dec.*

TESTIMONIUM *de Satyro ejus in hæc verba perhibet* QVINTILIANVS: Multum & veræ gloriæ quamvis uno libro PERSIVS meruit.

MARTIALIS itidem:

Sæpius in libro memoratur PERSIVS uno.

AULI PERSII FLACCI

in Satyras,

PROLOGUS

NEc fonte labra prolui caballino,
Nec in bicipiti somniasse Parnasso
Memini, ut repente sic poëta prodirem.
Heliconidasque pallidamque Pyrenen
Illi relinquo, quorum imagines lambunt
Hederæ sequaces: ipse semipaganus
Ad sacra vatum carmen affero nostrum.
Quis expedivit psittaco suum χαῖρε?
Corvos quis olim concavum salutare?
Picasque docuit nostra verba conari?
Magister artis, ingenique largitor
Venter, negatas artifex sequi voces.
Quod si dolosi spes refulserit nummi;
Corvos poëtas, & poëtrias picas
Cantare credas Pegasœum melos,

SATYRA. I.

O Curas hominum! ô quantum est in rebus inane!
Quis legat hæc? min' tu istud ais? nemo hercule. nemo?
Vel duo, vel nemo, turpe, & miserabile. quære?
Ne mihi Polydamas, & Troïades Labeonem
Prætulerint nugæ. non, si quid turbida Roma
Elevet, accedas: examenve improbum in illa
Castiges trutina: nec te quæsiveris extra.
Nam Romæ quis non? ah! si fas dicere, sed fas,

Tunc cum ad caniciem, & noſtrum iſtud vivere triſte
Aſpexi, & nucibus facimus quæcunque relictis:
Cum ſapimus patruos, tunc tunc ignoſcite, nolo.
Quid faciam? ſed ſum petulanti ſplene cachinno:
Scribimus incluſi, numeros ille, hic pede liber, (let.
Grande aliquid quod pulmo animæ prælargus anhe-
Scilicet hæc populo, pexuſque, togaque recenti,
Et natalitia tandem cum ſardonyche albus,
Sede leget celſa, liquido cum plaſmate guttur
Mobile colluerit, ſcortanti fractus ocello:
Hic neque more probo videas, neque voce ſerena
Ingentes trepidare Titos, & carmine rumpi.
Tun' vetulæ auriculis alienis colligis eſcas?
Auriculis, quibus & dicas cute perditus, ohe!
Quo didiciſſe, niſi hoc fermentum, & quæ ſemel in-
Innata eſt, rupto jecore exierit caprificus? (tus
En pallor ſeniumque! O mores! uſque adeóne
Scire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc ſciat alter?
At pulchrum eſt digito monſtrari, & dicier, hic eſt.
Ten' cirratorum centum dictata fuiſſe
Pro nihilo pendas? Ecce inter pocula quærunt
Romulidæ ſaturi, quid dia poëmata narrent.
Hic aliquis, cui circum humeros hyacinthina læna eſt,
Rancidulum quiddam balba de nare locutus,
Phyllidas, Hypſipylas, vatum & plorabile ſi quid,
Eliquat, & tenero ſupplantat verba palato.
Aſſenſere viri: nunc non cinis ille poëtæ
Felix? nunc levior cippus non imprimit oſſa?
Laudant convivæ: nunc non è manibus illis,
Nunc non è tumulo, fortunataque favilla
Naſcentur violæ? rides, ait, & nimis uncis
Naribus indulges: an erit, qui velle recuſet
Os populi meruiſſe, & cedro digna locutus, (thus?
Linquere nec ſcombros metuentia carmina, nec
Quiſquis es, ô, modo quem ex adverſo dic ere feci,
Nunc ego, cum ſcribo, ſi forte quid aptius exit
(Quando hæc rara avis eſt,) ſi quid tamen aptius exit,
Laudari metuam; neque enim mihi cornea fibra eſt.
Sed recti finemque extremumque eſſe recuſo

Euge

Euge tuum, & belle, nam belle hoc excute totum,
Quid non intus habet? non hic est Ilias Atti
Ebria veratro; non si qua elegidia crudi
Dictarunt proceres, non quicquid denique lectis
Scribitur in citreis. Calidum scis ponere lumen,
Scis comitem horridulum trita donare lacerna;
Et verum, inquis, amo; verum mihi dicito de me,
Qui pote? vis dicam? nugaris, cum tibi, calve,
Pinguis aqualiculus propenso sesquipede extet.
O Jane! à tergo quem nulla ciconia pinsit;
Nec manus auriculas imitata est mobilis albas;
Nec linguæ, quantum sitiat canis Apula, tantum.
Vos, ô patricius sanguis, quos vivere fas est
Occipiti cæco, posticæ occurrite sannæ.
Quis populi sermo est? quis enim, nisi carmina molli
Nunc demum numero fluere, ut per læve severos
Effundat junctura ungues? scit tendere versum
Non secus, ac si oculo rubricam dirigat uno;
Sive opus in mores, in luxum & prandia regum,
Dicere res grandes nostro dat musa poëtæ.
Ecce modo heroas sensus afferre videmus
Nugari solitos Græce, nec ponere lucum
Artifices, nec rus saturum laudare, ubi corbes,
Et focus, & porci, & fumosa Palilia fœno;
Unde Remus; sulcoque terens dentalia, Quinti,
Cum trepida ante boves dictatorem induit uxor,
Et tua a: atra domum lictor tulit. Euge poëta.
Est nunc Bryssæi quem venosus liber Acci,
Sunt quos Pacuviusque & verrucosa moretur
Antiopa, ærumnis cor luctificabile fusta.
Hos pueris monitus patres infundere lippos
Cum videas, quærisne, unde hæc sartago loquendi
Venerit in linguas? unde istud dedecus, in quo
Trossulus exultat tibi per subsellia lævis?
Nilne pudet capiti non posse pericula cano
Pellere? quin tepidum hoc optes audire, decenter?
Fur es, ait Pedio. Pedius quid? crimina rasis
Librat in antithetis, doctus posuisse figuras (pruris?
Laudatur: bellum hoc. hoc bellum? an, Romule,

Men-

Men' moveat quippe? & cantet si naufragus, assem
Protulerim? cantas, cum fracta te in trabe pictum
Ex humero portes? verum, nec nocte paratum
Plorabit, qui me volet incurvasse querela.
Sed numeris decor est, & junctura addita crudis.
Claudere sic versum didicit, Berecynthius Atys:
Et qui cæruleum dirimebat Nerea delphin:
Sic, costam longo subduximus Apennino.
Arma virum: nonne hoc spumosum & cortice pin-
Ut ramale vetus prægrandi subere coctum? (gui,
Quid nam igitur tenerum, & laxa cervice legendum?
Torva Mimalloneis implerunt cornua bombis,
Et raptum vitulo caput ablatura superbo
Bassaris, & lyncem Manas flexura corymbis
Evion ingeminat; reparabilis adsonat Echo.
Hæc fierent, si virtutis vena ulla paternæ
Viveret in nobis? summa delumbe saliva
Hoc natat in labris, & in udo est Mænas, & Atys:
Nec pluteum cædit, nec demorsos sapit ungues,
Sed quid opus teneras mordaci radere vero
Auriculas? vide sis, ne majorum tibi forte
Limina frigescant. sonat hic de nare canina
Litera, per me equidem sint omnia protinus alba.
Nil moror. euge, omnes, omnes bene miræ eritis res.
Hoc juvat: hic, inquis, veto quisquam faxit oletum,
Pingue duos angues; pueri, sacer est locus: extra
Mejite; discedo. secuit Lucilius urbem,
Te Lupe, te Muti, & genuinum fregit, in illis.
Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico
Tangit, & admissus circum præcordia ludit,
Callidus excusso populum suspendere naso:
Men' mutire nefas? nec clam, nec cum scrobe; nus-
Hic tamen infodiam; vidi, vidi ipse, libelle; (quam,
Auriculas asini quis non habet? hoc ego opertum,
Hoc ridere meum, tam nil, nulla tibi vendo
Iliade: audaci quicunque afflate Cratino.
Iratum Eupolidem prægrandi cum sene palles,
Aspica & hæc, si forte aliquid decoctius audis,
Inde vaporatal ector mihi ferveat aure.

Non

Non hic, qui in crepidas Grajorum ludere gestit
Sordidus; & lusco qui possit dicere, lusce:
Sese aliquem credens, Italo quod honore supinus
Fregerit heminas Areti ædilis iniquas:
Nec, qui abaco numeros, & secto in pulvere metas
Scit risisse vafer, multum gaudere paratus,
Si Cynico barbam petulans Nonaria vellat.
His mane edictum, post prandia Callirhoën do.

SATYRA II.

HUnc, Macrine, diem numera meliore lapillo;
Qui tibi labentes apponit candidus annos.
Funde merum Genio: non tu prece poscis emaci,
Quæ nisi seductis nequeas committere divis.
At bona pars procerum tacita libabit acerra.
Haud cuivis promptum est murmurque humilesque susurros
Tollere de templis, & aperto vivere voto. (hospes.
Mens bona, fama, fides, hæc clare, & ut audiat
Illa sibi introrsum, & sub lingua immurmurat, ó si
Ebullet patrui præclarum funus! & ó si
Sub rastro crepet argenti mihi seria, dextro
Hercule! pupillumve utinam, quem proximus hæres
Impello, expungam! namque est scabiosus, & acri
Bile tumet. Nerio jam tertia conditur uxor.
Hæc sanctè ut poscas, Tyberino in flumine mergis
Mane caput bis terque, & noctem flumine purgas.
Heus age, responde, minimum est quod scire laboro)
De Jove quid sentis? est ne ut præponere cures
Hunc cuiquam? cuinam? quis Stajò? an scilicet hæres,
Quis potior judex, puerisve quis aptior orbis?
Hoc igitur, quo tu Jovis aurem impellere tentas,
Dic agedum Stajo, pro Juppiter! ô bone, clamet,
Juppiter! at sese non clamet Juppiter ipse?
Ignovisse putas, quia, cum tonat, ocyus ilex
Sulfure discutitur sacro, quam tuque domusque?
An quia non fibris ovium, Ergennaque jubente,
Triste jaces lucis, evitandumque bidental,
Idcirco stolidam præbet tibi vellere barbam

Jup-

Juppiter? aut quidnam est? qua tu mercede deorum
Emeris auriculas? pulmone & lactibus unctis?
Ecce avia, aut metuens divûm matertera, cunis
Exemit puerum, frontemque atque uda labella
Infami digito, & lustralibus ante salivis
Expiat, urentes oculos inhibere perita.
Tunc manibus quatit, & spem macram supplice voto
Nunc Licini in campos, nunc Crassi mittit in ædes.
Hunc optent generum rex & regina; puellæ
Hunc rapiant; quicquid calcaverit hic, rosa fiat.
Ast ego nutrici non mando vota; negato,
Juppiter, hæc illi, quamvis re albata rogarit,
Poscis opem nervis, corpusque fidele senectæ:
Esto age, sed grandes patinæ, tucetaque crassa
Annuere his superos vetuere, Jovemque morantur.
Rem siruere exoptas cæso bove, Mercuriumque
Arcessis fibra: da fortunare penates,
Da pecus, & gregibus fœtum, Quo, pessime, pacto;
Tot tibi cum in flammas junicũ omenta liquescant?
Attamen hic extis, & opimo vincere farto
Intendit: jam crescit ager, jam crescit ovile,
Jam dabitur, jam jam; donec deceptus, & expes
Nequicquam fundo suspiret nummus in imo.
Si tibi crateras argenti, incusaque pingui
Auro dona feram, sudes, & pectore lævo
Excutias guttas, lætari præstepidum cor;
Hinc illud subiit, auro sacras quod ovato
Perducis facies: nam fratres inter ahenos,
Somnia pituita quæ purgatissima mittunt,
Præcipui sunto, sitque illis aurea barba.
Aurum vasa Numæ, Saturniaque impulit æra,
Vestalesque urnas, & Tuscum fictile mutat.
O curvæ in terris animæ, & cœlestium inanes!
Quid juvat hoc, templis nostros immittere mores,
Et bona diis ex hac scelerata ducere pulpa?
Hæc sibi corrupto casiam dissolvit olivo;
Hæc Calabrum coxit vitiato murice vellus;
Hæc baccam conchæ rasisse, & stringere venas
Ferventis massæ crudo de pulvere jussit.

Pec-

Peccat & hæc, peccat; vitio tamen utitur: at vos
Dicite, pontifices, in sacro quid facit aurum?
Nempe hoc quod Veneri donatæ à virgine pupæ!
Quin damus id superis, de magna quod dare lance
Non possit magni Messalæ lippa propago?
Compositum jus, fasque animi, sanctosque recessus
Mentis, & incoctum generoso pectus honesto:
Hæc cedo, ut admoveam templis, & farre litabo.

SATYRA III.

NEmpe hoc assidue? jam clarum mane fenestras
Intrat, & angustas extendit lumine rimas,
Stertimus, indomitum quod despumare falernum
Sufficiat, quinta dum linea tangitur umbra.
En quid agis? siccas insana canicula messes
Jamdudū coquit, & patula pecus omne sub ulmo est,
Unus ait comitum. verumne? itane? ocyus adsit
Huc aliquis: nemon'? turgescit vitrea bilis.
Finditur; Arcadiæ pecuaria rudere dicas.
Jam liber, & bicolor positis membrana capillis,
Inque manus chartæ, nodosaque venit arundo.
Tum queritur crassus calamo quod pendeat humor;
Nigra quod infusa vanescat sepia lympha;
Dilutas, queritur, geminet quod fistula guttas.
O miser, inque dies ultra miser! huccine rerum
Venimus? at cur non potius, teneroque columbo,
Et similis regum pueris, pappare minutum
Poscis? & iratus mammæ lallare recusas?
An tali studeam calamo? cui verba? quid istas
Succinis ambages? tibi luditur; effluis amens,
Contemnere: sonat vitium percussa, maligne
Respondet viridi non cocta fidelia limo,
Udum, & molle lutum es: nunc nunc properandus, & acri
Fingendus sine fine rota: sed rure paterno
Est tibi far modicum, purum & sine labe salinum,
(Quid metuas?) cultrixque foci secura patella est:
Hoc satis? an deceat pulmonem rumpere ventis,
Stemmate quod Tusco ramum millesime ducis,
Censoremque tuum vel quod trabeate salutas?

Ad

Ad populum phaleras: ego te intus, & in cute novi.
Non pudet ad morem discincti vivere Nattæ?
Sed stupet hic vitio, & fibris increvit opimum
Pingue, caret culpa, nescit quid perdat, & alto
Demersus summa rursum non bullit in unda.
Magne pater divum, sævos punire tyrannos
Haud alia ratione velis, cum dira libido
Moverit ingenium ferventi tincta veneno;
Virtutem videant, intabescantque relicta.
Anne magis Siculi gemuerunt æra juvenci;
Et magis auratis pendens laquearibus ensis
Purpureas subter cervices terruit; imus,
Imus præcipites, quam si sibi dicat, & intus
Palleat infelix, quod proxima nesciat uxor?
Sæpe oculos, memini, tingebam parvus olivo,
Grandia si nollem morituri verba Catonis
Discere, ab insano multum laudanda magistro;
Quæ pater adductis sudans audiret amicis.
Jure etenim id summum, quid dexter senio ferret,
Scire erat in voto; damnosa canicula quantum
Raderet; angustæ collo non fallier orcæ;
Neu quis callidior buxum torquere flagello.
Haud tibi inexpertum est curvos deprendere mores,
Quæque docet sapiens bracatis illita Medis
Porticus, insomnis quibus & detonsa juventus
Invigilat, siliquis, & grandi pasta polenta.
Et tibi, quæ Samios diduxit littera ramos,
Surgentem dextro monstravit limite callem.
Strictis adhuc, laxumque caput compage soluta
Oscitat hesternum, dissutis undique malis:
Est aliquid quo tendis, & in quod dirigis aciem?
An passim sequeris corvos testaque, lutoque,
Securus quo pes ferat, atque ex tempore vivis?
Helleborum frustra, cum jam cutis ægra tumebit,
Poscentes videas; venienti occurrite morbo.
Et quid opus Cratero magnos promittere montes?
Discite ô miseri, & causas cognoscite rerum:
Quid sumus; aut quidnam victuri gignimur; ordo
Quis datus; aut metæ quam mollis flexus, & unde;

Quis modus argento; quid fas optare; quid asper
Utile nummus habet; patriæ, charisq; propinquis
Quantum elargiri deceat; quem te Deus esse
Jussit, & humana qua parte locatus es in re.
Disce, neque invideas, quod multa fidelia putet
In locuplete penu defensis pinguibus Umbris,
Et piper, & pernæ, Marsi monumenta clientis,
Manaque quod prima nondum defecerit orca.
Hic aliquis de gente hircosa centurionum
Dicat, quod satis est, sapio mihi; non ego curo
Esse quod Arcesilas, æruminosique Solones,
Obstipo capite, & figentes lumine terram,
Murmura cum secum, & rabiosa silentia rodunt,
Atque exporrecto trutinantur verba labello,
Ægroti veteris meditantes somnia; gigni
De nihilo nihil, in nihilum nil posse reverti.
Hoc est quod palles? cur quis non prandeat hoc est?
Hos populus ridet, multumque torosa juventus
Ingeminat tremulos naso crispante cachinnos.
Inspice, nescio quid trepidat mihi pectus, & ægris
Faucibus exuperat gravis halitus; inspice sodes;
Qui dicit medico; jussus requiescere, postquam
Tertia compositas vidit nox currere venas,
De majore domo modicæ sitiente lagena
Lenia loturo sibi Surrentina rogavit.
Heus bone, tu palles; nihil est: videas tamen istud,
Quicquid id est surgit tacite tibi lutea pellis:
At tu deterius palles; ne sis mihi tutor:
Jampridem hunc sepeli, tu restas: perge, tacebo.
Turgidus hic epulis, atque albo ventre, lavatur,
Gutture sulphureas lente exhalante Mephites.
Sed tremor inter vina subit, calidumque trientem
Excutit è manibus; dentes crepuere retecti,
Uncta cadunt laxis tunc pulmentaria labris:
Hinc tuba, candelæ; tandemque beatulus alto
Compositus lecto, crassisque lutatus amomis,
In portam rigidos calces extendit; at illum
Hesterni capite inducto subiere Quirites.
Tange miser venas, & pone in pectore dextram;

Nil

Nil calet hic: ſummoſq; pedes attinge, manuſque;
Non frigent: viſa eſt ſi forte pecunia, ſive
Candida vicini ſubriſit molle puella,
Cor tibi rite ſalit? poſitum eſt algente catino
Durum olus, & populi cribro decuſſa farina:
Tentemus fauces; tenero latet ulcus in ore
Putre, quod haud deceat plebeja radere beta.
Alges, cum excuſſit membris timor albus ariſtas:
Nunc face ſuppoſita ferveſcit ſanguis, & ira
Scintillant oculi: diciſque faciſque, quod ipſe
Non ſani eſſe hominis, non ſanus juret Oreſtes.

SATIRA IV.

REm populi tractas? (barbatum hoc crede magiſtrum
Dicere, ſorbitio tollit quem dira cicutæ.)
Quo fretus? dic hoc magni pupille Pericli.
Scilicet ingenium, & rerum prudentia velox
Ante pilos venit; dicenda tacendaque calles,
Ergo ubi commota fervet plebecula bile,
Fert animus calidæ feciſſe ſilentia turbæ
Majeſtate manus: quid deinde loquere? Quirites,
Hoc (puto) non juſtum eſt, illud male, rectius iſtud.
Scis etenim juſtum gemina ſuſpendere lance
Ancipitis libræ; rectum diſcernis, ubi inter
Curva ſubit, vel cum fallit pede regula varo;
Et potis es nigrum vitio præfigere theta.
Quin tu igitur ſumma nequicquam pelle decorus,
Ante diem blando caudam jactare popello
Deſinis, Anticyras melior ſorbere meracas?
Quæ tibi ſumma boni eſt? uncta vixiſſe patella
Semper, & aſſiduo curata cuticula ſole.
Expecta, haud aliud reſpondeat hæc anus: I nunc,
Dinomaches ego ſum; ſuffla, ſum candidus: eſto;
Dum ne deterius ſapiat pannucia Baucis,
Cum bene diſcincto cantaverit ocyma verna,
Ut nemo in ſeſe tentat deſcendere, nemo:
Sed præcedenti ſpectatur mantica tergo!
Quæſieris: noſtin' Vectidi prædia? cujus?

Dives

Dives arat Curibus, quantum non milvus oberret.
Hunc ais? hunc, Diis iratis, genioque finistro;
Qui, quandoque jugum pertusa ad compita figit,
Seriolæ veteris metuens deradere limum,
Ingemit, hoc bene sit: tunicatum cum sale mordens
Cæpe, & farrata pueris plaudentibus olla,
Fannosam fœcem morientis sorbet aceti.
At si unctus cesses, & figas in cute solem,
Est prope te ignotus, cubito qui tangat, & acre
Despuat in mores spurcæque opprobria vitæ.
Quinque palæstritæ licet hæc plantaria vellant,
Elixasque genas labefactent forcipe aduncâ;
Non tamen ista filix ullo mansuescit aratro.
Cædimus, inque vicem præbemus crura sagittis.
Vivitur hoc pacto; sic novimus. ilia subter
Cæcum vulnus habes; sed lato balteus auro
Protegit: ut mavis, da verba, & decipe nervos,
Si potes. egregium cum me vicinia dicat,
Non credam? viso si palles, improbe, nummo,
Si puteal multa cautus vibice flagellas;
Nequicquam populo bibulas donaveris aures.
Respue quod non es. tollat sua munera cerdo:
Tecum habita, ut noris quam sit tibi curta supellex.

SATYRA V.

VAtibus hic mos est, centum sibi poscere voces,
Centum ora, & linguas optare in carmina cen-
Fabula seu mœsto ponatur hianda tragœdo, (tum;
Vulnera seu Parthi ducentis ab inguine ferrum.
Quorsum hæc? aut quantas robusti carminis offas
Ingeris, ut par sit centeno gutture niti?
Grande locuturi nebulas Helicone legunto;
Si quibus aut Prognes, aut si quibus olla Thyestæ
Fervebit, sæpe insulso cœnanda Glyconi.
Tu neque anhelanti, coquitur dum massa camino,
Folle premis ventos; nec clauso murmure raucus
Nescio quid tecum grave cornicaris inepte:
Nec scloppo tumidas intendis rumpere buccas.
Verba togæ sequeris, junctura callidus acri,

Ore

Ore teris modico, pallentes radere mores
Doctus, & ingenuo culpam defigere ludo.
Hinc trahe quæ dicas; mensamq; relinq; Mycenis,
Cum capite & pedibus: plebejaque prandia noris.
Non equidem hoc studeo, bullatis ut mihi nugis
Pagina turgescat, dare pondus idonea fumo.
Secreti loquimur; tibi nunc hortante Camœna
Excutienda damus præcordia, quantaque nostræ
Pars tua sit, Cornute, animæ, tibi, dulcis amice,
Ostendisse juvat: pulsa, dignoscere cautus,
Quid solidum crepet, & pictæ tectoria linguæ.
Hic ego centenas ausim deposcere voces,
Ut, quantum mihi te sinuoso in pectore fixi,
Voce traham pura; totumque hoc verba resignent,
Quod latet arcana non enarrabile fibra.
Cum primum pavido custos mihi purpura cessit,
Bullaque succinctis laribus donata pependit:
Cum blandi comites, totaque impune Suburra
Permisit sparsisse oculos jam candidus umbo:
Cumque iter ambiguum est, & vitæ nescius error
Deduxit trepidas ramosa in compita mentes,
Me tibi supposui; teneros tu suscipis annos
Socratico, Cornute, sinu: tunc fallere nescis
Apposita intortos ostendit regula mores,
Et premitur ratione animus, vincique laborat,
Artificemque tuo ducit sub pollice vultum.
Tecum etenim longos memini consumere soles,
Et tecum primas epulis decerpere noctes:
Unum opus, & requiem pariter disponimus ambo,
Atque verecunda laxamus seria mensa.
Non equidem hoc dubites amborum fœdere certo
Consentire dies, & ab uno sydere duci:
Nostra vel æquali suspendit tempora libra
Parca tenex veri, seu nata fidelibus hora
Dividit in geminos concordia fata duorum:
Saturnumque gravem nostro Jove frangimus una:
Nescio quod, certe est quod me tibi temperat, astrũ.
MILLE hominum species, & rerum discolor usus.
Velle suum cuique est, nec voto vivitur uno.

Mer-

Mercibus hic Italis mutat sub sole recenti
Rugosum piper, & pallentis grana cymini:
Hic satur irriguo mavult turgescere somno:
Hic campo indulget: hunc alea decoquit: ille
In Venerem est putris: sed cum lapidosa chiragra
Egerit articulos, veteris ramalia fagi;
Tum crassos transisse dies, lucemque palustrem,
Et sibi jam seri vitam ingemuere relictam.
Atto nocturnis juvat impallescere chartis:
Cultor enim juvenum, purgatas inseris aures
Fruge Cleanthea: petite hinc juvenesque senesque
Finem animo certum, miserisque viatica canis.
Cras hoc fiet, idem cras fiet. quid? quasi magnum,
Nempe diem donas? sed cum lux altera venit,
Jam cras hesternum consumpsimus: ecce aliud cras
Egerit hos annos, & semper paulum erit ultra.
Nam quamvis prope te, quamvis temone sub uno
Vertentem sese frustra sectabere canthum,
Cum rota posterior curras, & in axe secundo.
Libertate opus est; non hac, qua, ut quisque Velina
Publius emeruit, scabrosum tesserula far
Possidet: heu steriles veri, quibus una Quiritem
Vertigo facit! hic Dama est non tressis agaso,
Vappa, & lippus, & in tenui farragine mendax;
Verterit hunc dominus, momento turbinis exit
Marcus Dama. papæ! Marco spondente, recusas
Credere tu nummos? Marco sub judice palles?
Marcus dixit; ita est: assigna, Marce, tabellas.
Hæc mera libertas, hanc nobis pilea donant.
An quisquam est alius liber, nisi ducere vitam
Cui licet, ut voluit? licet, ut volo, vivere; non sum
Liberior Bruto? mendose colligis, inquit
Stoicus hic, aurem mordaci lotus aceto.
Hæc reliqua accipio: licet, ut volo, vivere, tolle.
Vindicta postquam meus à prætore recessi,
Cur mihi non liceat, jussit quodcunque voluntas;
Excepto, si quid Masuri rubrica vetavit?
Disce, sed ira cadat naso rugosaque sanna,
Dum veteres avias tibi de pulmone revello.

Non

Non prætoris erat, stultis dare tenuia rerum
Officia, atque usum rapidæ permittere vitæ:
Sambucam citius caloni aptaveris alto,
Stat contra ratio, & secretum gannit in aurem,
Ne liceat facere id, quod quis vitiabit agendo.
Publica lex hominum, naturaque continet hoc fas,
Ut teneat vetitos insciti debilis actus.
Diluis helleborum, certo compescere puncto
Nescius examen; vetat hoc natura medendi.
Navim si poscat sibi peronatus arator,
Luciferi rudis; exclamet Melicerta, perisse
Frontem de rebus. tibi recto vivere talo
Ars dedit, & veri speciem dignoscere calles,
Ne qua subærato mendosum tinniat auro:
Quæque sequenda forent, & quæ vitanda vicissim,
Illa prius creta, mox hæc carbone notasti.
Es modicus voti, presso lare, dulcis amicis:
Jam nunc astringas, jam nunc granaria laxes,
Inque luto fixum poscis transcendere nummum,
Nec gluto sorbere salivam Mercurialem.
Hæc mea sunt, teneo, cum vere dixeris; esto
Liberque, ac sapiens, Prætoribus ac Jove dextro.
Sin tu, cum fueris nostræ paulo ante farinæ,
Pelliculam veterem retines; & fronte politus,
Astutam vapido servas sub pectore vulpem:
Quæ dederam supra, repeto, funemque reduco.
Nil tibi concessit ratio: digitum exere, peccas:
Et quid tam parvum est? sed nullo thure litabis,
Hæreat in stultis brevis ut semuncia recti.
Hæc miscere nefas; nec, cum sis cætera fossor,
Treis tantum ad numeros satyri moveare Bathylli.
Liber ego: unde datum hoc sumis, tot subdite rebus?
An dominum ignoras, nisi quem vindicta relaxat?
I puer, & strigiles Crispini ad balnea defer,
Si increpuit, cessas nugator? servitium acre
Te nihil impellit? nec quicquam extrinsecus intrat,
Quod nervos agitet? sed si intus, & in jecore ægro
Nascuntur domini, qui tu impunitior exis, (rilis?
Atq; hic, quem ad strigiles scutica & metus egit he-

Mane

Mane piger ſtertis; ſurge, inquit Avaritia: eja
Surge: negas. inſtat; Surge, inquit; Non queo. Surge.
En quid agam? Rogitas? En, ſaperdam advehe Ponto,
Caſtoreum, ſtupas, hebenum, thus, lubrica Coa:
Tolle recens primus piper è ſitiente camelo:
Verte aliquid: jura: ſed Juppiter audiet. eheu.
Baro, reguſtatum digito terebrare ſalinum
Contentus perages, ſi vivere cum Jove tendis.
Jam pueris pellem ſuccinctus & cœnophorum aptas;
Ocyus ad navem; nihil obſtat, quin trabe vaſta
Ægæum rapias, niſi ſolers luxuria ante
Seductum moneat, quo deinde inſane ruis? quo?
Quid tibi vis? calido ſub pectore maſcula bilis
Intumuit, quam non extinxerit urna cicutæ.
Tun' mare tranſilias? tibi torta cannabe fulto
Cœna ſit in tranſtro? Vejentanumque rubellum
Exhalet vapida læſum pice teſtilis obba?
Quid petis; ut nummi, quos hic quicunque modeſto
Nutrieras, peragant avidos ſudare deunces?
Indulge genio; carpamus dulcia; noſtrum eſt,
Quod vivis: cinis, & manes, & fabula fies: (eſt.
Vive memor lethi, fugit hora: hoc, quod loquor, inde
En quid agis? duplici in diverſum ſcinderis hamo:
Hunccine an hunc ſequeris? ſubeas alternus, oportet,
Ancipiti obſequio dominos, alternus oberres:
Nec tu, cum obſtiteris ſemel, inſtantique negaris
Parere imperio, rupi jam vincula, dicas.
Nam luctata canis nodum arripit; aſt tamen illi,
Cum fugit à collo trahitur pars longa catenæ.
Da ve, cito, hoc credas, jubeo; finire dolores
Præteritos meditor; crudum Chærestratus unguem
Abrodens ait hæc: an ſiccis dedecus obſtem
Cognatis? an rem patriam rumore ſiniſtro
Limen ad obſcœnum frangam, dum Chryſidis udas
Ebrius ante fores extincta cum face canto?
Euge puer, ſapias; Diis depellentibus, agnam
Percute: ſed cenſeri ploravit, Dave, relicta?
Nugaris; ſolea, puer, objurgabere rubra.
Ne trepidare velis, atque arctos rodere caſſes,

Nunc

Nunc ferus, & violens: at si vocer, haud mora, dicar
Quidnam igitur faciam? ne nunc, cum accersor, & ultro
Supplicet, accedam? si totus, & integer illinc
Exieris, nunc nunc hic hic, quem quærimus, hic est:
Non in festuca, lictor quam jactat ineptus.
Jus habet ille sui, palpo quem ducit hiantem
Cretata ambitio? vigila, & cicer ingere large
Rixanti populo, nostra ut Floralia possint
Aprici meminisse senes: quid pulchrius? at cum
Herodis venere dies, unctaque fenestra
Dispositæ pinguem nebulam vomuere lucernæ,
Portantes violas; rubrumque amplexa catinum
Cauda natat thynni, tumet alba fidelia vino:
Labra moves tacitus, recutitaque sabbatha palles.
Tunc nigri lemures, ovoque pericula rupto,
Tunc grandes Galli, & cum sistro lusca sacerdos
Incussere Deos inflantes corpora, si non
Prædictum ter mane caput gustaveris allî.
Dixeris hæc inter varicosos Centuriones,
Continuo crassum ridet Vulpenius ingens,
Et centum Græcos curto centusse licetur.

SATYRA VI.

ADmovit jam bruma foco te, Basse, Sabino? (dic)
Jamne lyra, & tetrico vivunt tibi pectine chordæ?
Mire opifex numeris veterum primordia vocum,
Atque Marem strepitum fidis intendisse Latinæ,
Mox juvenes agitare jocos, & pollice honesto
Egregios lusisse senes. mihi nunc Ligus ora
Intepet, hybernatque meum mare, qua latus ingens
Dant scopuli, & multa littus se valle receptat.
Lunaï portum est operæ cognoscere cives.
Cor jubet hoc Enni. postquam destertuit esse
Mæonides quintus pavone ex Pythagoræo.
Hic ego securus vulgi, & quid præparet Auster
Infelix pecori: securus, & angulus ille
Vicini, nostro quia pinguior: etsi adeo omnes
Diræscant orti pejoribus, usque recusem

Cur-

Curvus ob id minui senio, aut cœnare sine uncto.
Et signum in vapida naso tetigisse lagena.
Discrepet his alius: geminos, horoscope, varos
Producis genio: solis natalibus est qui
Tingit olus siccum muria vafer in calice empta,
Ipse sacrum irrorans patinæ piper: hic bona dente
Grandia magnanimus peragit puer: utar ego, utar;
Nec rhombos ideo libertis ponere lautus,
Nec tenuem solers turdorum nosse salivam.
Messe tenus propria vive; & granaria, fas est,
Emole: quid metuas? occa; en seges altera in herba
Ast vocat officium; trabe rupta, Brutia saxa (est.
Prendit amicus inops; remque omnem, surdaq; vota
Condidit: Ionio jacet ipse in littore, & una
Ingentes de puppe Dei; jamque obvia mergis
Cotta ratis laceræ: nunc & de cespite vivo
Frange aliquid, largire inopi, ne pictus oberret
Cærulea in tabula. sed cœnam funeris hæres
Negliget iratus, quod rem curtaveris; urnæ
Ossa inodora dabit; seu spirent cinnama surdum,
Seu cerasso peccent casiæ, nescire paratus.
Tunc bona incolumis minuas? sed Bestius urget
Doctores Grajos: ita fit, postquam sapere urbi,
Cum pipere & palmis, venit nostrum hoc, maris ex-
Fœnilecæ crasso vitiarunt unguine pultes, (pers,
Hæc cinere ulterior metuas? at tu meus hæres
Quisquis eris, paulumà turba seductior audi:
O bone num ignoras? missa est à Cæsare laurus
Insignem ob cladem Germanæ pubis, & aris
Frigidus excutitur cinis, ac jam postibus arma
Jam chlamydas regum, jam lutea gausapa captis,
Effedaque ingentesque locat Cæsonia Rhenos.
Diis igitur, genioque ducis centum paria, ob res
Egregie gestas, induco; quis vetat? aude:
Væ, nisi connives. oleum, artocreasque popello
Largior; an prohibes? dic clare non adeo, inquis,
Exossatus ager juxta est. age, si mihi nulla
Jam reliqua ex amitis, patruelis nulla, proneptis
Nulla manet patrui, sterilis matertera vixit,

Deque via nihilum superest; accedo Bovillas,
Clivumque ad Virbi: præsto est mihi Manibus hæres,
Progenies terræ, quære ex me, quis mihi quartus
Sit pater? haud prompte, dicam tamen: adde etiam unum,
Unum etiam; terræ est jam filius, & mihi ritu
Manius hic generis prope major avunculus exit.
Qui prior es, cur me in decursu lampada poscis?
Sum tibi Mercurius, venio Deus huc ego, ut ille,
Pingitur: an renuis? vin' tu gaudere relictis?
Deest aliquid summæ: minui mihi, sed tibi totum est.
Quicquid id est, ubi sit, fuge quærere, quod mihi quondam
Legarat Stadius, neu dicta repone paterna.
Fornoris accedat merces, hinc exime sumptus.
Quid reliquum est? reliquum? nunc nunc impensius unge,
Unge, puer, caules: mihi festa luce coquatur
Urtica, & fissa fumosum sinciput aure,
Ut tuus iste nepos olim satur anseris extis
Patricio bona det scorto? mihi trama figuræ
Sit reliqua? ast illi tremat omento popa venter?
Vende animam lucro, mercare, atque excute solers
Omne latus mundi, ne sit præstantior alter
Cappadocas rigida pingues paviſſe carasta.
Rem duplica; feci: jam triplex, am mihi quarto,
Jam decies redit in rugam: depingje, ubi sistam.
Juventus, Chrysippe, tui finitor acervi.

FINIS.